Regeringens proposition 2024/25:129

Skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods

Prop. 2024/25:129

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 13 mars 2025

Ulf Kristersson

Elisabeth Svantesson
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ett nytt brott, utförselhäleri, införs. Straffet för utförselhäleri föreslås vara fängelse i högst två år och för grovt utförselhäleri fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Även försök, förberedelse och stämpling till utförselhäleri och grovt utförselhäleri föreslås kriminaliseras.

Regeringen föreslår att det nya brottet ska ingå i Tullverkets huvuduppdrag.

I övrigt föreslår regeringen sammanfattningsvis följande.

- En särskild straffskala införs för narkotikasmuggling av normalgraden om narkotikan är avsedd att säljas.
- Anställda vid Tullverket som myndigheten utsett ska kunna biträda åklagare vid utredningar om självständigt förverkande. En tulltjänsteman ska, i likhet med en polisman, få inleda en sådan utredning.
- Brottsbekämpande myndigheter ska få behålla förverkad egendom för utbildningsändamål eller för forensiska ändamål.
- Egendom som har omhändertagits får under vissa omständigheter förstöras i förtid, bl.a. om vården av den är förenad med allvarliga säkerhetsproblem.

Det föreslås dessutom en rättelse av en felaktig hänvisning i lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Lagändringen av rättelsekaraktär i lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor föreslås träda i kraft den 1 juli 2025 och övriga ändringar den 1 september 2025.

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut 5

2 Lagtext 6
2.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken 6
2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m. 8
2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. 9
2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel 11
2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti 12
2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor 13
2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:158) om investerarskydd 15
2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling 16
2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor 18
2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden 19
2.11 Förslag till lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:710) 21
2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot 25

3 Ärendet och dess beredning 26

4 Utförsel av stöldgods 27
4.1 Arbetet med att motverka den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten 27
4.1.1 Ett växande samhällsproblem 27
4.1.2 Polismyndighetens och Tullverkets uppgifter 28
4.1.3 Myndighetssamverkan 29
4.1.4 Det behövs nya åtgärder för att stoppa brottsligheten 30
4.2 Det bör införas ett nytt brott 31
4.3 Vilken brottstyp bör det vara fråga om? 34
4.4 Ett nytt häleribrott som benämns utförselhäleri 36
4.5 Brottsbeteckningar och straffskalor 40
4.6 Försök, förberedelse och stämpling 47
4.7 Tullverkets roll och befogenheter 49
4.8 Tullverket ska aktivt bekämpa det nya brottet 58
4.9 Det behövs en särreglering om beslagshanteringen 61

5 Skärpt straff för narkotikasmuggling i försäljningssyfte ... 64

6 Tullverket ska kunna inleda och biträda vid utredningar om självständigt förverkande ... 67
6.1 Nuvarande bestämmelser ... 67
6.1.1 Ny förverkandelagstiftning ... 67
6.1.2 Tullverkets roll ... 68
6.2 Tullverkets och tulltjänstemännens roll och befogenheter ... 68

7 Användning av viss förverkad egendom ... 71
7.1 Nuvarande bestämmelser ... 71
7.1.1 Förverkandebeslut ... 71
7.1.2 Förverkad egendom kan ha betydelse för myndigheter ... 72
7.2 En ny och generell reglering om att behålla förverkad egendom införs ... 73
7.3 Bemyndigande ... 77

8 Förtida förstöring av egendom ... 78
8.1 Nuvarande bestämmelser ... 78
8.2 Möjlighet att i förtid förstöra omhändertagna punktskattepliktiga varor ... 81
8.3 Vem bör besluta om förtida förstöring? ... 83
8.4 Rätt till ersättning ... 84

9 Följdändringar ... 85
9.1 Ändringar med anledning av det nya häleribrottet ... 85
9.2 Ändringar med anledning av den nya förverkanderegleringen ... 87

10 Rättelse av hänvisning i lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor ... 89

11 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ... 89

12 Konsekvensanalys ... 91
12.1 Förslagens syfte och alternativa lösningar ... 91
12.2 Konsekvenser för Tullverket ... 91
12.3 Konsekvenser för Polismyndigheten ... 93
12.4 Konsekvenser för Åklagarmyndigheten, de allmänna domstolarna och Kriminalvården ... 93
12.5 Konsekvenser för brottsligheten ... 95
12.6 Konsekvenser för enskilda och företag ... 95
12.7 Konsekvenser för barn och för jämställdheten ... 96
12.8 Övriga konsekvenser ... 96

13 Författningskommentar ... 96
13.1 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken ... 96
13.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m. ... 99
13.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. ... 100

13.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel 101
13.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti 102
13.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor 102
13.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:158) om investerarskydd 104
13.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling 104
13.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor 106
13.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden 107
13.11 Förslaget till lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:710) 108
13.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot 113

Bilaga 1 Sammanfattning av betänkandet Nya tullrättsliga sanktioner och skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods (SOU 2023:99) i nu relevanta delar 114

Bilaga 2 Betänkandets lagförslag i nu relevanta delar 118

Bilaga 3 Förteckning över remissinstanserna 135

Bilaga 4 Lagrådsremissens lagförslag 136

Bilaga 5 Lagrådets yttrande 155

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 mars 2025 156

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1999:158) om investerarskydd.
8. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.
9. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.
10. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden.
11. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:710).
12. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 9 kap. 7 och 11 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 9 kap. 6 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	9 kap.
	6 a §[1]
	Den som, på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande, tar befattning med något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott, i syfte att föra det ut ur landet, döms för utförselhäleri till fängelse i högst två år.
	Om brottet är grovt, döms för grovt utförselhäleri till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har avsett betydande värde, ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller annars varit av särskilt farlig art.
7 §[2]	
Är brott som avses i 6 § *att anse som* ringa, döms för häleriförseelse till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Om* brott som avses i 6 *eller 6 a* § *är* ringa, döms för häleriförseelse till böter eller fängelse i högst sex månader.
För häleriförseelse *skall* också *dömas* den som	För häleriförseelse *döms* också den som
1. i annat fall än som avses i 6 § andra stycket på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande förvärvar eller *mottar* något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott,	1. i annat fall än som avses i 6 § andra stycket på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande förvärvar eller *tar emot* något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott,

[1] Tidigare 9 kap. 6 a § upphävd genom 2014:308.
[2] Senaste lydelse 1991:451.

2. i fall som avses i 6 § första stycket inte insåg men hade skälig anledning att anta att brott förelåg, eller

3. på sätt som anges i 6 § första stycket 1 medverkat vid det brott varigenom egendomen frånhändes annan och inte insåg men hade skälig anledning att anta att brott förövades.

11 §[3]

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri *eller* grovt häleri och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri *eller* grovt häleri döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk och för förberedelse till grovt fordringsbedrägeri döms det också till ansvar enligt 23 kap.	För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri, grovt häleri, *utförselhäleri eller grovt utförselhäleri* och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri, grovt häleri, *utförselhäleri eller grovt utförselhäleri* döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk och för förberedelse till grovt fordringsbedrägeri döms det också till ansvar enligt 23 kap.

Som för förberedelse till bedrägeri eller grovt bedrägeri döms den som för att bedra försäkringsgivare eller annars med uppsåt att begå bedrägeri skadar sig eller någon annan till person eller egendom. Detsamma ska gälla, om någon med samma uppsåt försöker åstadkomma sådan skada. Har han eller hon innan skadan uppstått frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, ska han eller hon inte dömas till ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

[3] Senaste lydelse 2023:187.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom tas i förvar:	
1. egendom som har frånhänts någon genom brott och som anträffats hos någon annan som uppenbart saknar rätt till egendomen,	
2. egendom som har anträffats utan att vara i någons besittning, om varken ägaren eller någon annan som har rätt till egendomen är känd,	
3. egendom som har förvärvats eller tagits emot under förhållanden som anges i 9 kap. 6 § andra stycket eller 7 § andra stycket 1 brottsbalken, *och*	3. egendom som har förvärvats eller tagits emot under förhållanden som anges i 9 kap. 6 § andra stycket eller 7 § andra stycket 1 brottsbalken,
	4. egendom som har varit föremål för brott som avses i 9 kap. 6 a § brottsbalken, och
4. egendom som har varit föremål för brott som avses i 7 § eller, när det gäller näringspenningtvätt, 8 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott.	*5.* egendom som har varit föremål för brott som avses i 7 § eller, när det gäller näringspenningtvätt, 8 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott.

Första stycket tillämpas också om varken ägaren eller någon annan som har rätt till egendomen gör anspråk på den.

Bestämmelser om förfarandet med egendom som tagits i förvar enligt första eller andra stycket och om rätt för ägare som senare blir känd, eller för någon annan som har rätt till egendomen, att få egendomen utlämnad till sig eller att få ersättning finns i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

[1] Senaste lydelse 2015:437.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

dels att 6 och 11 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	5 a §
	Den eller de brottsbekämpande myndigheter som regeringen bestämmer får behålla sådan förverkad egendom som anges i 5 §, om egendomen enligt ett särskilt beslut behövs för utbildningsändamål eller för forensiska ändamål.
	Om det i lag eller annan författning finns särskilda bestämmelser om innehav av viss egendom gäller de bestämmelserna utöver det som anges i första stycket.
6 §[1]	
Egendom som inte har sålts enligt 4 § *eller* oskadliggjorts enligt 5 § *skall* säljas genom den förvarande myndighetens försorg. Kan egendomen inte säljas får den förstöras.	Egendom som inte har sålts enligt 4 §, oskadliggjorts enligt 5 § *eller tagits om hand enligt 5 a § ska* säljas genom den förvarande myndighetens försorg. Kan egendomen inte säljas får den förstöras.
11 §[2]	
Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* närmare föreskrifter om	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* närmare föreskrifter om
1. sättet för kungörande enligt 2–2 b §§,	1. sättet för kungörande enligt 2–2 b §§, *och*
2. *myndighets förfarande* med egendom som avses i denna lag.	2. *förfarandet* med egendom som avses i denna lag.
	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får

[1] Senaste lydelse 2005:295.
[2] Senaste lydelse 2009:1172.

meddela ytterligare föreskrifter om sådan egendom som avses i 5 a §.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 §[1]
Medel som anges i 1 § får inte annat än för medicinskt eller vetenskapligt ändamål 1. införas till landet, 2. överlåtas, 3. framställas, 4. förvärvas i överlåtelsesyfte, 5. bjudas ut till försäljning, 6. innehas, eller 7. brukas.	
	Den myndighet som får behålla förverkad egendom med stöd av 5 a § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. får, trots första stycket, för utbildningsändamål eller för forensiska ändamål inneha sådana medel som anges i 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

[1] Senaste lydelse 1999:44.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti

Härigenom föreskrivs att 4 b § lagen (1995:1571) om insättningsgaranti ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 b §[1]	
Ett krav *avseende* tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6 eller 7 § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, ska inte ge rätt till ersättning från insättningsgarantin.	Ett krav *som avser* tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6*, 6 a* eller 7 § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, ska inte ge rätt till ersättning från insättningsgarantin.

Om åtal har väckts för brott som avses i första stycket avseende en viss insättning och ersättning begärs för insättningen, ska garantimyndigheten besluta att ersättning tills vidare inte ska betalas ut.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

[1] Senaste lydelse 2014:310.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor[1]

dels att 5 kap. 3 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 2 kap. 17 och 18 §§, och närmast före 2 kap. 17 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 kap.
	Förtida förstöring
	17 §
	I avvaktan på ett beslut om förverkande enligt 5, 6, 7 eller 14 §, eller om ett sådant beslut inte fått laga kraft, får en tullåklagare eller annan särskilt förordnad tulltjänsteman besluta att egendomen får förstöras, om det skäligen kan antas att den kan komma att förverkas och
	1. egendomen inte kan vårdas utan fara för att den förstörs,
	2. vården av den är förenad med alltför stora kostnader, eller
	3. det annars finns särskilda skäl.
	Egendom får förstöras enligt första stycket 1 även om det inte skäligen kan antas att egendomen kan komma att förverkas, om vården av den medför allvarliga arbetsmiljö- eller säkerhetsproblem.
	18 §
	Om egendom som har förstörts med stöd av 17 § inte förverkas, har ägaren eller någon annan rättsinnehavare rätt till ersättning med skäligt belopp.

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2024:735.

5 kap.

3 §[2]

Om brott som avses i *1 a* § första stycket är att anse som grovt, döms för *grov olovlig befattning med punktskattepliktiga varor* till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt *skall* det särskilt beaktas om gärningen ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning, om gärningen avsett befattning med varor som varit föremål för brott varigenom skatt eller avgift till mycket betydande belopp har undandragits det allmänna eller felaktigt återbetalats eller tillgodoräknats någon.

Om brott som avses i *2* § första stycket är att anse som grovt, döms för *grov olovlig befattning med punktskattepliktiga varor* till fängelse *i* lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt *ska* det särskilt beaktas om gärningen ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning, om gärningen avsett befattning med varor som varit föremål för brott varigenom skatt eller avgift till mycket betydande belopp har undandragits det allmänna eller felaktigt återbetalats eller tillgodoräknats någon.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025 i fråga om 5 kap. 3 § och i övrigt den 1 september 2025.

[2] Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2024:735.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:158) om investerarskydd

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1999:158) om investerarskydd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
14 §[1]	
Ett krav *avseende* tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6 eller 7 § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, ska inte ge rätt till ersättning från investerarskyddet.	Ett krav *som avser* tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6*, 6 a* eller 7 § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, ska inte ge rätt till ersättning från investerarskyddet.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

[1] Senaste lydelse 2014:311.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Härigenom föreskrivs att 6 och 18 §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §[1]	
Om en gärning som avses i 3 § gäller narkotika, döms för *narkotikasmuggling* till fängelse i högst tre år.	
	Om narkotikan är avsedd att säljas, döms till fängelse i lägst sex månader och högst tre år.
Om *brottet* är ringa, döms för *ringa narkotikasmuggling* till böter eller fängelse i högst sex månader.	Om *brott som avses i första stycket* är ringa, döms för *ringa narkotikasmuggling* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är att anse som grovt, döms för *grov narkotikasmuggling* till fängelse i lägst två och högst sju år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett en särskilt stor mängd narkotika, om gärningen ingått som ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, eller om verksamheten eller gärningen annars varit av särskilt farlig eller hänsynslös art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt, döms för *synnerligen grov narkotikasmuggling* till fängelse i lägst sex och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har ingått som ett led i en verksamhet som utövats i organiserad form i syfte att i stor omfattning bedriva handel med narkotika, om gärningen avsett en synnerligen stor mängd narkotika, eller om verksamheten eller gärningen annars varit av synnerligen farlig eller hänsynslös art.

18 §	
När ett beslut om förverkande av egendom har *vunnit* laga kraft, *skall* egendomen säljas genom Tullverkets försorg eller *i den ordning* som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom. Egendomen får i stället förstöras om	När ett beslut om förverkande av egendom har *fått* laga kraft, *ska* egendomen säljas genom Tullverkets försorg eller *på det sätt* som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom. Egendomen får i stället *behållas enligt 5 a § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m., om förutsättningarna för ett sådant behållande är uppfyllda, eller* förstöras om

1. den inte kan säljas,
2. den kan befaras komma till brottslig användning, eller

[1] Senaste lydelse 2016:489.

3. den annars är olämplig för försäljning.

Vad som anges i första stycket gäller endast om inget annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

Om i stället för egendomen dess värde har förklarats förverkat och det fastställda beloppet har betalats inom två månader från det att beslutet om förverkande *vann* laga kraft, *skall* egendomen *utlämnas* till ägaren. Om beloppet inte har betalats inom denna tid, får egendomen säljas enligt *vad som föreskrivs i* första och andra styckena och det fastställda beloppet tas ut ur de influtna medlen. Om det uppkommer ett överskott, sedan kostnaderna för försäljningen dragits av, *skall* detta betalas ut till ägaren eller någon annan rättsinnehavare.

Första stycket gäller endast om inget annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

Om i stället för egendomen dess värde har förklarats förverkat och det fastställda beloppet har betalats inom två månader från det att beslutet om förverkande *fick* laga kraft, *ska* egendomen *lämnas ut* till ägaren. Om beloppet inte har betalats inom denna tid, får egendomen säljas enligt första och andra styckena och det fastställda beloppet tas ut ur de influtna medlen. Om det uppkommer ett överskott, sedan kostnaderna för försäljningen dragits av, *ska* detta betalas ut till ägaren eller någon annan rättsinnehavare.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs att 16 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	16 §[1]
Den som hanterar, överför, importerar eller exporterar explosiva varor och den som yrkesmässigt eller i större mängd hanterar brandfarliga varor ska ha tillstånd till det.	
Tillstånd enligt denna lag behövs inte för hantering av brandfarliga varor som avser transport i sådan rörledning för vilken koncession har meddelats enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar eller enligt naturgaslagen (2005:403). Verksamheten ska dock uppfylla kraven för tillståndspliktig verksamhet enligt denna lag.	
	Tillstånd enligt denna lag behövs inte heller för hantering av brandfarliga och explosiva varor om egendomen är förverkad och ska användas för utbildningsändamål eller för forensiska ändamål av den myndighet som får behålla sådan egendom med stöd av 5 a § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

[1] Senaste lydelse 2016:379.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden

Härigenom föreskrivs att 8–10 §§ lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 §	
I ett gränsnära område får en polisman	I ett gränsnära område får en polisman *eller en tulltjänsteman*
1. kroppsvisitera en person i direkt samband med att han eller hon reser in till eller ut från landet, eller	
2. genomsöka ett transportmedel i direkt samband med att det används vid en inresa till eller utresa från landet.	
Åtgärderna får vidtas endast i den utsträckning det behövs för att förebygga eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i mer än ett år.	Åtgärderna får vidtas *av* *1. en polisman* endast i den utsträckning det behövs för att förebygga eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i mer än ett år, *och* *2. en tulltjänsteman endast i den utsträckning det behövs för att upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott enligt 9 kap. 6 a § brottsbalken.*
9 §[1]	
Om en person lämnar ett gränsnära område innan ett ingripande mot honom eller henne har slutförts, får 3–5, 7 och 8 §§ tillämpas även utanför området om en polisman *eller* en kustbevakningstjänsteman följer efter personen i omedelbart samband med att personen lämnar området.	Om en person lämnar ett gränsnära område innan ett ingripande mot honom eller henne har slutförts, får 3–5, 7 och 8 §§ tillämpas även utanför området om en polisman, en kustbevakningstjänsteman *eller en tulltjänsteman* följer efter personen i omedelbart samband med att personen lämnar området.
10 §	
Kroppsvisitation enligt denna lag får inte göras mer ingående än vad som krävs med hänsyn till ändamålet med åtgärden. *All den hänsyn som omständigheterna medger ska iakttas*. Om möjligt ska ett vittne närvara.	Kroppsvisitation enligt denna lag får inte göras mer ingående än vad som krävs med hänsyn till ändamålet med åtgärden. *Den som visiteras ska visas all den hänsyn som omständigheterna medger*. Om möjligt ska ett vittne närvara.

[1] Senaste lydelse 2023:736.

Kroppsvisitation får inte genomföras eller bevittnas av andra än personer av samma kön som den som ska visiteras eller av läkare eller legitimerade sjuksköterskor. Detta gäller dock inte om det finns synnerliga skäl eller om visitationen enbart innebär att ett föremål som den enskilde har med sig undersöks.

Den som ska kroppsvisiteras får hållas kvar för ändamålet upp till tre timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare tre timmar. En polisman *eller* en kustbevakningstjänsteman får ta med den som ska visiteras till den plats där åtgärden ska genomföras.

Den som ska kroppsvisiteras får hållas kvar för ändamålet upp till tre timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare tre timmar. En polisman*,* en kustbevakningstjänsteman *eller en tulltjänsteman* får ta med den som ska visiteras till den plats där åtgärden ska genomföras.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

2.11 Förslag till lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:710)

Härigenom föreskrivs i fråga om tullbefogenhetslagen (2024:710)

dels att nuvarande 8 kap. 30 och 31 §§ ska betecknas 8 kap. 31 och 32 §§,

dels att 5 kap. 33, 8 kap. 1 och 11 §§ och 9 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 8 kap. 31 § ska sättas närmast före 8 kap. 32 §,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 7 kap. 3 a §, 8 kap. 9 a och 30 §§, och närmast före 7 kap. 3 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
33 §	
Bestämmelser om Tullverkets beslut om skatt på omhändertagna punktskattepliktiga varor finns i 2 kap. 1–4, 12 och 13 §§ lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.	
Bestämmelser om förverkande av omhändertagen egendom finns i 2 kap. 5–11 och 14–1*6* §§ samma lag.	Bestämmelser om *förtida förstöring och* förverkande av omhändertagen egendom finns i 2 kap. 5–11 och 14–1*8* §§ samma lag.
7 kap.	
	Särskilda befogenheter i gränsnära områden
	3 a §
	Bestämmelser om rätt för en tulltjänsteman att kroppsvisitera en person och genomsöka transportmedel för att upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott enligt 9 kap. 6 a § brottsbalken finns i lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden.

Lydelse enligt prop. 2024/25:126	*Föreslagen lydelse*
8 kap.	
1 §	
Tullverkets direkta brottsbekämpning omfattar brott enligt	
1. denna lag,	
2. lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m.,	
3. lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering,	

4. lagen (2025:000) om internationella sanktioner,
5. inregränslagen (1996:701),
6. lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor,
7. lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,
8. lagen (2000:1225) om straff för smuggling,
9. lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.,
10. tullagen (2016:253),
11. 4 och 4 a §§ lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott,

12. 2–4 §§ skattebrottslagen (1971:69), om brottet rör underlåtenhet att lämna deklaration enligt 26 kap. 37 § första stycket skatteförfarandelagen (2011:1244), *och*	12. 2–4 §§ skattebrottslagen (1971:69), om brottet rör underlåtenhet att lämna deklaration enligt 26 kap. 37 § första stycket skatteförfarandelagen (2011:1244),
13. *terroristbrott enligt* 4 § terroristbrottslagen (2022:666) som begås genom smuggling, grov smuggling, vapensmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, smuggling av explosiv vara, grov smuggling av explosiv vara eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara eller försök till sådana brott.	13. 4 § terroristbrottslagen (2022:666) som begås genom smuggling, grov smuggling, vapensmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, smuggling av explosiv vara, grov smuggling av explosiv vara eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara eller försök till sådana brott, *och*
	14. 9 kap. 6 a § brottsbalken.
	Om en förundersökning om brott som avses i första stycket 14 har inletts av Tullverket ska förundersökningen om brottet skyndsamt överlämnas till Polismyndigheten eller allmän åklagare. I fråga om ett sådant brott tillämpas bestämmelserna i 3–23 §§ endast till dess att förundersökningen har överlämnats.
Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	9 a §
	Om egendom har tagits i beslag med anledning av brott som avses i 1 § första stycket 14 får en tulltjänsteman, trots att egendomen inte har protokollförts enligt 27 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken, skyndsamt överlämna beslaget i oförändrat skick till Polismyndigheten. Tulltjänste-

mannen ska samtidigt intyga att beslaget är i oförändrat skick och ange vem som beslutat om beslaget, vem som varit närvarande och vad som i övrigt förekommit. Polismyndigheten ansvarar då för skyldigheterna enligt 27 kap. 13 § rättegångsbalken.

Om egendomen inte skyndsamt kan överlämnas, ska Tullverket ansvara för de skyldigheter som följer av 27 kap. 13 § rättegångsbalken.

11 §

Beslagtagen egendom ska förvaras av Tullverket, om inte annat är föreskrivet eller åklagaren bestämmer något annat.

Egendom som har tagits i beslag med stöd av 26 § ska förvaras av Polismyndigheten när den har övertagit ärendet.

Egendom som har tagits i beslag med stöd av 26 § ska förvaras av Polismyndigheten när den har övertagit ärendet. *Detsamma gäller när en förundersökning har överlämnats till Polismyndigheten eller allmän åklagare med stöd av 1 § andra stycket.*

30 §

I lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot finns bestämmelser om att inleda en utredning om självständigt förverkande och om biträde åt allmän åklagare vid en sådan utredning.

9 kap.

2 §[1]

En tullåklagare ska fatta beslut enligt 3 kap. 3 § lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot, om tullåklagaren har talerätt enligt 1 §.

En tullåklagare får fatta beslut enligt 3 kap. 4 § lagen *(2024:782)* om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot om värdet av det som

En tullåklagare får fatta beslut enligt 3 kap. 4 § lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot, om

[1] Senaste lydelse 2024:901.

ska förverkas uppgår till mindre än hälften av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes *eller om egendomen saknar saluvärde, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.*

Tullåklagarens beslut i fråga om förverkande ska vara skriftligt. Den som drabbats av beslaget får inom en månad från det att han eller hon fick del av förverkandebeslutet anmäla missnöje mot det hos Tullverket. Anmäls missnöje, ska beslutet om förverkande inte längre gälla. Om Tullverket anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet snarast överlämnas till allmän åklagare.

1. värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än hälften av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes, *och*

2. det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.

I fråga om förfarandet tillämpas lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot. Om missnöje anmäls mot en tullåklagares beslut och Tullverket anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet snarast överlämnas till allmän åklagare.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 och 4 §§ lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
3 §	
Ett beslut att inleda en utredning om självständigt förverkande får fattas av	
1. åklagaren, eller	
2. en anställd vid Polismyndigheten *eller* Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett.	2. en anställd vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen *eller Tullverket* som respektive myndighet har utsett.
Om utredningen har inletts av någon som avses i första stycket 2, ska denne snarast lämna över ledningen av utredningen till åklagaren.	
4 §	
För att genomföra en utredning om självständigt förverkande får åklagaren anlita biträde av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten, Skatteverket *eller* Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett.	För att genomföra en utredning om självständigt förverkande får åklagaren anlita biträde av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten, Skatteverket, Säkerhetspolisen *eller Tullverket* som respektive myndighet har utsett.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 29 april 2021 att ge en särskild utredare i uppgift att göra en samlad översyn av Tullverkets befogenheter inom kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten (dir. 2021:28).

Den 13 april 2022 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv som innebar att utredaren även fick i uppdrag att göra en översyn av det tullrättsliga sanktionssystemet, överväga om Tullverket ska ges möjlighet att i större utsträckning behålla förverkad egendom för att använda i utbildningssyfte, överväga om Tullverket ska ges möjlighet att kunna biträda åklagare vid utredningar om självständigt förverkande, analysera och ta ställning till om Tullverket bör få utökade möjligheter att göra fler kontroller av utförsel av varor samt att analysera behovet och möjligheterna att göra utförsel av stöldgods till ett brott (dir. 2022:29).

Den 30 mars 2023 beslutade regeringen om ytterligare ett tilläggsdirektiv som innebar att utredaren skulle lämna förslag på hur utförsel av stöldgods kan kriminaliseras oavsett ställningstagande i sak (dir. 2023:43).

Utredningen, som tog namnet Tullbefogenhetsutredningen, överlämnade i september 2022 delbetänkandet Tullverkets rättsliga befogenheter i en ny tid (SOU 2022:48). I betänkandet behandlas uppdragen i kommittédirektiven från den 29 april 2021. Utredningens förslag behandlas i propositionen Ny tullbefogenhetslag (prop. 2023/24:132, bet. 2024/25:SkU2, rskr. 2024/25:8). Lagändringarna trädde i kraft den 7 november 2024.

I december 2023 överlämnade Tullbefogenhetsutredningen sitt slutbetänkande Nya tullrättsliga sanktioner och skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods (SOU 2023:99). I betänkandet behandlas uppdragen i tilläggsdirektiven från den 13 april 2022 och den 30 mars 2023.

En sammanfattning av slutbetänkandet i nu relevanta delar finns i *bilaga 1*. Slutbetänkandets lagförslag i nu relevanta delar finns i *bilaga 2*.

Slutbetänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga hos Finansdepartementet (Fi2023/03236).

I denna proposition behandlas lagförslagen från slutbetänkandet som rör kriminalisering av utförsel av stöldgods, en särskild straffskala för narkotikasmuggling av normalgraden när syftet är att sälja narkotikan, självständigt förverkande, användning av viss förverkad egendom och förtida förstöring av egendom. Lagförslagen om det tullrättsliga sanktionssystemet i övrigt bereds vidare i Regeringskansliet.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om Tullverkets befogenheter (bet. 2021/22:JuU22 punkt 58, rskr. 2021/22:271), det som utskottet anför om att ytterligare stärka Tullverkets brottsbekämpande verksamhet (bet. 2020/21:JuU2 punkt 2, rskr. 2020/21:12) samt det som utskottet anför om ett utökat uppdrag för Tullverket att kontrollera utförsel av varor samt att utförsel av stöldgods ska utgöra ett brott enligt smugglingslagen (bet. 2020/21:JuU37 punkterna 5 och 7, rskr. 2020/21:414).

Genom förslagen i avsnitt 4 anser regeringen att tillkännagivandena är tillgodosedda och därmed slutbehandlade.

I propositionen behandlas även en ändring av rättelsekaraktär i lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 13 februari 2025 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

När det gäller förslaget om ändring i 5 kap. 3 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor rör det sig främst om en ändring av rättelsekaraktär. Det görs också vissa mindre språkliga ändringar. Förslaget är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande över det förslaget.

I förhållande till lagrådsremissen görs också vissa språkliga och redaktionella ändringar.

4 Utförsel av stöldgods

4.1 Arbetet med att motverka den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten

4.1.1 Ett växande samhällsproblem

Den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten, dvs. brott som innebär att någon utan lov tar något som tillhör någon annan, t.ex. stöld och rån, har blivit alltmer omfattande och internationella brottsnätverk är verksamma i flertalet västeuropeiska länder. De brott som nätverken begår är ofta sådana att brottsbekämpande myndigheter har svårt att se de enskilda brotten som en del av organiserad brottslighet. Nätverken riktar in sig på flera typer av gods samtidigt eller periodvis beroende på tillgång, efterfrågan och logistiska förutsättningar och rör sig systematiskt mellan länderna för att undgå upptäckt (Polismyndigheten, Tullverket och Kustbevakningen, 2020, Slutredovisning av regeringsuppdrag, s. 7).

De vanligaste formerna av tillgreppsbrott som begås av internationella brottsnätverk i Sverige är bostadsinbrott, inbrott i fritidshus, stöld från byggarbetsplatser, systematiska butiksstölder och stöld av båtmotorer, bilar, fordonsdelar, maskiner, verktyg, traktorer, entreprenadmaskiner, diesel och metall (Polismyndigheten, 2022, Internationella brottsnätverk aktiva med organiserad tillgreppsbrottslighet – Erfarenhetsberättelse 2019–april 2022, s. 11). Under åren 2019–2021 anmäldes drygt 15 800 stölder från byggarbetsplatser. Under samma år anmäldes omkring 16 000 stölder av maskiner, verktyg och redskap och 5 400 stölder av båtmotorer (Polismyndigheten, 2022, s. 20–22). Polismyndigheten uppskattar att åtminstone 50 procent av bostadsinbrotten och ungefär 90 procent av stölderna av bilar, bildelar, båtmotorer och jordbruksmaskiner i Sverige begås av internationella brottsnätverk (Polismyndigheten, Tullverket och

Kustbevakningen, 2020, s. 5). Värdet av det stöldgods som förs utomlands uppgår enligt försäkringsbranschen till uppskattningsvis omkring 1,5 miljarder kronor per år. Summan omfattar emellertid inte oförsäkrat gods, vilket innebär att värdet med all sannolikhet är betydligt högre. Därtill är försäkringstagarnas kostnader för självrisk också okända. Antalet anmälda häleribrott har ökat det senaste decenniet. Enligt försäkringsbranschen har det på senare tid därtill skett en påtaglig ökning av stölder som avser bl.a. entreprenad- och byggmaskiner, reservdelar och elektronik.

Den tillgreppsbrottslighet som de internationella brottsnätverken står för utförs i stor omfattning och periodvis med mycket hög frekvens. Flödet av stöldgods är som störst över EU:s inre gränser och den fria rörligheten med oövervakade gränsövergångar utnyttjas systematiskt. Brottsligheten har därtill ibland samband med gränsöverskridande brottslighet av annat slag, exempelvis smuggling av narkotika och vapen, och är en del av den organiserade brottslighet som vuxit sig allt starkare i Sverige.

4.1.2 Polismyndighetens och Tullverkets uppgifter

Som ett led i samhällets verksamhet för att främja rättvisa och trygghet ska enligt 1 § polislagen (1984:387) polisens arbete syfta till att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att i övrigt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp. Till Polismyndighetens uppgifter hör bl.a. att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet, övervaka den allmänna ordningen och säkerheten samt utreda och beivra brott (2 §). Bekämpningen av den internationella tillgreppsbrottsligheten är alltså en uppgift för Polismyndigheten.

Tullverket har andra uppgifter. Enligt förordningen (2016:1332) med instruktion för Tullverket ska myndigheten bl.a. fastställa och ta ut tullar, skatter och avgifter så att en riktig uppbörd kan säkerställas (1 §) samt övervaka och kontrollera trafiken till och från Sverige så att bestämmelser om in- och utförsel av varor följs (2 §). Myndigheten ska dessutom förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet i samband med införsel och utförsel av varor (2 kap. 1 § 3 tullbefogenhetslagen [2024:710]).

Tullverkets huvuduppdrag består alltså i att övervaka och kontrollera varuflödet in i och ut ur Sverige och de brott som ingår i Tullverkets brottsbekämpning är i huvudsak sådana som förutsätter införsel eller utförsel av varor, exempelvis smugglings- eller tullbrott.

Stöldgods som förs ut ur landet kan vara allehanda gods, allt ifrån stora jordbruksmaskiner eller båtmotorer till smycken och andra värdefulla föremål som stulits vid bostadsinbrott. I regel är det inte fråga om varor som omfattas av förbud eller villkor vid utförsel. Det ska inte heller tas ut tull på varorna. Därmed ingår det inte i Tullverkets uppdrag att kontrollera varorna. Det ingår inte heller i Tullverkets uppdrag att bekämpa förmögenhetsbrott som exempelvis stöld eller häleri.

Tullverket och tulltjänstemän har dock sedan den 1 augusti 2021 möjlighet att ingripa mot brott som ligger utanför Tullverkets uppdrag att bekämpa (8 kap. 25–30 §§ tullbefogenhetslagen). Regleringen innebär att en tulltjänsteman som vid sedvanlig kontrollverksamhet upptäcker ett

brott som Tullverket inte har befogenhet att utreda, t.ex. häleri, kan ingripa mot brottet. Befogenheten att ingripa mot brott som ligger utanför Tullverkets uppdrag har utvidgats och omfattar numera även sådan brottslighet som upptäcks i samband med Tullverkets brottsbekämpning (prop. 2023/24:132 s. 327 och 328). Ingripandet ska som huvudregel göras efter förfrågan till och godkännande av Polismyndigheten. I samband med ingripandet kan en tulltjänsteman hålla inledande förhör och även i övrigt vidta primärutredningsåtgärder. Om ett godkännande inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet kan tulltjänstemannen även gripa personen och ta egendom i beslag.

Regleringen i 8 kap. 25–30 §§ tullbefogenhetslagen innebär inte att det är en uppgift för Tullverket att förhindra att stöldgods förs ut ur landet. Det är i stället fråga om en rätt att ingripa om sådana brott skulle upptäckas vid utförandet av en annan uppgift. Tanken är att Polismyndigheten så snabbt som möjligt ska överta ansvaret för att utreda brottet. En undersökningsledare hos Polismyndigheten eller en allmän åklagare får emellertid anlita Tullverkets eller en tulltjänstemans biträde i utredningen.

4.1.3 Myndighetssamverkan

Regeringen gav år 2018 Polismyndigheten i uppdrag att öka förmågan att bekämpa sådan organiserad tillgreppsbrottslighet som begås av internationella brottsnätverk. Regeringen gav samtidigt Polismyndigheten, Tullverket och Kustbevakningen i uppdrag att utifrån sina respektive befogenheter utveckla sin samverkan på området. Det ingick i uppdraget, som slutredovisades år 2020, att analysera hur myndigheterna kan samordna eller gemensamt vidta åtgärder som försvårar för internationella brottsnätverk att verka i landet (Ju2018/00991/PO).

Under arbetet med regeringsuppdraget inleddes en ny arbetsmetodik benämnd TKP (tull, kust, polis). Den innebär att tulltjänstemän, kustbevakningstjänstemän och polismän tillsammans bildar en operativ grupp som genomför kontroller vid både införsel och utförsel av varor och av personer som passerar den svenska gränsen. TKP-grupper finns främst i södra Sverige.

I slutredovisningen konstaterades att myndigheterna sedan länge har samverkat, inte minst på lokal nivå, men att de som en följd av uppdraget vidtagit ytterligare åtgärder för att fördjupa och bredda samverkan. Det finns stora vinster med att myndigheterna arbetar tillsammans. Uppföljningen visar bl.a. att en sådan samverkan genererar fler rättsliga verktyg på plats och att åtgärder kan vidtas fortare. Genom att utnyttja myndigheternas respektive tillgång till information, befogenheter och arbetssätt får myndigheterna tillsammans bredare kompetens inom brottsbekämpningen och blir mer slagkraftiga. Att myndigheterna delar underrättelseinformation i ökad utsträckning lägger en grund för gemensamma insatser (Polismyndigheten, Tullverket och Kustbevakningen, 2020, s. 15 och 19–23).

Det myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet (s.k. OB-samverkan) har också stor betydelse i sammanhanget. På uppdrag av regeringen har sådan samverkan pågått sedan år 2009 (Ju2008/5776/PO och Ju2015/09350/PO). I 3 § förordningen med instruktion för Tullverket

anges att myndigheten ska delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten. I dag ingår Arbetsförmedlingen, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Kustbevakningen, Migrationsverket, Polismyndigheten, Skatteverket, Säkerhetspolisen, Tullverket, Åklagarmyndigheten och Utbetalningsmyndigheten i samverkan, liksom 12 s.k. nätverksmyndigheter. Tullverket framhöll i sin årsredovisning för 2022 att denna samverkan och även annan samverkan är avgörande i arbetet för att bekämpa den organiserade och storskaliga brottsligheten (Årsredovisning 2022 s. 41).

4.1.4 Det behövs nya åtgärder för att stoppa brottsligheten

Svenska myndigheter arbetar som redovisats ovan på flera sätt för att motverka den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten. Trots det fortsätter brottsligheten. Brottsvinsterna används bl.a. till att utveckla den brottsliga verksamheten, driva företag och köpa fastigheter i Sverige (Polismyndigheten, 2022, s. 16). Brottsnätverkens närvaro i landet innebär därtill att olika delar av samhällssystemet utnyttjas systematiskt i brottsliga syften även på många andra sätt än genom tillgreppsbrott. Nätverken är ofta inblandade i t.ex. bedrägeri, folkbokföringsbrott, brott mot utlänningslagen (2005:716), narkotikabrott, människohandel, människoexploatering samt olaga tvång och ingår inte sällan i kriminella strukturer som verkar inom alla typer av organiserad brottslighet. Verksamheten bidrar också till framväxten av en svart marknad.

Nätverkens verksamhet drabbar många människor och har en betydande negativ påverkan på samhället, bl.a. i form av en minskad upplevd trygghet och minskad tilltro till staten och rättsväsendet. Det sistnämnda hör till viss del samman med en låg uppklaringsfrekvens av brotten. Legala företagsstrukturer och utsatta människor utnyttjas för brottslig verksamhet. För drabbade målsägande innebär det faktum att stöldgodset normalt snabbt förs ut ur landet att förutsättningarna att få tillbaka det stulna riskerar att helt gå om intet eftersom endast en mycket liten del av de stulna föremål som har förts utomlands normalt kan återföras.

Sverige är ett land med gott om värdefulla tillgångar. Det gör Sverige attraktivt för internationella brottsnätverk. Polismyndigheten har pekat på att länder som är både lättillgängliga och sårbara är extra utsatta mål och att den brottsliga verksamheten flyttas från ett land till ett annat när förtjänsten minskar (Polismyndigheten, 2022, s. 7). För närvarande uppges det finnas goda möjligheter att begå tillgreppsbrott i Sverige och att föra ut stöldgodset ur landet utan att riskera upptäckt. Det, tillsammans med att det finns mycket stöldbegärlig egendom hos såväl de svenska hushållen som företagen och det allmänna, bidrar till att de internationella brottsnätverken återkommande begår brott i Sverige.

4.2 Det bör införas ett nytt brott

Regeringens förslag: Det införs ett nytt brott särskilt inriktat på utförsel av stöldgods.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Ekobrottsmyndigheten*, *Företagarna*, *Polismyndigheten*, *Tullverket*, *Svensk Handel*, *Sveriges Åkeriföretag* och *Villaägarnas Riksförbund* tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Polisförbundet anser att de föreslagna åtgärderna är väl avvägda och nödvändiga för att effektivt bekämpa brottslighet relaterad till utförsel av stöldgods. Förslagen ligger i linje med förbundets ambition att stärka rättsväsendets verktyg för att förhindra och bekämpa gränsöverskridande brottslighet.

Svensk Försäkring ansluter sig helt till den redogörelse som utredningen har gjort av den aktuella brottsligheten och konstaterar att internationella brottsnätverk står för en mycket stor andel av den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten i Sverige. Svensk Försäkring delar fullt ut utredningens bedömning att om det tas krafttag mot brottsligheten kan den förväntas minska i omfattning och att det krävs nya åtgärder för att angripa brottsligheten.

Svensk Handel konstaterar att stölderna i handeln är alltmer organiserade genom kriminella nätverk och internationella stöldligor som sedan antingen omsätter stöldgodset i landet eller för det utomlands. Organisationen är därför positiv till att ett nytt brott införs.

Svea hovrätt noterar att den föreslagna straffbestämmelsen skulle kunna inrymmas under nuvarande bestämmelser om häleribrott som en försvårande omständighet och ställer sig frågande till om syftet bakom införandet verkligen motiverar en kriminalisering. Hovrätten anser att syftet primärt synes vara att Tullverket ska ges nya befogenheter för att bekämpa gränsöverskridande tillgreppsbrottslighet. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* för fram liknande synpunkter och anser att de reformer som föreslås måste utredas vidare för att beakta de rättsliga möjligheter och utmaningar som finns i detta arbete på EU-nivå och internationell nivå. Även *Sveriges advokatsamfund* anser att det kan ifrågasättas om det är motiverat att införa ytterligare en straffbestämmelse, eller om det skulle vara mer adekvat att utfärda nya direktiv till befintliga myndigheter, i detta fall Polismyndigheten, för att effektivt adressera problemet. Advokatsamfundet konstaterar att Polismyndigheten redan i sin nuvarande roll har i uppgift att bekämpa häleribrott och har tillgång till betydligt större och mer omfattande resurser än Tullverket för denna typ av uppgifter.

Skälen för regeringens förslag

Ett nytt brott ger bättre förutsättningar för brottsbekämpningen

Som utredningen och *Svea hovrätt*, *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* och *Sveriges advokatsamfund* påpekar är såväl stöld som häleri redan i dag kriminaliserat. Redan med nuvarande lagstiftning finns det därför rättsliga förutsättningar för att bekämpa att stulen

egendom förs ut ur landet. Det kan därför ifrågasättas om ett nytt brott är nödvändigt.

Det kan dock konstateras, som nämns i avsnitt 4.1.1, att den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten blivit alltmer omfattande och att de internationella stöldligorna står för en stor del av denna brottslighet. Polismyndigheten uppskattar att åtminstone 50 procent av bostadsinbrotten och ungefär 90 procent av stölderna av bilar, bildelar, båtmotorer och jordbruksmaskiner i Sverige begås av internationella brottsnätverk.

Den typ av verksamhet som internationella brottsnätverk ägnar sig åt i Sverige är ofta att bedöma – förutom som olika former av stöld – som häleri eller grovt häleri. Den som transporterar ut stöldgods ur landet kan exempelvis göra sig skyldig till ett häleribrott, liksom den som paketerat, förvarat eller monterat ner egendomen i avvaktan på transport till utlandet. Det kan emellertid vara svårt att bevisa alla de omständigheter som måste vara uppfyllda för en fällande dom. Ofta är det förbrottet, t.ex. en bakomliggande stöld, som är svårt att bevisa. Det kan, när det gäller häleri som innefattar utförsel av stöldgods, vara svårt att bevisa de särskilda förutsättningar som gäller för brottet, eftersom stöldgodset normalt inte omsätts i Sverige och ofta snabbt efter stölden förs ut ur landet. Vissa av de omständigheter som kan medföra att ett häleri ska bedömas som grovt kan också, av samma anledningar, vara svåra att bevisa. Det gäller exempelvis att gärningen har ingått som ett led i systematisk brottslighet.

Den befintliga regleringen om häleri är mot den bakgrunden inte tillräcklig för att effektivt kunna motverka att egendom stjäls i syfte att föras ut ur Sverige. Regeringen bedömer att ett nytt brott, som direkt tar sikte på det konkreta problemet, skulle ge bättre förutsättningar att bekämpa denna typ av brottslighet som har vuxit till ett allt allvarligare samhällsproblem.

Ett nytt brott skulle också kunna antas få en avhållande effekt på brottsnätverk som ständigt strävar efter bra inkomstkällor. De internationella brottsnätverken reagerar på förändrade förutsättningar, bl.a. på så sätt att den brottsliga verksamheten flyttas från ett land till ett annat när den ekonomiska förtjänsten av brottsligheten minskar. Även upptäcktsrisken har betydelse. Stöldgods kan enbart föras ut ur Sverige vid ett begränsat antal gränsövergångar. Rätt insatser vid gränsen kan därför öka upptäcktsrisken och försämra förutsättningarna för dem som ägnar sig åt organiserad gränsöverskridande brottslighet. Det kan i sin tur förväntas begränsa den brottslighet som begås av de internationella brottsnätverken. Det kan också begränsa den gränsöverskridande brottslighet som de svenska brottsnätverken står för.

Den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten kan begränsas och behöver angripas på ett nytt sätt

Regeringen bedömer att den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten med rätt insatser, i form av effektiv lagstiftning och aktiva ingripanden, kan begränsas i omfattning och att den behöver angripas på ett nytt sätt. Att införa ett nytt brott, som direkt tar sikte på det konkreta problemet, ger förutsättningar för att anpassa rekvisiten till det som behövs för att bättre kunna bekämpa en typ av brottslighet som har vuxit till ett allt allvarligare

samhällsproblem. Ett nytt brott gör det också tydligt för bl.a. domstolarna hur brottslighet av det aktuella slaget ska bedömas.

Kriminaliseringen är en viktig signal

Införandet av ett nytt brott som avser utförsel av stöldgods markerar allvaret i en typ av brottslighet som innebär att återförandet av godset till den som t.ex. har blivit bestulen allvarligt försvåras. När godset väl har lämnat landet är chanserna för den rättmätige ägaren att få tillbaka den i princip omintetgjorda. Kriminaliseringen är därtill en viktig signal i förhållande till de internationella brottsnätverken att svenska brottsbekämpande myndigheter kommer att intensifiera sitt arbete för att motverka den brottsliga verksamhet de ägnar sig åt.

En ny kvalifikationsgrund för grovt häleri är ett sämre alternativ

Ett alternativ till att införa ett nytt brott skulle kunna vara att lägga till en ny kvalifikationsgrund för grovt häleri, exempelvis att gärningsmannens befattning med egendomen syftar till att den ska föras ut ur landet. Regeringen anser dock att detta inte markerar det straffvärda i brottsligheten på samma sätt som om ett särskilt brott införs. Regeringen bedömer mot den bakgrunden att en ny kvalifikationsgrund för grovt häleri är ett sämre alternativ än att införa ett nytt brott. En annan fördel med ett nytt brott är också att det kan knytas till befogenheter för tulltjänstemän på ett tydligare sätt än häleri i allmänhet.

Skärpt minimistraff för grovt häleri är också ett sämre alternativ

Straffskalan för ett brott ger uttryck för hur allvarlig lagstiftaren anser att brottstypen är. Ett annat alternativ skulle därför kunna vara att skärpa minimistraffet för grovt häleri. Det skulle emellertid innebära en generell höjning av straffnivån för det brottet och skulle inte vara en riktad åtgärd för att effektivare kunna bekämpa just gränsöverskridande tillgreppsbrottslighet. Inte heller skulle det framhålla allvaret i brottslighet av det slaget. Till det kommer att en utredning har getts i uppdrag att göra en översyn av straffskalorna och reformera påföljdssystemet. Det ingår bl.a. i utredningens uppdrag att se över straffskalorna för de enskilda brotten och att föreslå ändringar av de yttre begränsningarna för straffskalorna. Uppdraget ska redovisas senast den 30 maj 2025 (dir. 2023:115 och dir. 2023:181). Överväganden om huruvida det behövs en höjning av straffminimum för grovt häleri i allmänhet är en fråga för den utredningen. Skärpt minimistraff för grovt häleri framstår enligt regeringens mening som ett sämre alternativ än att införa ett nytt brott.

Ett nytt brott är det mest ändamålsenliga

Regeringen anser att ett nytt brott tillför ett mervärde i förhållande till den nuvarande lagstiftningen när det gäller att hindra utförsel av stöldgods. Ett nytt brott framstår som det mest ändamålsenliga sättet att förhindra att egendom planerat och systematiskt stjäls för att föras ut ur landet. Det utgör en riktad åtgärd för att effektivare bekämpa den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten och att säkerställa att utförsel av stöldgods förhindras.

Det kan givetvis konstateras att enbart införandet av ett nytt brott inte löser problemet med att egendom stjäls för att föras ut ur landet. Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet anser att de rättsliga möjligheter och utmaningar som finns i detta arbete på EU-nivå och internationell nivå måste beaktas. Regeringen konstaterar att det fortlöpande förs dialoger med ursprungsländer om lagstiftning, regelverk och praxis och att Sverige också samarbetar aktivt med andra EU-medlemsstater för att komma åt de internationella brottsnätverken. Detta arbete måste dock kombineras med kraftfulla nationella åtgärder. Att införa ett nytt brott av det slag som diskuteras utgör enligt regeringens mening en av nycklarna för att den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten ska kunna bekämpas effektivare än i dag. Behovet av ett nytt brott är därmed så starkt att övervägande skäl talar för den lösningen. Regeringen föreslår mot den bakgrunden att det införs ett nytt brott.

4.3 Vilken brottstyp bör det vara fråga om?

Regeringens förslag: Det nya brottet utformas som en kvalificerad form av häleri.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.
Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Det nya brottet bör inte utformas som ett smugglingsbrott

Ansvar för smuggling, som är ett brott som ingår i Tullverkets direkta brottsbekämpning, regleras i 3 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen) och träffar bl.a. den situationen att någon bryter mot ett förbud mot eller villkor för införsel av varor.

I den allmänna debatten har det från tid till annan diskuterats om utförsel av stöldgods ska utformas som ett smugglingsbrott enligt smugglingslagen. Den lösningen kan visserligen förefalla naturlig för den som framför allt riktar in sig på att det bör vara tulltjänstemän som ingriper mot brottsligheten i fråga. Regeringen anser dock att det inte ligger särskilt nära till hands att utforma det nya brottet som en särskild form av smuggling, eftersom det väcker en rad andra frågor.

Smugglingsbrott förutsätter att det finns ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för införsel eller utförsel. Sådana förbud eller villkor tar sikte på enskilda varuslag, exempelvis läkemedel eller skjutvapen. Ett förbud mot utförsel av stöldgods skulle därför kräva ett tillägg i 3 § inregränslagen (1996:701). Utan ett tillägg av det slaget skulle förbudet inte kunna kontrolleras av Tullverket vid den inre gränsen. En sådan ändring i inregränslagen skulle emellertid utvidga lagens tillämpningsområde från att gälla ett begränsat antal varuslag till att gälla i princip alla typer av varor, eftersom stöldgods kan vara allt från guldsmycken till stora skogsmaskiner. Ett sådant förbud skulle i princip ställa krav på att Tullverket kontrollerar all utförsel av alla varor vid såväl yttre som inre gräns.

Ett sådant förbud skulle också innebära en uppenbar risk att regleringen blir svår att tillämpa i praktiken. Vidare bör framhållas att den utförsel av stöldgods som det är fråga om till allra största delen rör utförsel till andra EU-länder, även om det inte är slutdestinationen. En ny reglering får inte utformas så att den står i strid med den fria rörligheten för varor inom EU. Enligt artiklarna 34 och 35 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ska kvantitativa import- och exportrestriktioner vara förbjudna mellan medlemsstaterna. I artikel 36 föreskrivs att artiklarna 34 och 35 inte hindrar förbud mot eller restriktioner för import, export och transitering som grundas på vissa i artikeln uppräknade intressen. Dessa är allmän moral, allmän ordning eller säkerhet eller intresset att skydda människors eller djurs hälsa och liv, att bevara växter, att skydda nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde eller att skydda industriell eller kommersiell äganderätt. Sådana förbud eller restriktioner får dock inte utgöra ett medel för godtycklig diskriminering eller innefatta en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna. Det är enligt regeringens mening inte klart att ett utvidgat tillämpningsområde för inregränslagen av det slag som nu diskuteras skulle stämma överens med den fria rörligheten för varor som gäller inom EU.

En ny straffbestämmelse i smugglingslagen av det slag som nu diskuteras skulle väsentligt utvidga lagens tillämpningsområde och kunna medföra betydande tillämpningssvårigheter. Den skulle dessutom kunna strida mot EU-rätten. Regeringen anser mot den bakgrunden att det nya brottet inte bör utformas som ett smugglingsbrott.

Det är naturligt att det nya brottet utformas som ett häleribrott

Ansvar för häleri kan enligt 9 kap. 6 § första stycket brottsbalken aktualiseras bl.a. på den grunden att någon på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande tar befattning med något som är frånhänt annan genom brott, s.k. sakhäleri. Ett annat alternativ skulle därför kunna vara att utforma brottet som en kvalificerad form av häleri. Alternativet framstår enligt regeringens mening som en naturlig lösning, eftersom häleri redan i dag omfattar att gärningsmannen tar befattning med stöldgods på ett sätt som gör det svårare för ägaren att få tillbaka det stulna. En sådan reglering ger goda förutsättningar för att skräddarsy en straffbestämmelse som träffar det som framstår som det huvudsakliga problemet, nämligen den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten, och kan därtill inlemmas i strukturen i den nuvarande häleriregleringen.

Risken för överlappning

Ett nytt häleribrott av det slag som diskuteras skulle delvis överlappa den befintliga regleringen om häleri och skulle innebära en ytterligare form av häleribrott, som redan i dag förekommer i flera gärningstyper. Det kan riskera att göra det straffrättsliga systemet mer fragmentiserat och svåröverskådligt och öka risken för tillämpningssvårigheter och konkurrensproblem. Samtidigt förekommer det situationer där det finns skäl att införa ett brott som är en kvalificerad form av ett annat brott. Regleringar av det slaget är inte något unikt och förekommer exempelvis i förhållandet mellan straffbestämmelsen om våld eller hot mot tjänsteman

enligt 17 kap. 1 § brottsbalken och brott enligt 3 respektive 4 kap. brottsbalken. I ett sådant fall regleras förhållandet mellan brotten av den straffrättsliga konkurrensläran.

Det har i tidigare förarbeten framhållits att det kan vara motiverat att införa ett nytt brott när det är ett ändamålsenligt sätt att ge kvalificerade former av en redan kriminaliserad gärning särskilt genomslag (prop. 2020/21:52 s. 68). Ett exempel på det är den nyligen införda bestämmelsen om inbrottsstöld i 8 kap. 4 a § brottsbalken. Regleringen motiverades med att integritetskränkningen vid stölder i boenden inte beaktades i tillräcklig utsträckning i den tidigare regleringen. Enligt den tidigare regleringen var stöld efter intrång i en bostad en kvalifikationsgrund för att brottet skulle bedömas som grov stöld (se prop. 2020/21:52 s. 65–69).

Liknande resonemang kan föras om det nya brott som nu diskuteras. Det är angeläget att utförsel av stöldgods kan bekämpas effektivare än i dag. Ett nytt brott skulle vidare markera att en målsägandes intresse av att dennes egendom inte förs ut ur landet väger tungt. Till fördelarna med att införa ett särskilt brott hör att rekvisiten kan anpassas så att brottsligheten effektivt kan bekämpas utan att det påverkar regleringen om häleri generellt. Regleringen kan utformas så att tillämpningsområdet avgränsas på ett tydligt sätt i förhållande till häleri i allmänhet. Några beaktansvärda avgränsnings- eller tillämpningssvårigheter bedöms mot den bakgrunden inte uppkomma. Det finns därför inte anledning att avstå från att införa ett nytt brott av det slag som diskuteras. Tvärtom bedömer regeringen att det kan bidra till att förutsättningarna för att bekämpa gränsöverskridande tillgreppsbrottslighet förbättras avsevärt. Regeringen föreslår mot den bakgrunden att det nya brottet utformas som en kvalificerad form av häleri.

4.4 Ett nytt häleribrott som benämns utförselhäleri

Regeringens förslag: Det nya brottet benämns utförselhäleri och införs i 9 kap. brottsbalken. Bestämmelsen omfattar den som på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande tar befattning med något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott, om syftet är att det ska föras ut ur landet.

Regeringens bedömning: Inskränkningarna i brottsbalken i åklagarens rätt att väcka åtal bör gälla i fråga om det nya brottet.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget och bedömningen.

Ekobrottsmyndigheten konstaterar att stora mängder kontanter och stöldgods förs ut ur landet och att det rör sig om bl.a. undanröjande av brottsvinster och medel som används som finansiering av andra allvarliga brott, såsom finansiering av terrorism. Myndigheten välkomnar därför förslaget om att utförsel blir ett särskilt häleribrott.

Sveriges advokatsamfund anser att det liksom vid häleribrott ska ställas krav på styrkt förbrott för att kunna ådömas ansvar för utförselhäleri. Om lagstiftaren finner att förbrottet, i enlighet med utredningens förslag, inte behöver vara styrkt anser advokatsamfundet att det är av vikt att

understryka att utförselsyftet måste vara styrkt och att det i denna del inte får finnas någon form av bevislättnad. Advokatsamfundet anser att det finns en potentiell risk att incitamenten att utreda förbrottet minskar om det inte ställs krav på styrkt förbrott för att kunna ådömas ansvar för utförselhäleri. *Göteborgs tingsrätt* framför liknande synpunkter.

Villaägarnas Riksförbund anser att det är rimligt att det för att brottet ska vara fullbordat räcker med att syftet är att föra ut stöldgodset ur landet och att, i likhet med reglerna om näringshäleri, lätta på beviskravet och inte ställa krav på att förbrottet ska vara styrkt.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Samma grundläggande krav som för häleri

Som nämns i avsnitt 4.3 bör det nya brottet utgöra en kvalificerad form av häleri. Införandet av brottet syftar framför allt till att utförsel av stöldgods ska kunna bekämpas effektivare än i dag. Regeringen anser dock att det nya brottet, på samma sätt som andra former av häleri, även bör omfatta efterföljande hantering av egendom efter alla typer av brott som innebär att någon frånhänds egendomen.

I 9 kap. 6 § första stycket 1 brottsbalken straffbeläggs s.k. sakhäleri, som träffar den som på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande tar befattning med något som är frånhänt annan genom brott. I bestämmelsens andra stycke straffbeläggs sakhäleri utan styrkt förbrott, s.k. näringshäleri. Regleringen omfattar att någon i näringsverksamhet eller som ett led i en verksamhet som bedrivs vanemässigt eller annars i större omfattning, på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande, förvärvar eller tar emot något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott. Näringshäleri skiljer sig från sakhäleri på tre sätt. Att det ska vara fråga om något som ”skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott” innebär för det första en bevislättnad i fråga om förbrottet. Den otillåtna befattningen är för det andra mer begränsad. Det ska vara fråga om antingen ett förvärv eller ett mottagande. Gärningen måste för det tredje företas i ett visst sammanhang, nämligen i näringsverksamhet eller som ett led i en verksamhet som bedrivs vanemässigt eller annars i större omfattning.

Regeringen anser att den nya straffbestämmelsen bör utformas med ledning av såväl regleringen om sakhäleri i 9 kap. 6 § första stycket 1 brottsbalken som paragrafens andra stycke.

Frågan är då hur straffbestämmelsen bör avgränsas i förhållande till den nuvarande häleriregleringen, dvs. vilket det kvalificerande momentet bör vara. En annan fråga är vilket beviskrav som bör gälla i fråga om förbrottet.

Det kvalificerande momentet

I betänkandet diskuteras om fullbordanspunkten för det föreslagna brottet ska förläggas till den tidpunkt när egendomen faktiskt passerar gränsen eller redan när det kan visas att någon avser att föra ut godset ur landet.

Regeringen konstaterar att ansvar för fullbordat brott i det första fallet inte torde aktualiseras annat än i undantagsfall. I stället kan det bli fråga om ansvar för försök eller förberedelse till brottet för den som exempelvis påträffas med stöldgods vid påfarten till Öresundsbron eller vid en

avgående färja, eller som anträffas med att lasta om eller paketera stöldgodset för vidare transport ut ur landet. En konsekvens av att gärningen bedöms som försöksbrott eller förberedelsebrott är att straffvärdet i allmänhet anses vara lägre än vid fullbordat brott. En annan tänkbar konsekvens kan bli att brottet anses konsumerat av ett annat brott om rekvisiten för fullbordat brott är uppfyllda för det brottet.

Det andra alternativet innebär att gärningen begås i syfte att föra ut egendomen ur landet. Med den lösningen kan det vara fråga om fullbordat brott i exemplen i förra stycket, om syftet att föra ut egendomen ur landet kan visas. Det framstår som naturligt att syftet att föra ut stöldgodset ur landet lättare kan bevisas om personen påträffas nära en gränsövergång än om han eller hon påträffas längre in i landet. Alternativet ger dock den nya straffbestämmelsen ett brett tillämpningsområde på så sätt att ansvar för det fullbordade brottet kan komma i fråga var som helst i Sverige, inte enbart vid gränsövergångar. Stöldgods som förs ut från Sverige genomgår ofta en omfattande hantering innan det lämnar landet. Det kan exempelvis vara fråga om att godset förs till lagringsplatser där det i avvaktan på transport eller avyttring paketeras, monteras ner eller avidentifieras. En sådan gärning kan enligt regeringens mening vara lika angelägen att beivra som att faktiskt föra ut stöldgodset ur landet. Den aktuella lösningen innebär dessutom att brottet på ett naturligt sätt kan bekämpas av både Tullverket och Polismyndigheten, vilket torde vara det mest effektiva sättet att bekämpa den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten.

Regeringen anser mot den bakgrunden att det nya brottet bör avgränsas i förhållande till häleri genom ett kvalificerande moment som omfattar att gärningsmannens syfte är att föra ut stöldgods, eller gods som på annat sätt har frånhänts annan genom brott, ur landet.

Vilket beviskrav bör gälla i fråga om förbrottet?

Regleringen i brottsbalken om straff för den som genom stöld eller annat brott frånhänder något från någon annan kompletteras med bestämmelser om straff för den som efter brottet tar sådan befattning med egendomen att det blir svårare för ägaren att få tillbaka den. För att den som gör sig skyldig till sådan befattning ska dömas för häleri enligt 9 kap. 6 § första stycket 1 brottsbalken krävs att förbrottet är styrkt. Åklagaren måste således bevisa att den egendom som åtalet gäller har frånhänts annan genom brott. Regleringen om näringshäleri i 9 kap. 6 § andra stycket brottsbalken innebär emellertid ett lättat beviskrav i vissa fall. Samma lägre beviskrav gäller i fråga om häleriförseelse enligt 9 kap. 7 § andra stycket 1 brottsbalken. Ansvar enligt de bestämmelserna förutsätter inte att förbrottet är styrkt. Det är tillräckligt att egendomen ”skäligen kan antas vara frånhänd annan genom brott”. Regleringen om näringshäleri infördes år 1980. Enligt förarbetena var syftet att täppa till den svaghet i lagstiftningen som kravet på styrkt förbrott vid sakhäleri innebar. För att kretsen av de kriminaliserade gärningarna inte skulle bli alltför vid markerades att bestämmelsen tar sikte framför allt på yrkes- och vanehälare (regeringens proposition med förslag till lag om ändring i brottsbalken [häleri m.m.], prop. 1979/80:66 s. 12).

I betänkandet föreslås att ett motsvarande lättat beviskrav ska införas för det nya brottet, vilket stöds av *Villaägarnas Riksförbund*. *Sveriges*

advokatsamfund stöder inte detta utan anser att det liksom vid häleribrott ska ställas krav på styrkt förbrott för att kunna ådömas ansvar för utförselhäleri.

Regeringen konstaterar att ett krav på styrkt förbrott i praktiken kan leda till att det nya brottet inte får avsedd effekt. När egendom som misstänks vara stulen påträffas är det många gånger svårt att härleda den till en viss brottsplats eller målsägande. Om egendomen är på väg att lämna landet är det ofta särskilt svårt att hinna vidta de utredningsåtgärder som kan krävas för att godset och den som innehar det ska kunna hållas kvar. Ett exempel är om en tulltjänsteman som genomför tullkontroll i ett fordon som är på väg att lämna Sverige påträffar ett flertal föremål som inte gärna kan ha förvärvats på ett lagligt sätt. Det kan t.ex. röra sig om ett flertal elektronikföremål som inte är förpackade i sina originalförpackningar eller en mängd smycken, bildelar eller gräsklippare som inte åtföljs av något kvitto eller andra handlingar som visar innehavarens rätt att inneha dem. Om den misstänkte förnekar brott kan det vara svårt att härleda egendomen till en anmäld stöld. Särskilt mot bakgrund av att stölden kan ha begåtts var som helst i landet kan det vara svårt att snabbt koppla samman godset med ett visst brott. Det bör därtill framhållas att viss gränsöverskridande tillgreppsbrottslighet är så välorganiserad att stöldgodset kan vara på väg att föras ut ur landet innan ägaren ens har hunnit anmäla stölden. Som exempel brukar nämnas organiserade stölder av dyrbara fordon eller jordbruks- eller skogsbruksmaskiner.

Ett krav på styrkt förbrott kan leda till att egendomen och den misstänkte inte kan hållas kvar. Om egendomen lämnar landet är det ofta svårt – eller i det närmaste omöjligt – att få tillbaka den. Det blir också mycket svårare att utreda brottet om den misstänkte har hunnit lämna landet. Att begära att han eller hon ska vara häktad under utredningstiden framstår många gånger inte som en proportionerlig åtgärd eftersom det kan ta lång tid att härleda godset till ett eller flera förbrott.

För att det nya brottet ska få genomslag i praktiken anser regeringen därför att det bör omfattas av samma lättade beviskrav som bl.a. näringshäleri. Det bör alltså vara tillräckligt att den egendom som saken gäller skäligen kan antas vara frånhänd annan genom brott. Sveriges advokatsamfund och *Göteborgs tingsrätt* anser att det med denna lösning finns en potentiell risk att det saknas incitament att utreda förbrottet. Regeringen konstaterar att det får förutsättas att de brottsbekämpande myndigheterna i denna aspekt hanterar det bakomliggande frånhändandet på ett, utifrån omständigheterna i övrigt, adekvat sätt.

Som nyss nämnts under rubriken Det kvalificerande momentet, föreslår regeringen att det nya brottet förutsätter att gärningsmannens avsikt är att egendomen ska föras ut ur landet. Det innebär att det lättade beviskravet får ett avgränsat tillämpningsområde till just de situationerna och inte häleri i allmänhet. Som Sveriges advokatsamfund påpekar omfattar bevislättnaden inte heller gärningsmannens utförselsyfte.

Straffbestämmelsens placering

I 9 kap. brottsbalken finns bestämmelser om bedrägeri och annan oredlighet. Utöver regleringen om häleri innehåller kapitlet bestämmelser om bl.a. bedrägeri, utpressning, ocker, oredligt förfarande och svindleri.

Regeringen anser att den nya straffbestämmelsen med hänsyn till det nära sambandet med regleringen om häleri i 9 kap. 6 § brottsbalken bör placeras direkt efter den.

Inskränkningar i åklagarens rätt att väcka åtal gäller även det nya brottet

I 8 kap. 13 § brottsbalken föreskrivs inskränkningar i åklagarens rätt att väcka åtal för brott enligt kapitlet. Åklagaren får bara väcka åtal för sådana brott om målsäganden har angett brottet till åtal eller åtal är påkallat ur allmän synpunkt, i de fall där brottet har förövats mot vissa personer som är närstående till gärningsmannen eller någon annan som har medverkat vid brottet. Begränsningen i åtalsrätten gäller inte om det är fråga om grov stöld, inbrottsstöld, rån eller grovt rån. Den regleringen gäller enligt 9 kap. 12 § första stycket brottsbalken även brott enligt det kapitlet, dock inte grovt bedrägeri och grov utpressning. Häleri och grovt häleri omfattas följaktligen av begränsningen i åklagarens åtalsrätt.

Det saknas skäl att i fråga om det nya brottet avvika från det som gäller i fråga om häleri och grovt häleri. Begränsningen i åklagarens rätt att väcka åtal bör därför även gälla i fråga om det nya brottet. Det kräver inte någon lagändring.

Lagförslag

Förslaget medför att en ny paragraf, 9 kap. 6 a §, införs i brottsbalken.

4.5 Brottsbeteckningar och straffskalor

Regeringens förslag: Det nya brottet delas in i två grader, som benämns utförselhäleri respektive grovt utförselhäleri. Straffet för utförselhäleri ska vara fängelse i högst två år och för grovt utförselhäleri fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har avsett betydande värde, ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller annars varit av särskilt farlig art.

Ringa fall av utförselhäleri ska bedömas som häleriförseelse.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En flertal remissinstanser tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Svea hovrätt har förståelse för de skäl som lyfts fram i betänkandet för att det ska finnas en fängelsepresumtion för brottet grovt utförselhäleri. Hovrätten anser att det dock inte går att bortse från att detta skulle medföra en inkonsekvens i förhållande till de övriga förmögenhetsbrotten, vilket gör sig särskilt starkt gällande i förhållande till grov stöld.

Åklagarmyndigheten konstaterar att utredningen anser att det för det nya brottet grovt utförselhäleri ska finnas en presumtion för fängelse på grund av brottets art. Enligt betänkandet ska en gärningsperson i det fall en gärning uppfyller rekvisiten för både grovt utförselhäleri och grov stöld dömas enbart för grov stöld. Då grov stöld inte alltid bedöms som ett s.k. artbrott uppstår därför den situationen att en misstänkt hälare, som under

utredningens gång också kunnat knytas till stölden, kan dömas till ett lindrigare straff än om förbrottet inte hade styrkts. En konsekvens av detta kan bli att incitamentet för att utreda förbrottsligheten försvagas. *Göteborgs tingsrätt* och *Helsingborgs tingsrätt* för fram liknande synpunkter.

Svensk Försäkring, *Larmtjänst*, *Villaägarnas riksförbund*, *Riksförbundet M Sverige* och *Maskinentreprenörerna* anser att straffminimum för grovt utförselhäleri bör bestämmas till ett år, i enlighet med vad som gäller för inbrottsstöld.

Skälen för regeringens förslag

Gradindelning och brottsbeteckningar

Den föreslagna straffbestämmelsen rymmer gärningar av mycket olika svårhetsgrad. Det kan både vara fråga om organiserad, allvarlig brottslighet och brott som inte alls är lika allvarliga. Med hänsyn till att straffvärdet kan variera avsevärt finns det enligt regeringens mening behov av en vid straffskala. Det möjliggör en nyanserad straffmätning där konkreta fall kan värderas utifrån sitt allvar. Brottet bör därför gradindelas genom att det införs ett brott av normalgraden och ett grovt brott. På så sätt kan en proportionerlig påföljd dömas ut även i de allvarligare fallen. Regeringen återkommer senare i avsnittet till de ringa fallen.

Det är vidare en grundläggande förutsättning för att en straffbestämmelse ska ha den avhållande verkan som är tänkt att allmänheten förstår dess innebörd och vad som avses med brottsbeteckningen (se t.ex. prop. 2020/21:52 s. 70). En brottsbeteckning bör därför vara kort, informativ och inte förväxlingsbar med andra brottsbeteckningar (se t.ex. Ett stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och myndighetsutövning, prop. 2018/19:155 s. 25). Regeringen föreslår mot den bakgrunden att det nya brottet ska benämnas utförselhäleri. Det grova brottet bör benämnas grovt utförselhäleri.

Straffskalan för utförselhäleri bör vara densamma som för häleri

Utgångspunkten för bedömningen av en gärnings straffvärde är den straffskala som gäller för den aktuella brottstypen. Straffskalan ger uttryck för hur allvarlig lagstiftaren anser att brottstypen är. De grundläggande principer som ska beaktas när en straffskala bestäms är proportionalitet och ekvivalens. Principerna innebär att svårare brottstyper ska bestraffas strängare än lindrigare brottstyper och att lika svåra brottstyper ska bestraffas lika strängt. För att komma fram till vilka straffskalor som bör gälla för utförselhäleri respektive grovt utförselhäleri bör det därför göras en jämförelse med straffskalorna för andra jämförbara förmögenhetsbrott.

Straffskalan för häleri är fängelse i högst två år (9 kap. 6 § brottsbalken). Samma straffskala gäller för stöld (8 kap. 1 §), tillgrepp av fortskaffningsmedel (8 kap. 7 §) och bedrägeri (9 kap. 1 §).

Regeringen konstaterar att det faktum att utförselhäleri förutsätter det försvårande momentet att gärningsmannens syfte är att föra ut stöldgodset (eller den egendom som på något annat sätt kan antas vara frånhänd annan genom brott) ur landet skulle kunna tala för att man bör se allvarligare på utförselhäleri av normalgraden än på häleri, stöld och motsvarande

förmögenhetsbrott. Det skulle med den utgångspunkten kunna vara motiverat med ett straffminimum på fängelse i sex månader samtidigt som den högsta nivån i straffskalan, fängelse i två år, behålls.

En lägsta nivå på sex månaders fängelse framstår emellertid enligt regeringens mening som tveksam. Ett viktigt skäl är det lägre beviskrav som föreslås i fråga om förbrottet. Ett annat skäl är att gärningen i det enskilda fallet inte behöver vara särskilt mycket allvarligare än häleri i allmänhet. Ett exempel kan vara om en elcykel stjäls i Malmö och därefter ska transporteras via Öresundsbron för att säljas i Köpenhamn. Gärningen har visserligen ett gränsöverskridande inslag som kan anses försvårande. Ett straffminimum på fängelse i sex månader framstår emellertid knappast som motiverat, i vart fall inte om gärningen förefaller vara en enstaka händelse och inte heller är ett uttryck för organisation eller yrkesmässighet eller har föregåtts av någon mer ingående planering.

Syftet att föra ut stöldgodset ur landet gör mot den bakgrunden enligt regeringens mening inte brottet så mycket allvarligare än häleri, stöld och motsvarande förmögenhetsbrott och därför anser regeringen att minimistraffet inte bör vara fängelse i sex månader. En nyanserad straffmätning är enligt regeringens mening möjlig inom ramen för samma straffskala som gäller för exempelvis häleri. Straffskalan för utförselhäleri av normalgraden bör därför vara fängelse i högst två år.

När det gäller det grova brottet föreslår utredningen att straffskalan bör vara fängelse i lägst sex månader och högst sex år. *Svensk Försäkring*, *Larmtjänst*, *Villaägarnas riksförbund*, *Riksförbundet M Sverige* och *Maskinentreprenörerna* anser dock att straffminimum bör bestämmas till ett år, i enlighet med vad som gäller för inbrottsstöld.

Regeringen konstaterar att fängelse i lägst ett år kraftigt överstiger det som gäller för grovt häleri och grov stöld (9 kap. 6 § respektive 8 kap. 4 § brottsbalken), dvs. fängelse i lägst sex månader. Det överstiger också minimistraffet för flertalet andra förmögenhetsbrott, exempelvis grovt bedrägeri (9 kap. 3 §), grov förskingring (10 kap. 3 §), grov oredlighet mot borgenär (11 kap. 1 §), grovt bokföringsbrott (11 kap. 5 §) och grov skadegörelse (12 kap. 3 §). Straffminimum för de brotten är fängelse i sex månader. Det kan ifrågasättas om alla fall av grovt utförselhäleri utgör ett så allvarligt brott att det finns skäl för en så stor skillnad.

Å andra sidan skulle ett minimistraff på fängelse i ett år för grovt utförselhäleri motsvara det som gäller för inbrottsstöld. Straffskalan för inbrottsstöld är fängelse i lägst ett och högst sex år (8 kap. 4 a §). Det brottet har således en strängare straffskala än grov stöld. Detsamma gäller rån, som har straffskalan fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år (8 kap. 5 §). Straffskalan för grovt rån är fängelse i lägst fem och högst tio år (8 kap. 6 §). Ett minimistraff på fängelse i ett år skulle också understiga det som gäller för rån, dvs. fängelse i lägst ett år och sex månader. Vid det brottet är dock angreppet mot person centralt trots att det är fråga om ett förmögenhetsbrott. Inbrottsstöld är på motsvarande sätt ett brott med ett starkt integritetskränkande inslag.

Regeringen konstaterar att till skillnad från inbrottsstöld och rån, är det som gör grovt utförselhäleri särskilt allvarligt inte att det finns något starkare integritetskränkande inslag eller att brottet innebär ett angrepp mot person, utan det är i stället det gränsöverskridande inslaget och det faktum att brottsligheten i stor utsträckning begås av internationella

brottsnätverk som gör det nya brottet särskilt allvarligt. I enskilda fall kan dock grovt utförselhäleri avse gärningar som inte har någon koppling till organiserad brottslighet, exempelvis om någon tar befattning med en värdefull stulen personbil för att föra den till sitt hem i ett grannland. Skilda straffskalor för grovt utförselhäleri och exempelvis grov stöld kan dessutom leda till svårlösta konkurrensproblem för framför allt åklagare och domstolar.

Mot den bakgrunden anser regeringen, till skillnad från Svensk Försäkring, Larmtjänst, Villaägarnas riksförbund, Riksförbundet M Sverige och Maskinentreprenörerna, att övervägande skäl talar emot att bestämma ett högre straffminimum för grovt utförselhäleri än det som gäller för grovt häleri, grov stöld och motsvarande förmögenhetsbrott. Straffskalan bör i stället motsvara straffskalan för de brotten, dvs. fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Som anges i avsnitt 4.2 har regeringen tillsatt en utredning med uppdrag att göra en översyn av straffskalorna och reformera påföljdssystemet. Syftet med uppdraget är att straffskalorna på ett bättre sätt än i dag ska återspegla brottens allvar och att påföljderna som döms ut ska framstå som rimliga och rättvisa. Uppdraget ska redovisas senast den 30 maj 2025 (dir. 2023:115 och dir. 2023:181). Riksdagen har därtill tillkännagett för regeringen att minimistraffet för grov stöld bör höjas till fängelse i ett år (bet. 2019/20:JuU26 punkt 15, rskr. 2019/20:258). Det kan alltså inte uteslutas att straffminimum för grov stöld kan komma att höjas. Regeringen anser att om så sker kan det finnas anledning att återkomma till frågan om straffminimum för grovt utförselhäleri.

Kvalifikationsgrunder för grovt utförselhäleri

I straffbestämmelsen om grovt utförselhäleri bör det anges vad som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. Regleringen bör framför allt träffa den typ av gränsöverskridande tillgreppsbrottslighet som har vuxit till ett allvarligt samhällsproblem.

Kvalifikationsgrunderna för grovt häleri anges i 9 kap. 6 § tredje stycket brottsbalken. De omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt är om gärningen har avsett betydande värde, ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller annars varit av särskilt farlig art. Frågan om brottet är grovt ska avgöras efter en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Det kan sammanfattningsvis sägas att ett rent värderesonemang brukar leda till att ett häleri bedöms som grovt om godsets värde motsvarar fem prisbasbelopp. I begreppet särskilt farlig art ligger att gärningen måste vara ett uttryck för ett visst mått av organisation eller yrkesmässighet och att gärningen t.ex. föregåtts av planering, bedrivits inom ramen för organiserad brottslighet, haft internationell anknytning eller liknande. För att brottsligheten ska anses ha utövats systematiskt ska det enligt förarbetena vara fråga om brott som upprepats på ett likartat sätt, men därutöver krävs något ytterligare moment. Det kan exempelvis handla om att brottet följt en brottsplan, föregåtts av noggranna förberedelser eller utförts på ett förslaget sätt eller att gärningsmannen använt sig av särskild utrustning. Kraven bör enligt förarbetena inte sättas alltför högt (prop. 2020/21:52 s. 112, 113 och 115).

Regeringen anser att regleringen om grovt utförselhäleri bör utformas med den nyss nämnda bestämmelsen som förebild. Vid bedömningen av om brottet är grovt bör det särskilt beaktas om gärningen har avsett betydande värde, ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller annars varit av särskilt farlig art.

Straffmätning och valet av påföljd

Av 30 kap. 4 § brottsbalken följer att rätten vid val av påföljd särskilt ska fästa avseende vid omständigheter som talar för en lindrigare påföljd än fängelse. Som skäl för fängelse får rätten, utöver straffvärde och art, beakta att den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till brott. I förarbetena anges som ett riktvärde att om ett brott vid straffvärdebedömningen bedöms medföra ett års fängelse eller mer ska fängelse som utgångspunkt väljas (om ändring i brottsbalken m.m. [straffmätning och påföljdsval m.m.], prop. 1987/88:120 s. 100).

Eftersom utförselhäleri är ett brott som till stor del kommer att begås av personer i internationella nätverk som stjäl och för ut egendom ur Sverige kan straffvärdet för grovt utförselhäleri i många fall förväntas kraftigt överstiga straffminimum för brottet. Det gäller särskilt om brottet dessutom avser egendom till ett värde som överstiger det belopp som enligt ett rent värderesonemang brukar leda till att förmögenhetsbrott bedöms som grova (fem prisbasbelopp). Straffvärdet kan i dessa fall förväntas överstiga ett års fängelse, vilket innebär att påföljden normalt ska bestämmas till fängelse.

I de fall där straffvärdet understiger fängelse i ett år blir frågan vilken betydelse brottslighetens art ska ha för valet av påföljd.

I betänkandet konstateras att den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten har vuxit till ett allvarligt samhällsproblem i Sverige. Brotten begås ofta i organiserad form av internationella brottsnätverk. Gärningsmännen kommer i många fall till Sverige enbart i syfte att begå brott och lämnar landet kort därefter. Brottsligheten har en yrkesmässig och professionell karaktär, även om det kan vara svårt att bevisa i varje enskilt fall. Verksamheten har en betydande negativ påverkan på samhället i stort och brottsligheten framstår i det närmaste som systemhotande. Därtill konstaterar utredningen att det faktum att det stulna godset förs utomlands innebär att möjligheten för en målsägande att återfå sin egendom i princip går om intet och att det därför är särskilt angeläget att motverka brottsligheten. Mot den bakgrunden bedömer utredningen att grovt utförselhäleri bör anses vara ett brott av sådan art att påföljden som utgångspunkt, oavsett straffvärde, ska bestämmas till fängelse och att straffet i många fall bör ligga klart över straffminimum.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten har vuxit till ett allvarligt samhällsproblem i Sverige och har förståelse för utredningens bedömning att grovt utförselhäleri bör anses vara ett brott av sådan art att påföljden som utgångspunkt ska bestämmas till fängelse. Som *Åklagarmyndigheten*, *Svea hovrätt*, *Göteborgs tingsrätt* och *Helsingborgs tingsrätt* påpekar uppstår dock ett flertal frågor om det ska anses finnas en sådan presumtion för fängelse. Det föreslagna grova brottet är nära besläktat med grov stöld och grovt häleri. Det skulle t.ex., som remissinstanserna för fram, kunna

uppstå situationer där en person som är misstänkt för grovt utförselhäleri skulle kunna undgå ett fängelsestraff genom att också erkänna den bakomliggande grova stölden (se nedan under rubriken Förhållandet till andra straffbestämmelser). Även om det i normalfallet får antas att de brottsbekämpande myndigheterna utreder det bakomliggande frånhändandet på ett adekvat sätt kan det heller inte bortses från att myndigheterna av resursskäl kan tvingas prioritera i det brottsutredande arbetet. Det vore i det sammanhanget olyckligt om det bakomliggande frånhändandet inte ansågs vara lika allvarligt som det efterföljande utförselhäleriet. Förutom att vem den skyldige är i ett sådant scenario inte skulle kunna fastställas, innebär det dessutom att målsägandena inte skulle återfå sin egendom i eftersträvansvärd omfattning. Utöver detta skulle en ordning där utförselhäleri ska anses utgöra ett artbrott avvika markant från den rådande systematiken i brottsbalken eftersom majoriteten av förmögenhetsbrotten inte är s.k. artbrott. Regeringen anser därför, till skillnad från utredningen, att grovt utförselhäleri inte ska anses vara av sådan art att påföljden som utgångspunkt alltid ska bestämmas till fängelse när straffvärdet understiger ett års fängelse.

I ringa fall bör gärningen bedömas som häleriförseelse

Utgångspunkten är att ansvar för utförselhäleri ska dömas ut när förutsättningarna för brottet är uppfyllda. Det kan emellertid finnas fall som är av så lindrig karaktär att de bör omfattas av en lägre straffskala. Ett exempel är om straffskalan för förbrottet är lägre än för häleri, t.ex. om den egendom som ska föras ut från Sverige är ett enstaka föremål som tillgripits genom ringa stöld. I ett sådant fall kan det vara för strängt att döma till ansvar för utförselhäleri. I ringa fall bör det därför vara möjligt att göra en nyanserad bedömning av straffvärdet och döma enligt en mildare straffskala än den som föreslås för utförselhäleri.

Häleri som är ringa rubriceras enligt 9 kap. 7 § första stycket brottsbalken som häleriförseelse. Straffskalan för brottet är böter eller fängelse i högst sex månader. Det är lämpligt att även de ringa fallen av utförselhäleri bedöms som häleriförseelse. Det behöver därför göras ett tillägg i den paragrafen.

Förhållandet till andra straffbestämmelser

Den som utför en gärning som beskrivs i en straffbestämmelse ska som utgångspunkt dömas för det brott som gärningen motsvarar. Ofta uppkommer emellertid frågan om en person, som teoretiskt kan dömas för fler än ett brott, ska dömas för alla de brott som hans eller hennes handlande innefattar. Det finns nämligen ett stort antal straffbestämmelser som överlappar varandra. Det är därför inte ovanligt att gärningsmannen överträder flera olika straffbestämmelser samtidigt eller i följd. Som exempel kan nämnas att en gärning som utgör grov stöld också uppfyller rekvisiten för stöld av normalgraden. En gärning som uppfyller rekvisiten för ett brott kan också utgöra ett kvalificerande rekvisit eller ingå som ett rekvisit i en annan straffbestämmelse. Misshandel som utförs i samband med en stöld kan exempelvis medföra att gärningen bedöms som rån. Det kan också vara möjligt att dela upp ett händelseförlopp i flera delar som – var för sig – uppfyller rekvisiten för ett och samma brott. Som exempel

kan nämnas stöld av flera varor i samma butik. För varje sak som gärningsmannen tillgriper kan rekvisiten för stöld vara uppfyllda. Det finns också situationer när gärningsmannen vid olika tillfällen överträder flera straffbestämmelser men där det finns ett samband mellan brottsligheten. Ett exempel är stöld och efterföljande häleri. Frågor av det aktuella slaget kallas konkurrens.

Den straffrättsliga konkurrensläran innebär att gärningsmannen inte alltid döms för alla de brott som han eller hon i och för sig har begått. Vissa gärningar konsumeras genom att gärningsmannen döms för annan brottslighet. På så sätt undviks viss oacceptabel dubbelbestraffning, samtidigt som det blir möjligt för åklagaren att begränsa åtalet. Det är därmed nödvändigt att välja ut vilka och hur många brott som gärningsmannen ska åtalas och dömas för i olika situationer. Konkurrenslärans principer styr hur sådana avgränsningar ska göras.

När någon döms för flera brott ska vidare enligt 30 kap. 3 § första stycket brottsbalken en gemensam påföljd bestämmas för brotten, om inte något annat är föreskrivet. Vid flerfaldig brottslighet ska det därför göras en bedömning av den samlade brottslighetens straffvärde. Det finns inga regler som fastställer hur ett samlat straffvärde ska bestämmas. I stället har vissa generella riktlinjer utarbetats i praxis och doktrin. Förenklat innebär riktlinjerna att rätten utgår från straffvärdet för det allvarligaste brottet och lägger till en procentandel av straffvärdet för övriga brott enligt en fallande skala. En allmän kontroll ska alltid göras av att det straffvärde som beräknas med ledning av riktlinjerna inte framstår som oproportionerligt i förhållande till den typ av brottslighet som är aktuell (se NJA 2008 s. 359, Skärtorsdagsdomen).

Konkurrens mellan utförselhäleri eller grovt utförselhäleri och andra brott bör lösas genom att sedvanliga principer tillämpas. Det kan exempelvis aktualiseras om gärningsmannen genom sitt handlande uppfyller rekvisiten för både utförselhäleri och häleri. Med hänsyn till att utförselhäleri är en särreglering av häleri bör det i ett sådant fall dömas endast för utförselhäleri. Detsamma bör gälla de grova varianterna av de respektive brotten. En annan situation som skulle kunna uppstå är om gärningsmannen genom sitt handlande uppfyller rekvisiten för både utförselhäleri eller grovt utförselhäleri och stöld eller grov stöld. Brotten har samma straffskala och domstolen bör därför döma enbart för stöld eller grov stöld, i enlighet med det som i allmänhet gäller i förhållandet mellan stöld och häleri. Om gärningen uppfyller rekvisiten för både utförselhäleri eller grovt utförselhäleri och inbrottsstöld bör domstolen döma endast för det senare brottet, eftersom det har en strängare straffskala. Den omständighet att domstolen finner det visat att den åtalade begått såväl den grova stölden eller inbrottsstölden som det efterföljande grova utförselhäleriet är dock en sådan omständighet som kan påverka straffvärdet. Ytterst får domstolen göra en prövning i varje enskilt fall enligt gällande konkurrensprinciper.

Lagförslag

Förslaget medför en ändring i 9 kap. 7 § brottsbalken.

4.6 Försök, förberedelse och stämpling

Regeringens förslag: Försök, förberedelse och stämpling till utförselhäleri och grovt utförselhäleri kriminaliseras.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.
Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Allmänt om försök, förberedelse och stämpling till brott

Det är främst fullbordade brott som leder till straffansvar. Vissa förstadier till fullbordat brott kan också leda till straffansvar när det är särskilt föreskrivet. Det som avses är de osjälvständiga brottsformerna försök, förberedelse och stämpling till brott. Straffansvar förutsätter att det särskilt anges att brottet är straffbelagt på dessa förstadier.

Det föreskrivs i 23 kap. 1 § brottsbalken att om någon har påbörjat utförandet av ett visst brott utan att det kommit till fullbordan, ska han eller hon dömas för försök till brottet. För ansvar krävs att det funnits fara för att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller att sådan fara varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter. Ansvar för förberedelse till brott kan enligt 23 kap. 2 § första stycket brottsbalken aktualiseras när det inte är fråga om fullbordat brott eller försök till brott men någon, med uppsåt att utföra eller främja brott, tar emot eller lämnar pengar eller annat som betalning för ett brott eller för att täcka kostnader för att utföra ett brott. För förberedelse döms också den som skaffar, tillverkar, lämnar, tar emot, förvarar, transporterar, sammanställer eller tar annan liknande befattning med något som är särskilt ägnat att användas som hjälpmedel vid ett brott. Med stämpling avses exempelvis att komma överens med någon om att utföra ett brott. Det är enligt 23 kap. 2 § andra stycket brottsbalken straffbart att i samråd med någon annan besluta att en brottslig gärning ska begås, att söka anstifta någon annan eller att åta sig eller erbjuda sig att utföra gärningen. För både förberedelse och stämpling gäller enligt 23 kap. 2 § fjärde stycket brottsbalken att om faran för att brottet skulle fullbordas var ringa eller om gärningen med hänsyn till andra omständigheter är mindre allvarlig, ska det inte dömas till ansvar.

Kriminalisering av förstadier till brott är tänkt att förbehållas brott av visst allvar. Det betonas vidare i förarbetena att det i arbetet mot organiserad brottslighet är viktigt att på ett tidigt stadium kunna ingripa mot allvarligare brott. Sådan brottslighet föregås många gånger av noggrann planering vid vilken flera personer deltar. Bestämmelserna om osjälvständiga brott är därför av särskild betydelse för möjligheterna att motverka brottsligheten (Bättre straffrättsliga verktyg mot organiserad brottslighet, prop. 2015/16:113 s. 39).

Stämpling till brott bör inte generellt betraktas som mindre allvarligt än förberedelse till samma brott. Som utgångspunkt saknas det därför skäl att särbehandla stämpling som osjälvständig brottsform (prop. 2015/16:113 s. 40 och 41).

Förstadier till häleri har nyligen kriminaliserats

När försök, förberedelse och stämpling till häleri gjordes straffbart påpekades det i förarbetena att häleri har ett brett tillämpningsområde och att handlingsrekvisiten är utformade så att de träffar en rad åtgärder, i många fall utan krav på att gärningarna ska leda till någon särskild effekt. Flera förfaranden som vid andra brott skulle ses som ett förstadium till brottet utgör därmed ett fullbordat häleri. Det framhålls i förarbetena att den tidiga fullbordanspunkten minskar utrymmet för att straffbelägga förstadier till brottet. Att handlingsutrymmet generellt sett är snävt är emellertid inte skäl att utesluta ett straffbeläggande, om det finns andra godtagbara skäl för det. Genom en kriminalisering av försök och förberedelse till häleri kan personer som ingår i kriminella nätverk och organisationer lagföras i tidigare skeden. I förarbetena anförs att det finns praktiskt tänkbara fall som skulle träffas av en kriminalisering i ett tidigt skede och som även är så allvarliga att ett ingripande framstår som motiverat (prop. 2020/21:52 s. 93). I fråga om stämpling till häleri framhålls det att förstadiet till brott inte bör betraktas som en mindre allvarlig osjälvständig brottsform än förberedelse till samma brott. Det påpekas att utformningen av häleriregleringen och det snäva handlingsutrymmet innan brottet har fullbordats dessutom kan medföra att gränsdragningen mellan olika förstadier till brott blir komplicerad (prop. 2020/21:52 s. 94). Resonemanget leder fram till det som gäller i dag, dvs. att samtliga förstadier till häleri är kriminaliserade.

Förstadier till utförselhäleri och grovt utförselhäleri bör kriminaliseras

För att det ska vara befogat att kriminalisera förstadier till brott krävs det som nämnts under rubriken Allmänt om försök, förberedelse och stämpling till brott, att brottet är av visst allvar. Straffskalan för utförselhäleri av normalgraden ska enligt utredningens förslag vara fängelse i högst två år. Samma, eller lägre, straff är föreskrivet för flera andra förmögenhetsbrott som har straffbelagts på försöks- och förberedelsestadiet. Det gäller bl.a. stöld, tillgrepp av fortskaffningsmedel, olovlig energiavledning, bedrägeri, utpressning och ocker. Stämpling till dessa brott är däremot inte kriminaliserat. Häleri har straffskalan fängelse i högst två år och är straffbart på alla förstadier till brott. Detsamma gäller penningtvättsbrott enligt 3 och 4 §§ lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott.

Utförselhäleri är därmed i jämförelse med andra brott ett så allvarligt brott att en kriminalisering av försök och förberedelse framstår som befogad. Det finns inte heller skäl att göra någon annan bedömning i fråga om stämpling, särskilt som det förstadiet till brott är kriminaliserat både vid häleri och penningtvättsbrott (jfr prop. 2015/16:113 s. 40 och 41 samt prop. 2020/21:52 s. 94).

Straffskalan för grovt utförselhäleri ska enligt regeringens förslag vara fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Samma straff är föreskrivet för ett flertal andra förmögenhetsbrott, exempelvis grovt häleri, grov stöld, grovt bedrägeri och grov utpressning. Försök, förberedelse och stämpling till de brotten är kriminaliserade. Det talar för att även förstadier till grovt utförselhäleri bör vara straffbara.

Att alla förstadier till häleri och grovt häleri är kriminaliserade talar också ur ett systematiskt perspektiv för motsvarande kriminalisering vid utförselhäleri och grovt utförselhäleri. Det skulle dessutom kunna uppstå gränsdragningsproblem om bara något eller några förstadier till brotten var kriminaliserade (jfr prop. 2020/21:52 s. 94).

Den tidiga fullbordanspunkten för utförselhäleri och grovt utförselhäleri kan visserligen minska utrymmet för att straffbelägga förstadier till brotten. Det finns emellertid tänkbara fall som skulle träffas av en kriminalisering i ett tidigt skede och som är så allvarliga att ett ingripande framstår som motiverat. Genom en sådan kriminalisering kan, på samma sätt som i fråga om förstadier till häleri, personer som ingår i kriminella nätverk och organisationer lagföras i tidigare skeden (jfr prop. 2020/21:52 s. 93). Den gränsöverskridande brottsligheten kan nämligen organiseras på sådant sätt att även klart straffvärda beteenden annars kan komma att falla utanför det straffbara området. Ett exempel är om en person som kör ett transportfordon hejdas när han eller hon är på väg in till en lagringsplats för stöldgods, i syftet att lasta godset på fordonet för transport ut ur Sverige. Fullbordanspunkten för brottet har i det skedet inte nåtts, eftersom personen ännu inte har tagit befattning med stöldgodset. Det rör sig emellertid om ett klart straffvärt beteende. Ett annat exempel kan vara personer som brukar kallas ankarpersoner. De kan t.ex. bedriva spaningsarbete för att hitta lämpliga brottsobjekt, förbereda inbrott, hyra lägenheter där personer som begår inbrotten tillfälligt kan bo och skaffa lokaler för omlastning och förvaring av stöldgods. De kan även skaffa bilar som de som begår tillgreppen kan använda. Det rör sig om klart straffvärda beteenden. Även de som planerar brottsturnéer och finansierar att de personer som begår brotten kan resa till Sverige och stanna här under viss tid bör kunna träffas av straffansvar.

Regeringen föreslår mot den bakgrunden att försök, förberedelse och stämpling till utförselhäleri och grovt utförselhäleri ska kriminaliseras.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 9 kap. 11 § brottsbalken.

4.7 Tullverkets roll och befogenheter

Regeringens förslag: En tulltjänsteman får i ett gränsnära område kroppsvisitera en person som reser in till eller ut ur Sverige. Tulltjänstemannen får även genomsöka ett transportmedel som används vid en inresa till eller utresa från landet. Åtgärderna får vidtas i direkt samband med in- eller utresan och endast i den utsträckning det behövs för att upptäcka brottslig verksamhet som innefattar utförselhäleri eller grovt utförselhäleri.

Med ett gränsnära område avses detsamma som i lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden, dvs. följande platser och områden i närheten av dem:

1. flygplatser och hamnar som har direktförbindelse med utlandet för kommersiell gods- eller passagerartrafik,

2. järnvägsstationer som har direkt förbindelse med utlandet för kommersiell passagerartrafik,
3. broar för vägtrafik till eller från utlandet, och
4. gränsövergångsställen på allmänna vägar.

En tulltjänsteman får under vissa förutsättningar fortsätta ett påbörjat ingripande utanför det gränsnära området. Tulltjänstemannen får även ta med sig den som ska kroppsvisiteras till den plats där åtgärden ska genomföras. Samma krav på dokumentation ska gälla för en tulltjänsteman som för en polisman.

Regleringen förs in i lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden. En hänvisningsbestämmelse tas in i tullbefogenhetslagen.

Regeringens bedömning: Tullverket bör ges en aktiv roll när det gäller att bekämpa det nya brottet. Tullverkets uppgifter i bekämpningen av utförselhäleri bör vara att upptäcka brottsligheten och ingripa mot den för att förhindra att stöldgodset förs ut ur landet. Att utreda brottet bör vara en fråga för Polismyndigheten.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Företagarna*, *Sveriges Åkeriföretag*, *Villaägarnas Riksförbund* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget eller bedömningen.

Tullverket anser att förslaget är en möjlig väg att gå för att komma åt det växande samhällsproblem som denna brottslighet utgör. Myndigheten anser att en annan möjlig lösning skulle kunna vara att ge Polismyndigheten i uppdrag att särskilt rikta in sig på denna typ av brottslighet, som redan i dag ingår i den myndighetens uppdrag. Polismyndigheten har också genom lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden fått utökade befogenheter att upptäcka brottslig verksamhet i gränsnära område och har till följd av den nya lagstiftningen ökat sin närvaro vid gränsen.

Sveriges advokatsamfund instämmer i utredningens bedömning att Tullverkets primära uppgift bör vara att upptäcka brottsligheten när stöldgods närmar sig landsgränsen och därvid ingripa för att förhindra att stöldgodset lämnar landet, och att Polismyndigheten därefter ska utreda brottet. Advokatsamfundet anser att detta faller sig naturligt då utredningen av förbrottet är Polismyndighetens ansvarsområde. *Tull-Kust*, som bedömer att de nya förslagen kommer innebära en märkbar effektivisering av kampen mot gränsöverskridande brottslighet, framför liknande synpunkter.

Polismyndigheten välkomnar utredningens förslag om att Tullverket ska ges en tydligare roll i arbetet att försvåra för internationella brottsnätverk att bedriva organiserad brottslighet i Sverige. Även *Företagarna* tillstyrker att Tullverket får nya befogenheter som möjliggör en ökad upptäckt av dessa brott.

Läkemedelsverket konstaterar att utöver den egendom som utredningen räknar upp som vanligt förekommande vid tillgreppsbrott, förekommer det regelbundet stölder av läkemedel, inklusive narkotiska läkemedel, som sannolikt förs ut ur landet för försäljning. Läkemedelsverket ser därför

positivt på åtgärder som möjliggör att Tullverket mer aktivt kan bekämpa utförsel av stöldgods.

Svensk Handel konstaterar att Polismyndigheten redan är hårt ansträngd och anser att ett alternativ vore att låta Tullverket bedriva egen utrednings- och underrättelseverksamhet kopplad till utförselhäleri. *Svensk Försäkring* och *Larmtjänst* uttrycker liknande synpunkter. Svensk Försäkring anser därtill att den brottsbekämpning som Polismyndigheten i dag bedriver inte är tillräcklig för att stölderna och utförseln av godset ska minska i omfattning. Ett första steg för att vända utvecklingen är att ge Tullverket en mer aktiv roll.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Tullverkets roll

Att införa ett nytt brott är en riktad åtgärd för att betona allvaret i den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten och säkerställa att utförsel av stöldgods kan bekämpas effektivare än i dag. Det finns emellertid en risk att förslaget blir mer eller mindre verkningslöst, om det nya brottet inte kombineras med andra åtgärder. Det är angeläget att utförsel av stöldgods bekämpas mer effektivt än i dag. En förutsättning för detta är att brottsligheten upptäcks i större utsträckning.

Tullverket anser att en möjlig lösning, i stället för att som utredningen föreslår låta Tullverket ha en aktiv roll i bekämpandet av den aktuella brottsligheten, skulle kunna vara att ge Polismyndigheten i uppdrag att särskilt rikta in sig på denna typ av brottslighet, som redan i dag ingår i den myndighetens uppgifter. Regeringen har förståelse för Tullverkets synpunkt men konstaterar att Tullverkets personal oftare än Polismyndighetens finns på platser där stöldgods förs ut ur landet, såsom i hamnar och vid gränsövergångar, för att genomföra kontroller av in- och utgående trafik. Tullverket har dessutom kontor, personalutrymmen, kontrollplatser och tekniska resurser i de viktigaste gränsområdena. Tullverkets insatser kan därför bidra till att brottsligheten upptäcks och förhindras. Tullverkets personal uppträder normalt i uniform och kan genom det bidra till att den som tänker försöka föra ut stöldgods väljer att avstå från det, inför risken att bli upptäckt. Det kan dessutom förväntas ha en viss brottsavhållande effekt om tulltjänstemän har en ökad närvaro vid avgående trafik i gränsområden. Det framstår därför enligt regeringens mening som naturligt att Tullverket ges en mer aktiv roll när det gäller att bekämpa utförsel av stöldgods.

Svensk Handel, *Svensk Försäkring* och *Larmtjänst* anser att det bör övervägas att låta Tullverket bedriva egen utrednings- och underrättelseverksamhet kopplat till det nya brottet för att avlasta Polismyndigheten. Regeringen instämmer inte i detta. Uppgiften att ansvara för utredning av brottsligheten bör enligt regeringens mening, på samma sätt som utredningen av förmögenhetsbrott i allmänhet, ligga på Polismyndigheten. Det beror på att sådana brott kan kräva ett omfattande utredningsarbete av ett slag som inte ingår i Tullverkets uppgifter i dag. Även om ansvar för utförselhäleri enligt regeringens förslag inte förutsätter full bevisning om förbrottet bör, med hänsyn till målsägandena, brottsutredningen innefatta att spåra godset till en bakomliggande stöld eller ett annat förbrott. Det kan också ingå kontakter med målsägande och

att hantera beslagtaget stöldgods till dess att det finns ett slutligt avgörande. För att grovt utförselhäleri ska kunna styrkas kan det krävas långtgående utredningsåtgärder, exempelvis i fråga om att gärningen har begåtts i organiserad form eller yrkesmässigt eller att den har föregåtts av avancerad planering. Tullverket saknar i dag särskild kompetens för sådana utredningar och det framstår inte som samhällseffektivt att skapa denna kompetens inom myndigheten när Polismyndigheten redan i dag besitter sådan kompetens. Den bakomliggande stölden eller avhändandet kan därtill begås var som helst i landet och har långt ifrån alltid något gränsöverskridande inslag. I och för sig ingår det redan i dag i Tullverkets huvuduppdrag att utreda vissa brott som inte har något samband med införsel eller utförsel av varor. Tullverkets befogenheter att ingripa mot rattfylleribrott enligt 10 kap. tullbefogenhetslagen är ett exempel på det. Rattfylleri är emellertid i allmänhet ett betydligt mer lättutrett brott än stöld och häleri. Dessutom gör Tullverket normalt kontroller av trafiknykterheten i det inkommande trafikflödet, dvs. i samband med Tullverkets ordinarie kontrollverksamhet. Bekämpning av stöld och häleri skulle inte på samma sätt kunna vara en naturlig del av Tullverkets ordinarie verksamhet. Det skulle i stället vara fråga om en helt ny typ av brottsbekämpande verksamhet som skulle förändra Tullverkets uppgifter i grunden och innebära en kraftig utvidgning av Tullverkets brottsbekämpande uppdrag.

Regeringen anser att det saknas grund för en så stor förändring. Det framstår inte heller som ett effektivt sätt att använda statens samlade resurser att lägga utredningsansvaret på Tullverket, eftersom den kompetens som krävs för att utreda den nu aktuella brottsligheten redan finns inom Polismyndigheten.

I stället anser regeringen att Tullverkets insatser mot gränsöverskridande tillgreppsbrottslighet bör utgöra ett viktigt komplement till Polismyndighetens arbete mot brottsligheten i fråga. Regeringen bedömer mot den bakgrunden att Tullverkets uppgift i bekämpningen av utförselhäleri bör bestå i att i anslutning till gränsen upptäcka brottsligheten och ingripa mot den för att på så sätt förhindra att stöldgodset förs ut ur landet. Det handlar framför allt om begränsade åtgärder som utförs i direkt samband med att någon ertappas med att försöka föra ut stöldgods.

Polismyndigheten bör utreda brottsligheten

Syftet med Tullverkets roll i bekämpandet av utförselhäleri är att utnyttja den resurs som myndighetens personal kan utgöra för att upptäcka brottet. Däremot är inte avsikten att Tullverket ska ta över Polismyndighetens roll när det gäller bekämpning av förmögenhetsbrott. Det väcker frågan när och hur ärendet bör lämnas vidare till Polismyndigheten, efter de första åtgärderna. På samma sätt som gäller vid den indirekta brottsbekämpningen (se avsnitt 4.1.2) bör en utredning om utförselhäleri skyndsamt lämnas över till Polismyndigheten. Beroende på omständigheterna bör förundersökningen ledas av Polismyndigheten eller av allmän åklagare.

Biträde till Polismyndigheten eller åklagaren

När en förundersökning överlämnats till och leds av Polismyndigheten bör det knappast bli aktuellt att anlita Tullverkets biträde, eftersom utredningsåtgärderna genomförs av den förstnämnda myndigheten. När förundersökningen leds av allmän åklagare bör det inte heller annat än i enstaka undantagsfall bli aktuellt att begära Tullverkets biträde. Om myndighetens biträde någon gång skulle behövas bör det vara fråga om begränsade åtgärder i anslutning till platsen för ingripandet. Det kan t.ex. vara fråga om att ett gripande anmäls till åklagaren och att han eller hon beslutar om anhållande och begär biträde med anhållningsförhöret.

Tullverket bör inte ha till uppgift att förebygga brotten

Tullverket bör inte ges i uppdrag att förebygga utförselhäleri, eftersom bekämpning av förmögenhetsbrott ligger utanför myndighetens normala verksamhet. Att Tullverket skulle bedriva underrättelseverksamhet särskilt inriktad på sådan brottslighet faller sig inte heller naturligt. En annan sak är att Tullverket, för att kunna selektera och planera sin verksamhet, behöver ha ett nära samarbete med Polismyndigheten och ta del av myndighetens underrättelseinformation om hur den internationella gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten utvecklas och var den bedrivs. På underrättelsestadiet kan det finnas stora fördelar med ett fördjupat samarbete, men det bör vara Polismyndigheten som har till uppgift att kartlägga verksamheten och de personer och företag som kan vara inblandade i brottsligheten.

Tullverkets nuvarande befogenheter är inte nog

Det första steget för att effektivt kunna bekämpa utförselhäleri är alltså att brottsligheten upptäcks. Brottslighet i samband med införsel av varor till Sverige upptäcks ofta i Tullverkets kontrollverksamhet. Enligt 3 kap. 10 § och 4 kap. 4 § tullbefogenhetslagen får en tulltjänsteman undersöka bl.a. transportmedel, containrar, lådor och andra utrymmen där varor kan förvaras samt bagage, handväskor och liknande. Regleringen förutsätter inte att det finns någon misstanke om brott. Det är mycket vanligt att smuggling och annan brottslighet upptäcks vid just en sådan kontroll. Vid den yttre gränsen får undersökningen göras för att kontrollera att deklarations- och uppgiftsskyldigheten enligt tullagstiftningen har fullgjorts eller för att kontrollera att varorna inte gör intrång i regler om immateriella rättigheter. Vid den inre gränsen får undersökningen göras för att kontrollera att anmälningsskyldigheten för varor som omfattas av förbud eller villkor vid införsel eller utförsel har fullgjorts. Befogenheterna vid inre gräns är dock bara tillämpliga på ett fåtal utpekade varuslag.

I betänkandet görs bedömningen att de befogenheter som finns i inregränslagen inte är tillräckliga för att bekämpa det nya brottet, bl.a. eftersom stöldgods inte omfattas av inregränslagen och det heller inte finns något förbud mot utförsel av stöldgods. Att undersöka förekomsten av stöldgods får därför inte vara syftet med en kontroll. Dessutom fokuseras av naturliga skäl en stor del av Tullverkets kontrollverksamhet på införsel och inte utförsel. På motsvarande sätt bedömer utredningen att inte heller befogenheterna i smugglingslagen är tillräckliga eftersom det i praktiken

kan vara svårt att finna en objektiv grund för misstanke om ett konkret brott, om misstanken inte uppkommer i Tullverkets kontrollverksamhet.

Utredningen bedömer att det som krävs för att bekämpa det nya brottet är att en tulltjänsteman får rätt att utan en konkret brottsmisstanke genomsöka transportmedel och kroppsvisitera personer för att upptäcka brott av det aktuella slaget.

Regeringen instämmer i dessa bedömningar.

Särskilda polisiära befogenheter i gränsnära områden

Polismyndigheten och Kustbevakningen har fått utökade befogenheter enligt lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden. I lagen finns det särskilda bestämmelser om bl.a. brottsbekämpning i vissa gränsnära områden.

Med uttrycket ”gränsnära område” avses enligt 2 § lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden flygplatser och hamnar som har direktförbindelse med utlandet för kommersiell gods- eller passagerartrafik och järnvägsstationer som har direkt förbindelse med utlandet för kommersiell passagerartrafik. Även broar för vägtrafik till eller från utlandet och gränsövergångsställen på allmänna vägar avses. Enligt 8 § får en polisman i sådana områden kroppsvisitera en person i direkt samband med att han eller hon reser in i eller ut ur landet. Polismannen får också genomsöka ett transportmedel i direkt samband med att det används vid en inresa till eller utresa från landet. Åtgärderna får vidtas endast i den utsträckning det behövs för att förebygga eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i mer än ett år. Det innebär enligt förarbetena att befogenheterna inte får användas rutinmässigt. Det ska finnas anledning att ingripa i det enskilda fallet utifrån misstankar om sådan brottslig verksamhet som anges i bestämmelsen. För att det ska vara uppfyllt krävs att det kan antas att ingripandet leder till ett visst resultat, t.ex. att stöldgods påträffas (prop. 2022/23:109 s. 49). Det förutsätter i sin tur att det kan antas att den som åtgärden riktar sig mot har med sig eller transporterar sådana föremål (jfr prop. 2022/23:109 s. 29). Det föreskrivs i 9 § att om en person lämnar ett gränsnära område innan ett ingripande mot honom eller henne har slutförts, får befogenheterna enligt 8 § tillämpas även utanför området. Det gäller emellertid bara om polismannen följer efter personen i omedelbart samband med att han eller hon lämnar området.

Tulltjänstemän bör också få särskilda befogenheter

En betydande andel av den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten begås som nämnts i avsnitt 4.1.1 av internationella brottsnätverk, som för ut stöldgods till mycket stora värden ur landet. Brottsligheten har ibland samband med gränsöverskridande brottslighet av annat slag, t.ex. smuggling av narkotika och vapen. Det är mot den bakgrunden av grundläggande betydelse att Tullverket och tulltjänstemän har effektiva verktyg för att bekämpa utförselhäleri.

Redan i dag finns det regler som tillåter att en tulltjänsteman använder tvångsmedel utanför en förundersökning. Vissa befogenheter i Tullverkets kontrollverksamhet är exempel på det, liksom regleringen om bl.a. kroppsvisitation i 7 kap. 1 § tullbefogenhetslagen. Det har således ansetts

godtagbart att låta en tulltjänsteman använda tvångsmedel utan att det finns en konkret misstanke om brott. Genom lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden har det ansetts godtagbart att en polisman använder tvångsmedel i form av kroppsvisitation och husrannsakan i transportmedel utan att det finns någon konkret brottsmisstanke. Det är tvångsmedel som tulltjänstemän får använda i andra situationer. Med hänsyn till behovet av bättre möjligheter att upptäcka utförselhäleri anser regeringen att en tulltjänsteman bör få motsvarande befogenheter. För att åstadkomma en proportionerlig reglering, som samtidigt är anpassad efter Tullverkets behov, bör regleringen emellertid utformas på ett något annorlunda sätt än det som gäller för en polisman.

Under vilka förutsättningar bör befogenheterna få användas?

En polismans rätt att använda tvångsmedel enligt 8 § lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden gäller i den utsträckning det behövs för att förebygga eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i mer än ett år. Regeringen anser, i likhet med utredningen, att en tulltjänstemans rätt att använda motsvarande tvångsmedel inte bör vara generell, eftersom Tullverkets brottsbekämpande verksamhet är begränsad. En rimlig avgränsning är att åtgärderna får vidtas endast i den utsträckning det behövs för att upptäcka brottslig verksamhet som innefattar utförselhäleri eller grovt utförselhäleri.

En annan fråga gäller vem befogenheterna ska få användas mot. En polisman får enligt den nämnda paragrafen kroppsvisitera en person i direkt samband med att han eller hon reser in i eller ut från landet. Polismannen får även genomsöka ett transportmedel i direkt samband med att det används vid en inresa till eller utresa från landet. Det är en rimlig avgränsning även av tulltjänstemannens befogenheter. Eftersom tvångsmedlen endast får användas för att upptäcka brottslig verksamhet som innefattar utförselhäleri bör det i praktiken bara bli aktuellt att använda dem i samband med utresa.

I 10 och 11 §§ lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden finns det bestämmelser om verkställighet av kroppsvisitation och dokumentation av åtgärder enligt lagen. Det föreskrivs vidare i 10 § tredje stycket att en polisman eller en kustbevakningstjänsteman får ta med den som ska visiteras till den plats där åtgärden ska genomföras. Det saknas skäl att ha andra regler om verkställighet av kroppsvisitation och dokumentation av åtgärder än de som gäller enligt den nämnda regleringen. Även en tulltjänsteman bör ha rätt att ta med sig den som ska kroppsvisiteras till den plats där åtgärden ska genomföras.

Den geografiska begränsningen

Gränsen och gränsnära områden är strategiskt viktiga platser i arbetet med att bekämpa den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten. En polisman får använda tvångsmedel enligt lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden på de platser som anges i 2 § och områden i närheten av dem. De platser som avses är flygplatser och hamnar som har direktförbindelse med utlandet för kommersiell gods- eller passagerartrafik, järnvägsstationer som har direktförbindelse med utlandet för

kommersiell passagerartrafik, broar för vägtrafik till eller från utlandet och gränsövergångsställen på allmänna vägar.

Det kan övervägas om en tulltjänstemans rätt att använda tvångsmedel för att upptäcka brottslig verksamhet som innefattar utförselhäleri bör gälla inom samma områden eller om den geografiska avgränsningen bör göras på något annat sätt. En aspekt som bör beaktas är att en tulltjänsteman har rätt att inom vissa områden uppmana personer att stanna för kontroll. Vid den yttre gränsen får en sådan uppmaning enligt 3 kap. 9 § tullbefogenhetslagen ges till föraren av ett fordon när fordonet finns i trakterna vid Sveriges landgräns mot ett tredjeland, i trakterna vid Sveriges kuster, i närheten av eller inom en anläggning för tillfällig lagring, ett tullager eller en frizon eller i närheten av eller inom en hamn, en flygplats eller ett annat område som har trafikförbindelser med ett tredjeland.

Vid den inre gränsen får en uppmaning att stanna enligt 4 kap. 3 § tullbefogenhetslagen ges till

1. den som i direkt samband med inresa till Sverige från en annan medlemsstat inom Europeiska unionen befinner sig i omedelbar närhet av en gränspassage,
2. den som vid utresa från Sverige till en annan medlemsstat inom Europeiska unionen befinner sig i omedelbar närhet av en gränspassage, eller
3. den som anträffas

a) i trakterna vid Sveriges landgräns mot en annan medlemsstat inom Europeiska unionen,

b) i trakterna vid Sveriges kuster,

c) i närheten av eller inom en hamn, en flygplats eller ett annat område som har direkta trafikförbindelser med en annan medlemsstat inom Europeiska unionen, eller

d) på en landsvägs- eller järnvägssträcka med tillhörande stationsområde som omfattas av en föreskrift som regeringen meddelat.

De områden som anges i tullbefogenhetslagen skiljer sig på flera sätt från definitionen av ett gränsnära område i 2 § lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden. En viktig skillnad är att den sistnämnda regleringen omfattar ett mer begränsat antal platser. En annan skillnad är att uttrycket ”områden i närheten” träffar ett snävare område än uttrycket ”i trakterna vid”.

Lagstiftningen kan visserligen tänkas bli lättillämpad för Tullverket om befogenheterna för att upptäcka brottslig verksamhet får användas inom samma geografiska områden som kontroller enligt tullbefogenhetslagen får genomföras. Det har emellertid inte framkommit att befogenheterna behövs inom så vidsträckta områden. Det är tvärtom svårt att se något skäl för varför en tulltjänsteman ska få använda tvångsmedel för att upptäcka brottslig verksamhet inom ett vidare område än en polisman. De områden där gränsöverskridande tillgreppsbrottslighet rimligen bör kunna upptäckas av Tullverket överensstämmer dessutom med de områden som anges i 2 § lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden. Hamnar som har direktförbindelse med utlandet och broar för vägtrafik till eller från utlandet är exempel på strategiskt viktiga platser, liksom områden i närheten av sådana platser. Även flygplatser och järnvägsstationer eller gränsövergångar på allmänna vägar, eller områden i närheten, kan vara av central betydelse. Det talar för att en tulltjänsteman bör få använda

befogenheterna inom samma geografiska områden som en polisman. Det kan dessutom förväntas att gränsöverskridande tillgreppsbrottslighet inte sällan kommer att bekämpas av Tullverket och Polismyndigheten i gemensamma insatser. Det underlättar samverkan mellan myndigheterna om tjänstemännen får agera mot brottsligheten inom samma områden.

Regeringen föreslår mot den bakgrunden att en tulltjänsteman ska få använda befogenheter för att upptäcka brottslig verksamhet som innefattar utförselhäleri inom sådana områden som avses i 2 § lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden. Under samma förutsättningar som gäller för en polisman enligt 9 § samma lag bör en tulltjänsteman i vissa fall kunna fortsätta ett ingripande utanför ett gränsnära område.

Befogenheterna är proportionerliga

De befogenheter som föreslagits är nödvändiga för att Tullverket ska kunna upptäcka utförselhäleri och därmed ta en mer aktiv roll i bekämpningen av den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten. De tvångsmedel som kan aktualiseras, kroppsvisitation och genomsökning av transportmedel, ska endast få användas i gränsnära områden där behovet av sådana åtgärder är särskilt stort. Regeringen föreslår även andra avgränsningar. För det första ska tvångsmedlen bara få användas för att upptäcka brottslig verksamhet som innefattar utförselhäleri eller grovt utförselhäleri. För det andra ska de bara få användas på en begränsad personkrets, nämligen i direkt samband med att någon reser in i eller ut ur landet. Det kan antas att enskilda ofta kan ha större förståelse för att utsättas för tvångsmedel i gränsnära områden i samband med inresa eller utresa än i andra situationer. Det bör vidare framhållas att befogenheterna inte får användas rutinmässigt. Det ska finnas anledning att ingripa i det enskilda fallet utifrån misstankar om sådan brottslig verksamhet som omfattas av bestämmelsen (jfr prop. 2022/23:109 s. 49). Regeringen anser mot den bakgrunden att regleringen är proportionerlig. Den uppfyller även i övrigt de krav som ställs i 2 kap. regeringsformen och Europakonventionen på lagstiftning som innebär inskränkningar i grundläggande friheter och rättigheter.

Regleringens placering

Lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden reglerar befogenheter för både polismän och kustbevakningstjänstemän. Det är därför lämpligt att även reglera en tulltjänstemans befogenheter i gränsnära områden i den lagen. För att åstadkomma en tydlig reglering i tullbefogenhetslagen bör det tas in en bestämmelse i den lagen som hänvisar till lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 8–10 §§ lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden och att en ny paragraf, 7 kap. 3 a §, införs i tullbefogenhetslagen.

4.8 Tullverket ska aktivt bekämpa det nya brottet

Regeringens förslag: Det ska ingå i Tullverkets direkta brottsbekämpning att bekämpa utförselhäleri och grovt utförselhäleri. Om Tullverket har upptäckt ett utförselhäleri eller grovt utförselhäleri, ska förundersökningen om brottet skyndsamt överlämnas till Polismyndigheten eller allmän åklagare. När förundersökningen har lämnats över ska beslagtagen egendom förvaras av Polismyndigheten.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock att förundersökningen genast ska överlämnas till antingen Polismyndigheten eller allmän åklagare.

Remissinstanserna: Ett flertal remissinstanser, bl.a. *Integritetsskyddsmyndigheten*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Tullverket anser att utförselhäleri bör ligga i Tullverkets indirekta brottsbekämpning och inte den direkta. Att utförselhäleri har gränsöverskridande inslag innebär enligt myndigheten inte att det är självklart att det hör hemma i Tullverkets direkta brottsbekämpning. I Tullverkets direkta brottsbekämpning kommer det inte ingå några andra brott med målsägande. Det finns andra brott med gränsöverskridande inslag, såsom människosmuggling, som Tullverket inte har i sin direkta brottsbekämpning.

Såväl Tullverket som *Polismyndigheten* konstaterar att förslaget att uppdraget att bekämpa denna brottslighet läggs på två myndigheter kan leda till utmaningar och nödvändiggör ett utvecklat och gott fördjupat samarbete mellan myndigheterna. *Polisförbundet* för fram liknande synpunkter.

Svensk Försäkring och *Larmtjänst* tillstyrker att utförselhäleri ingår i Tullverkets uppdrag, men uppger att deras erfarenhet är att överlämning till Polismyndigheten av ärenden som inletts av en annan myndighet fungerar mindre väl. Bolagen vill därför att det övervägs att ge Polismyndigheten och Tullverket ett uppdrag att utveckla gemensamma arbetsformer och rutiner.

Skälen för regeringens förslag

En tulltjänsteman ska kunna ingripa när utförselhäleri upptäcks

De särskilda befogenheter i gränsnära områden som föreslås i avsnitt 4.7 syftar till att utförselhäleri ska kunna upptäckas av Tullverket. När brottsligheten har upptäckts måste en tulltjänsteman också kunna ingripa mot den. Det finns i huvudsak två sätt på vilket det kan åstadkommas. Ett alternativ är att göra utförselhäleri till ett brott som ingår i Tullverkets huvuduppdrag att bekämpa. Ett annat alternativ är att Tullverket endast lämnar biträde till Polismyndigheten.

Tullverkets brottsbekämpning

Tullverkets brottsbekämpande verksamhet delas in i direkt och indirekt verksamhet i tullbefogenhetslagen (prop. 2023/24:132 s. 292 och 293). Den direkta brottsbekämpningen regleras i 8 kap. 1 och 2 §§ tullbefogenhetslagen och avser de brott som det ingår i Tullverkets

huvuduppdrag att bekämpa, bl.a. brott enligt smugglingslagen, tullagen (2016:253), inregränslagen och lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor samt rattfylleri. En tulltjänsteman har vid dessa brott rätt att hålla inledande förhör och vidta andra primäråtgärder och har i princip samma rätt som en polisman att använda straffprocessuella tvångsmedel under förundersökningen. Det handlar om gripande, förvar, beslag, biometrisk autentisering, avspärrning, husrannsakan, genomsökning på distans, annan undersökning, kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

Den indirekta brottsbekämpande verksamheten, som regleras i 8 kap. 25–30 §§ tullbefogenhetslagen, avser sådana brott som Tullverket inte har befogenhet att inleda förundersökning om och som således faller utanför Tullverkets uppgifter att bekämpa. När det gäller dessa brott lämnar Tullverket i stället biträde till andra myndigheter. Ett ingripande i den indirekta brottsbekämpningen ska som huvudregel göras efter godkännande av Polismyndigheten. I samband med ingripandet får en tulltjänsteman hålla inledande förhör och även i övrigt vidta primäråtgärder. Om ett godkännande inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet, får tulltjänstemannen även gripa personen och ta egendom i beslag. Tanken är att Polismyndigheten så snabbt som möjligt ska överta ansvaret för att utreda brottet. En undersökningsledare hos Polismyndigheten eller en allmän åklagare får emellertid anlita Tullverkets eller en tulltjänstemans biträde i utredningen. Regleringen i 8 kap. 25 § tullbefogenhetslagen innebär att befogenheterna i den indirekta brottsbekämpningen får användas om brottsligheten upptäcks i samband med Tullverkets kontroll- eller brottsbekämpande verksamhet. Regleringen kan aktualiseras om en tulltjänsteman råkar träffa på gods som misstänks vara stulet t.ex. när en kontroll enligt 4 kap. tullbefogenhetslagen genomförs. Tullverkets roll är då att lämna visst biträde till Polismyndigheten, men inte att självständigt bekämpa brottsligheten.

Uppdelningen mellan direkt och indirekt brottsbekämpning syftar till att tydliggöra skillnaden mellan det som är Tullverkets huvuduppdrag och det som ligger utanför. Även om det har ansetts vara mycket viktigt att tulltjänstemannen får ingripa i en situation där denne t.ex. råkar påträffa misstänkt stulet gods handlar den indirekta brottsbekämpningen trots allt om en biuppgift.

Vid de ingripanden som genomfördes 2023 med stöd av regleringen upptäcktes 49 misstänkta stöld- eller häleribrott. Även 37 misstänkta brott mot utlänningslagen, 43 trafikbrott och 173 brott som rörde kontanta medel upptäcktes. Därtill upptäcktes 89 andra misstänkta brott, bl.a. efterlysta personer, falska handlingar och brott mot lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål (knivlagen). Sammantaget gjorde Tullverket 391 ingripanden med stöd av regleringen. Som en jämförelse kan nämnas att Tullverket samma år gjorde över 100 000 fysiska kontroller och ledde omkring 5 000 förundersökningar (Tullverkets årsredovisning 2023 s. 34, 136 och 139).

Statistiken illustrerar att ingripanden i den indirekta brottsbekämpande verksamheten är relativt ovanliga. De genomförs därtill i huvudsak i samband med att varor förs in till Sverige. Det är viktigt att upprätthålla en tydlig skiljelinje mellan Tullverkets direkta och indirekta brotts-

bekämpning. Bekämpningen av brott som ligger utanför huvuduppdraget ska inte vara en prioriterad uppgift för Tullverket. Det ska i stället vara fråga om en rätt att ingripa när brott av det slaget av en slump råkar upptäckas i samband med Tullverkets ordinarie verksamhet. Det är också så det i praktiken fungerar i dag. Om avsikten är att ett brott aktivt ska bekämpas av Tullverket bör det därför enligt regeringens mening ingå i den direkta brottsbekämpningen.

Utförselhäleri bör ingå i Tullverkets huvuduppdrag, dock inte utredningen av brottet

Utförselhäleri har ett gränsöverskridande inslag och kan sägas ha en naturlig plats i Tullverkets direkta brottsbekämpning. Det finns emellertid även andra brott med gränsöverskridande inslag som inte ingår i Tullverkets huvuduppdrag, exempelvis människosmuggling. I den direkta brottsbekämpningen ingår inte heller några andra förmögenhetsbrott. Där ingår överhuvudtaget inte några brott som involverar en målsägande. Utförselhäleri skulle därför vara ett nytt inslag i den direkta brottsbekämpningen. Som redan nämnts under rubriken Polismyndigheten bör utreda brottsligheten, är dock avsikten inte att Tullverket ska ta över Polismyndighetens roll när det gäller bekämpning av förmögenhetsbrott. Regeringen anser att utredningen av sådan brottslighet även i fortsättningen uteslutande bör vara en fråga för Polismyndigheten.

Regeringen anser dock att Tullverket bör ha en mer aktiv roll när det gäller att bekämpa att stöldgods förs ut ur Sverige och föreslår i avsnitt 4.7 att en tulltjänsteman ska ges särskilda befogenheter för att upptäcka det nya brottet utförselhäleri. En lösning som innebär att utförselhäleri inte skulle ingå i Tullverkets huvuduppdrag framstår mot den bakgrunden inte som adekvat. Den leder inte heller till att myndigheten får en aktiv roll. Regeringen anser därför, till skillnad från *Tullverket*, att det framstår som nödvändigt att utförselhäleri ingår i huvuduppdraget, om en effektiv bekämpning av brottet ska åstadkommas. Utredningen har föreslagit att befogenheterna bör begränsas på så sätt att om Tullverket har inlett förundersökning om utförselhäleri, grovt utförselhäleri eller försök, förberedelse eller stämpling till sådana brott ska förundersökningen genast överlämnas till antingen Polismyndigheten eller allmän åklagare.

Regeringen gör i denna del samma bedömning som utredningen. Dock anser regeringen att det av olika skäl kan vara svårt att genast överlämna utredningen. Det innebär i praktiken att utredningen i princip vid dess inledande ska lämnas över till Polismyndigheten. Tullverket och Polismyndigheten kommer i många fall agera gemensamt i de gränsnära områdena för att tillsammans och samtidigt ingripa mot misstänkt utförselhäleri. I de fallen kan Tullverket i princip momentant överlämna utredningen till Polismyndigheten. Tullverket har dock självständiga befogenheter att ingripa mot det nya brottet. Polismyndigheten kommer därför inte alltid att vara på plats när Tullverket inleder en förundersökning om utförselhäleri. Vid inledandet av förundersökningen kan Tullverket i dessa situationer behöva vidta olika utredningsåtgärder såsom att kvarhålla personer, hålla inledande förhör och undersöka den aktuella egendomen som misstänks utgöra stöldgods vilket då innebär en viss tidsåtgång innan ett överlämnande av utredningen kan göras. Det kan även

uppkomma situationer som gör att myndigheten tillfälligt behöver vidta andra trängande åtgärder innan överlämnandet kan göras. Så även om utgångspunkten är att överlämnandet ska göras i så nära anslutning som möjligt till ingripande kan det uppkomma situationer som gör att det inte är möjligt att överlämna utredningen genast. Mot den bakgrunden anser regeringen att överlämnandet ska göras så fort som omständigheterna medger det efter Tullverkets inledande av förundersökningen. Regeringen föreslår därför att ett sådant överlämnande inte behöver göras genast men att det ska ske skyndsamt. Beslagtagen egendom bör därefter förvaras av Polismyndigheten.

Eftersom allmän åklagare regelmässigt anlitar Polismyndighetens biträde med åtgärder under förundersökningar som avser förmögenhetsbrott kommer det att vara den myndigheten, och inte Tullverket, som ansvarar för utredningen. Det bör alltså endast i rena undantagsfall komma i fråga att åklagaren anlitar Tullverkets biträde.

Förslaget att Tullverket aktivt ska bekämpa det nya brottet förutsätter nära samarbete mellan Tullverket och Polismyndigheten. Ett sådant samarbete kan t.ex. göras inom ramen för ett samverkansavtal mellan myndigheterna där gemensamma arbetsformer och rutiner tas fram. Regeringen ser därmed inget behov i nuläget av att ge myndigheterna ett särskilt uppdrag att utveckla gemensamma arbetsformer och rutiner som *Svensk Försäkring* och *Larmtjänst* efterfrågar.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 8 kap. 1 och 11 §§ tullbefogenhetslagen.

4.9 Det behövs en särreglering om beslagshanteringen

Regeringens förslag: Egendom som har tagits i beslag vid misstanke om utförselhäleri får i oförändrat skick överlämnas till Polismyndigheten utan att ett protokoll enligt rättegångsbalken har upprättats. Tulltjänstemannen som har gjort beslaget ska intyga att all egendom som tagits i beslag överlämnas och lämna vissa andra uppgifter.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningens förslag har en något annan språklig utformning.

Remissinstanserna: Ett flertal remissinstanser, bl.a. *Justitiekanslern* och *Riksdagens ombudsmän*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Tullverket är positivt till den särreglering som föreslås för beslagshanteringen av stöldgods. Myndigheten bedömer att regleringen innebär att dubbelarbete i fråga om dokumentation av beslag kan undvikas.

Helsingborgs tingsrätt anser att anspråken på rättssäkerhet inte tillgodoses fullt ut om egendom som har tagits i beslag av en tulltjänsteman vid misstanke om utförselhäleri inte behöver protokollföras enligt bestämmelsen i 27 kap. 13 § rättegångsbalken.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet avstyrker förslaget eftersom det inte ger ett tillräckligt skydd för enskilda intressen. Juridiska fakultetsnämnden anser att förslaget bör utredas med beaktande av riskerna med att en tulltjänsteman missbrukar sin ställning på något sätt.

Skälen för regeringens förslag

Dokumentation av beslag

I 27 kap. 13 § rättegångsbalken föreskrivs att när ett föremål tas i beslag ska det protokollföras. Skyldigheten att göra det anses vila på den som verkställer beslaget. De beslagtagna föremålen ska beskrivas noga. Vid omfattande beslag får de emellertid beskrivas genom samlande beteckningar om det är lämpligt. Den som drabbas av ett beslag har rätt att få ett bevis om det.

Det bör framhållas att Tullverket redan i dag är skyldigt att dokumentera och tillfälligt förvara beslag som avser misstänkt stöldgods när regleringen i 8 kap. 25–30 §§ tullbefogenhetslagen tillämpas. Det följer direkt av regleringen i rättegångsbalken. Tullverket har emellertid upplyst utredningen om att Polismyndigheten i de flesta fall vid ett sådant ingripande har kommit till platsen så snabbt att beslaget har gjorts av en polisman, inte av en tulltjänsteman. Därmed har protokollföringen av beslaget skötts av Polismyndighetens personal.

Dokumentationen av beslag fyller en viktig funktion av flera skäl. Den är viktig för den som drabbats av beslaget, vilket kan vara en annan person än den som hade föremålet i sin besittning vid ingripandet. Dokumentationen är en förutsättning för att den drabbade ska kunna begära domstolsprövning. Den är också viktig för den myndighet i vars verksamhet beslaget görs och för den myndighet som övertar brottsutredningen. Dokumentationen har dessutom ofta en central betydelse som bevis för ett misstänkt brott. Beslag är en av de åtgärder som ofta leder till att staten tvingas betala skadestånd för felaktig hantering.

Tullverket har påpekat för utredningen att beslagshanteringen avseende misstänkt stöldgods är tidskrävande och att godset kan vara skrymmande. Om beslagen ska hanteras av Tullverket skulle det enligt myndigheten krävas både kompetensförstärkning och nya lokaler. Arbetet skulle dessutom behöva göras om av personal hos Polismyndigheten när godset lämnats över. Det beror på att Tullverket inte har tillgång till Polismyndighetens it-system och att det inte heller finns något enkelt sätt att föra över uppgifterna från det ena it-systemet till det andra.

En särreglering bör införas

Det kan konstateras att uppgiften att dokumentera beslag på det sätt som rättegångsbalken kräver i undantagsfall kan kräva ett relativt omfattande arbete. Ett system där först Tullverket och därefter Polismyndigheten protokollför samma egendom i olika system framstår enligt regeringen som ett resursslöseri.

Utredningen föreslår en särreglering som föreskriver att en tulltjänsteman, som upptäckt utförselhäleri och tagit egendom i beslag, får överlämna beslagtagen egendom i orubbat skick till Polismyndigheten, om han eller hon intygar att så är fallet. Ansvaret för att protokollföra beslaget

ska därmed vila på Polismyndigheten. *Helsingborgs tingsrätt* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* anser att utredningens förslag brister ur ett rättssäkerhetsperspektiv och anser att beslagtaget gods bör protokollföras enligt reglerna i 27 kap. 13 § rättegångsbalken.

Enligt 27 kap. 17 § rättegångsbalken gäller inte balkens reglering om beslag om det finns avvikande bestämmelser. Regeringen konstaterar att bestämmelsen medger en avvikelse från huvudregeln i 13 §. Det är dock givetvis viktigt att en avvikande regel ändå uppfyller kraven på rättssäkerhet. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att en sådan bestämmelse bör kombineras med en skyldighet för tulltjänstemannen att direkt efter beslaget ombesörja att den beslagtagna egendomen forslas till Polismyndigheten, eftersom det är viktigt att egendomen hanteras på sådant sätt att det inte finns någon risk för att något försvinner eller förstörs. Förutom ett intyg om att beslaget är orubbat bör tulltjänstemannen även dokumentera vem som har beslutat om beslaget, vem som var närvarande när åtgärden vidtogs och vad som i övrigt förekommit. Om beslaget bara omfattar en del av det som påträffas i ett fordon eller en container bör tulltjänstemannen genom t.ex. fotografering dokumentera hur det beslagtagna påträffades. Sådana uppgifter kan ha stor betydelse för förundersökningen och eventuell lagföring. Regeringen bedömer att dessa åtgärder tillgodoser kraven på en rättssäker reglering.

Juridiska fakultetsnämnden anser därtill att betänkandet inte tillräckligt belyser riskerna med att en tulltjänsteman missbrukar sin ställning. Regeringen konstaterar att en tulltjänsteman även i annan beslagshantering eller annan verksamhetsutövning, precis som andra tjänstemän vid andra typer av myndighetsutövning, skulle kunna missbruka sin ställning. Oaktat att det i stöldgodsfallet finns ytterligare en myndighet inblandad, finns det inte skäl att hantera ett sådant missbruk som Juridiska fakultetsnämnden tar upp på annat sätt än missbruk i övrig verksamhet.

För att undvika att samma arbete utförs av två myndigheter, och att två myndigheter behöver lägga resurser på att förvara beslag, anser regeringen att en särreglering bör införas. Regleringen förutsätter ett nära samarbete mellan Tullverket och Polismyndigheten. Det kan t.ex. behövas överenskommelser om var beslagen ska lämnas och vem som ska ombesörja transporten om det uppstår särskilda problem. Om det beslagtagna inte skyndsamt kan överlämnas till Polismyndigheten bör dock Tullverkets personal ansvara för att protokollföra beslagen enligt bestämmelserna i rättegångsbalken. Utredningen har föreslagit att den beslagtagna egendomen ska lämnas över i ”orubbat” skick. Begreppet ”orubbat” kan vara svårtolkat och regeringen föreslår därför att begreppet ”orubbat” ersätts med begreppet ”oförändrat” som regeringen menar tydligare anger att egendomen kan hanteras men att den inte får förändras på något väsentligt sätt innan den överlämnas till Polismyndigheten.

Vidare har utredningen föreslagit att om den beslagtagna egendomen inte genast kan överlämnas till Polismyndigheten ska tulltjänstemannen protokollföra beslaget. Att beslaget genast ska överlämnas innebär i praktiken att Polismyndigheten behöver vara på plats när Tullverket faktiskt tar egendomen i beslag. I och med att Tullverket har självständiga befogenheter att ingripa mot misstänkt utförsel av stöldgods så är ett sådant scenario i många fall inte särskilt sannolikt varför begreppet genast

inte är lämpligt. Tanken är att ett beslag som görs av en tulltjänsteman ska överlämnas så fort som omständigheterna medger det efter det gjorda beslaget. I de situationer när Polismyndigheten inte är på plats när ett beslag gjorts ska Tullverket omgående kontakta Polismyndigheten om beslaget. Det kan då innebära att det kan dröja en kortare tid innan Polismyndigheten kan komma till plasten för att ta över utredningen samt hanteringen av det beslagtagna godset. Regeringen föreslår därför att ett sådant överlämnande inte behöver göras genast men att det ska ske skyndsamt. Om överlämnandet av egendom inte kan göras skyndsamt ansvarar Tullverket för att beslaget protokollförs enligt de vanliga reglerna som gäller prokollföring av beslag och som anges i 27 kap. 13 § rättegångsbalken.

Förvaring av beslagtagen egendom

Enligt 8 kap. 11 § första stycket tullbefogenhetslagen ska beslagtagen egendom som huvudregel förvaras av Tullverket. När det är fråga om ingripanden i den indirekta brottsbekämpningen finns det dock en särreglering i bestämmelsens andra stycke. Då är förvaringen en tillfällig åtgärd, till dess att Polismyndigheten har övertagit ärendet. Motsvarande undantag bör gälla för gods som beslagtas med anledning av det nya brottet.

Lagförslag

Förslaget medför att en ny paragraf, 8 kap. 9 a §, införs i tullbefogenhetslagen och en ändring i 8 kap. 11 § samma lag.

5 Skärpt straff för narkotikasmuggling i försäljningssyfte

Regeringens förslag: En särskild straffskala införs för narkotikasmuggling av normalgraden om narkotikan är avsedd att säljas. Straffskalan ska vara fängelse i lägst sex månader och högst tre år. Narkotikasmuggling som omfattas av den särskilda straffskalan ska inte kunna bedömas som ringa narkotikasmuggling.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningens lagförslag har en delvis annan utformning.

Remissinstanserna, bl.a. *Svea hovrätt*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* konstaterar att förslaget inte bara innebär en större enhetlighet, förutsebarhet och tydlighet, utan även ett undanröjande av de tillämpningsproblem som Tullverket ställts inför när det gäller dagens olika straffskalor för narkotika- respektive narkotikasmugglingsbrott. *Läkemedelsverket* delar utredningens beskrivning av problemen med narkotikahandel och dess koppling till kriminella nätverk och stödjer föreslaget om skärpta straff för narkotikasmuggling i syfte att sälja, så att straffskalan för smugglingsbrott stämmer överens med straffskalan för narkotikabrott.

Skälen för regeringens förslag

Straffet för narkotikabrott som rör försäljning har skärpts

I narkotikastrafflagen (1968:64) regleras ansvar för olika former av narkotikabrott. I 1 § första stycket straffbeläggs under fem punkter olika förfaranden som utgör narkotikabrott om gärningen begås uppsåtligen. Straffskalan för brotten är fängelse i högst tre år.

Den 1 juli 2023 infördes i 1 § andra stycket narkotikastrafflagen en särskild straffskala för sådana narkotikabrott av normalgraden som innebär att gärningsmannen säljer narkotika eller annars befattar sig med narkotika som är avsedd att säljas. Straffskalan är fängelse i lägst sex månader och högst tre år. Samma straffskala infördes i 1 § tredje stycket om gärningsmannen olovligen bjuder ut narkotika till försäljning, förvarar eller befordrar vederlag för narkotika, förmedlar kontakter mellan säljare och köpare eller företar någon annan sådan åtgärd, om förfarandet är ägnat att främja narkotikahandel. Narkotikabrott som omfattas av regleringen i 1 § andra eller tredje stycket ska inte kunna bedömas som ringa narkotikabrott. Straffskärpningen är ett led i bekämpningen av brott som begås i kriminella nätverk. Regeringen påpekade i förarbetena att narkotikahandel är vanligt förekommande i och en central del av de kriminella nätverkens aktiviteter, där narkotikaförsäljningen också utgör en betydande inkomstkälla. Regeringen ansåg mot den bakgrunden att de tidigare straffskalorna för brott kopplade till narkotikaförsäljning inte motsvarade brottslighetens allvar (se prop. 2022/23:53 s. 101). Frågan om narkotikabrott som omfattas av den särskilda straffskalan bör kunna bedömas som ringa behandlades också. Enligt regeringen skulle det undergräva syftet med den skärpta straffskalan om försäljning av små mängder narkotika skulle komma att bedömas som ringa brott (prop. 2022/23:53 s. 113).

Motsvarande ändring bör införas för narkotikasmuggling

Straffskalorna för narkotikasmuggling i 6 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen) har tidigare stämt överens med straffskalorna för motsvarande narkotikabrott enligt narkotikastrafflagen. Syftet har varit att åstadkomma en enhetlig bedömning av narkotikahantering, oberoende av om den ena eller andra lagen är tillämplig. Regeringen har tidigare uttalat att det är en fördel att bedömningen av det enskilda brottets straffvärde inte blir beroende av om det är narkotikastrafflagen eller smugglingslagen som är tillämplig (se prop. 1992/93:142 om åtgärder mot bruk av narkotika samt ringa narkotikabrott s. 10 och 17).

De straffskärpningar som nyligen infördes i fråga om narkotikabrott innebär att straffskalorna för narkotikasmuggling inte längre stämmer överens med straffskalorna för motsvarande brott enligt narkotika-strafflagen. Straffskalan för narkotikabrott av normalgraden som rör försäljning av narkotika är fängelse i lägst sex månader och högst tre år. Sådana narkotikabrott ska inte kunna bedömas som ringa narkotikabrott. Narkotikasmuggling av normalgraden har dock fortfarande en straffskala med ett straffminimum om 14 dagars fängelse och ett straffmaximum om tre års fängelse. Om brottet i något fall skulle bedömas som ringa kan straffet stanna vid böter. Införandet av en särskild straffskala för vissa

narkotikabrott har lett till att straffskalan för fullbordad narkotikasmuggling inte är lika sträng som ett fullbordat narkotikabrott som faller under den särskilda straffskalan.

Narkotikasmuggling är ett led i den narkotikahandel som är en central del av de kriminella nätverkens aktiviteter och är en betydande inkomstkälla för dem. Även narkotikasmuggling avser många gånger förhållandevis små mängder narkotika, oavsett om narkotikan är avsedd för försäljning. Med nuvarande reglering leder sådan brottslighet till påföljder som är relativt milda. Regeringen anser att samma skäl som talade för en skärpning av straffen för narkotikabrott talar för en skärpning av straffen för narkotikasmuggling, när det är fråga om narkotika som är avsedd att säljas. I många fall kan det framstå som en ren slump om en person ertappas med narkotika som är avsedd att säljas redan vid ankomsten till landet, och därför åtalas och döms för narkotikasmuggling, eller om narkotikainnehavet upptäcks när personen redan befinner sig i Sverige med narkotikan och därför åtalas och döms för narkotikabrott. I regel måste smuggling till Sverige av narkotika som är avsedd att säljas anses vara minst lika klandervärd som att efter införseln inneha samma narkotika i försäljningssyfte. Visserligen ger straffskalan för narkotikasmuggling utrymme för att vid straffmätningen beakta den skärpta synen på narkotikabrott när det gäller narkotika som är avsedd att säljas. Skärpta straffskalor för narkotikasmuggling, motsvarande det som gäller i fråga om narkotikabrott, leder dock till större enhetlighet, förutsebarhet och tydlighet. Principerna om proportionalitet och ekvivalens, som är grundläggande inom straffrätten, ska dessutom beaktas inte bara vid domstolens straffmätning i det enskilda fallet utan även vid lagstiftarens utformning av straffskalorna (se prop. 2019/20:200 s. 51).

Regeringen anser att den skärpta synen på narkotikabrott som rör försäljning bör avspeglas även i straffskalan för narkotikasmuggling. På motsvarande sätt som i fråga om narkotikabrott av normalgraden bör det därför införas en särskild straffskala för narkotikasmuggling av normalgraden om narkotikan är avsedd att säljas. Narkotikasmuggling som omfattas av den särskilda straffskalan bör, av samma skäl som gäller för narkotikabrott, inte kunna bedömas som ringa.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 6 § smugglingslagen.

6 Tullverket ska kunna inleda och biträda vid utredningar om självständigt förverkande

6.1 Nuvarande bestämmelser

6.1.1 Ny förverkandelagstiftning

Riksdagen har beslutat om en ny förverkandelagstiftning som trädde i kraft den 8 november 2024 (En ny förverkandelagstiftning, prop. 2023/24:144). Den nya regleringen innebär bl.a. att det införs ett nytt 36 kap. i brottsbalken med rubriken Om förverkande av egendom och om företagsbot, och att en ny förverkandeform, självständigt förverkande, förs in i det nya kapitlet. Den nya förverkandeformen innebär att det blir möjligt att förverka egendom som inte står i proportion till en persons legitima förvärvskällor (självständigt förverkande).

Därtill har det införts en ny lag som reglerar förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot. I den nya lagen finns också de grundläggande reglerna om utredning om självständigt förverkande. Dessutom föreslås penningbeslag utvidgas till att bli ett generellt tvångsmedel, som gör det möjligt att på ett enkelt sätt säkra egendom, t.ex. banktillgodohavanden som kommer från ett internetbedrägeri. Genom lagstiftningen omhändertas även Tullbefogenhetsutredningens förslag att ge en tulltjänsteman rätt att besluta om penningbeslag (se SOU 2023:99 s. 340 och 341 och prop. 2023/24:144 s. 346).

Med självständigt förverkande avses en helt ny form av förverkande som ska gälla utöver sedvanligt förverkande av brottsvinster och utvidgat förverkande. Syftet är att minska incitamenten att begå brott genom att begränsa de ekonomiska vinster som framför allt organiserad brottslighet och kriminella nätverk kan generera.

En utredning om självständigt förverkande ska inledas om det finns anledning att anta att egendom härrör från brottslig verksamhet. En utredning behöver dock inte inledas om det är uppenbart att frågan inte går att utreda eller om en utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse. Ett beslut att inleda en utredning om självständigt förverkande får fattas av åklagaren, eller en anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett. Om utredningen har inletts av en anställd vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen ska denne snarast lämna över ledningen av utredningen till åklagaren (2 kap. 3 § lagen [2024:782] om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot).

Möjligheten för någon annan än åklagaren att inleda utredning har tillkommit för att säkerställa att egendom som påträffas och som kan bli föremål för självständigt förverkande inte undanskaffas innan åklagaren har hunnit ta ställning i frågan om en utredning om självständigt förverkande bör inledas. Så snart en utredning om självständigt förverkande har inletts får nämligen tvångsmedel i form av bl.a. beslag och penningbeslag användas, om förutsättningarna för det är uppfyllda.

Vid utredning av självständigt förverkande får åklagaren begära biträde av andra brottsbekämpande myndigheter (2 kap. 4 §). I de flesta fallen förutsätts Polismyndigheten vara den myndighet som ska biträda åklagaren vid utredningen. Även Säkerhetspolisen och Skatteverket ska dock i vissa fall kunna biträda åklagare vid utredning om självständigt förverkande.

6.1.2 Tullverkets roll

I propositionen En ny förverkandelagstiftning konstaterade regeringen att även personal vid Tullverket skulle kunna fylla en funktion genom att biträda åklagaren i utredningar om självständigt förverkande (prop. 2023/24:144 s. 304). Genom sitt uppdrag att bl.a. delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten, att övervaka och kontrollera trafiken till och från Sverige samt förebygga och motverka brottslighet i samband med in- och utförsel av varor är det högst troligt att egendom som härrör från brottslig verksamhet kan komma att påträffas i Tullverkets verksamhet. Med hänsyn till att frågan om Tullverkets möjligheter att biträda åklagare vid utredningar om självständigt förverkande övervägts inom ramen för Tullbefogenhetsutredningens uppdrag (SOU 2023:99) valde regeringen dock i den nyss nämnda propositionen att inte lägga något förslag avseende Tullverket och tulltjänstemän i denna del.

Tullverket och en tulltjänsteman har redan i dag vissa skyldigheter att biträda åklagare vid förundersökningar (se 8 kap. 3 § fjärde stycket och 30 § tullbefogenhetslagen). Biträdesrollen innebär att en åklagare kan uppdra åt Tullverket eller en tulltjänsteman att utreda förutsättningarna för förverkande som är knutna till brottet. Åklagaren kan också uppdra åt Tullverket eller en tulltjänsteman att utreda förutsättningarna för s.k. utvidgat förverkande (36 kap. 1 b § brottsbalken).

Reglerna täcker emellertid inte biträde med sådan utredning som ska göras innan talan om självständigt förverkande väcks. Det krävs alltså ny reglering om Tullverket och en tulltjänsteman ska kunna biträda åklagaren med utredningen.

6.2 Tullverkets och tulltjänstemännens roll och befogenheter

Regeringens förslag: Vissa anställda vid Tullverket ska, i likhet med polismän eller någon annan anställd vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Skatteverket, kunna biträda åklagare vid utredningar om självständigt förverkande. En anställd vid Tullverket som utsetts för uppgiften ska, i likhet med vissa anställda vid Polismyndigheten och Säkerhetspolisen, få inleda en sådan utredning.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* anser att förslaget kommer att stärka myndighetens förmåga att på ett effektivt sätt fullgöra sitt uppdrag.

Ekobrottsmyndigheten anser att förslaget kan bidra till att motverka det stora utflödet av brottsvinster.

Svea hovrätt och *Göteborgs tingsrätt* hänvisar till sina synpunkter på betänkandet Ny förverkandelagstiftning (SOU 2021:100). Tingsrätten tillägger att det dock framstår som naturligt att även Tullverket ska kunna arbeta aktivt med förverkandeformen om andra brottsutredande myndigheter ges möjlighet till det framöver.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet avstyrker förslaget utifrån ett rättssäkerhets- och människorättsperspektiv, i synnerhet egendomsskyddet. Fakultetsnämnden anser vidare att fler befogenheter för tulltjänstemän av polisiär karaktär endast bör införas om det är absolut nödvändigt. Juridiska fakultetsnämnden anser att en tydlig rågång mellan Tullverkets och Polismyndighetens verksamheter är nödvändig för en effektiv brottsbekämpning.

Sveriges advokatsamfund avstyrker förslaget och hänvisar till samfundets synpunkter på betänkandet Ny förverkandelagstiftning (SOU 2021:100).

Skälen för regeringens förslag

Biträde vid utredningar om självständigt förverkande

Förverkandelagstiftningen utgår från att Polismyndigheten är den myndighet som normalt ska biträda åklagare vid en utredning av självständigt förverkande. Det är naturligt med hänsyn till Polismyndighetens uppdrag att utreda all slags brottslighet. I lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot finns möjlighet för åklagaren att i förekommande fall begära biträde av Säkerhetspolisen eller Skatteverket.

I Tullbefogenhetsutredningens slutbetänkande föreslås att åklagaren även ska kunna begära biträde av Tullverket. *Sveriges advokatsamfund* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* är negativa till den nya förverkandeformen självständigt förverkande. Regeringen konstaterar att avvägningar och bedömningar som rör den nya förverkandeformen hanterats i beredningen av propositionen En ny förverkandelagstiftning. Den fråga som nu är aktuell avser om åklagaren ska kunna begära biträde även av en anställd vid Tullverket.

Frågan om det finns skäl att utreda om det finns grund för självständigt förverkande kan aktualiseras på olika sätt. Det kan t.ex. genom underrättelseverksamhet visa sig att en eller flera personer som antas vara delaktiga i eller stå bakom omfattande brottslighet har ekonomiska tillgångar som inte står i rimlig proportion till deras officiella inkomster eller förmögenhet och att tillgångarna därför kan antas härröra från den brottsliga verksamheten. Det kan också vid en brottsutredning påträffas ekonomiska tillgångar vid en husrannsakan eller kroppsvisitation, t.ex. stora mängder kontanter eller annan värdefull egendom, som varken kan knytas till det aktuella brottet eller till personens eller företagets inkomster eller förmögenhet. Det är i båda fallen något som typiskt sett kan aktualiseras i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet. Den omfattar bl.a. narkotikasmuggling och organiserad smuggling av andra varor, som inte sällan utgör en viktig inkomstkälla för organiserad brottslighet.

Som nämnts i avsnitt 6.1.2 angav regeringen redan i samband med förslaget om en ny förverkandeform att även personal vid Tullverket skulle kunna fylla en funktion i utredningsarbetet (prop. 2023/24:144 s. 304). Utifrån Tullverkets uppdrag att bl.a. delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten och att förebygga och motverka brottslighet i samband med in- och utförsel av varor anser regeringen, i likhet med *Göteborgs tingsrätt*, och till skillnad från Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, att det därför framstår som naturligt att inlemma Tullverket i förverkandelagstiftningen. Regeringen bedömer, i likhet med *Tullverket* och *Ekobrottsmyndigheten*, att detta innebär ett effektivt verktyg för att stoppa utflödet av brottsvinster. Regeringen anser därför att åklagaren bör ha möjlighet att begära biträde av tulltjänstemän med utredningar om självständigt förverkande.

En anställd vid Tullverket som myndigheten utsett bör kunna inleda utredning om självständigt förverkande

I vissa fall kan frågan om självständigt förverkande aktualiseras plötsligt, exempelvis genom att en större mängd kontanter eller andra avsevärda tillgångar påträffas under sådana omständigheter att det finns anledning att anta att de härrör från brottslighet. Av samma skäl som särskilt utsedda anställda vid Polismyndigheten och Säkerhetspolisen genom den nya förverkandelagstiftningen (prop. 2023/24:144) getts möjlighet att få inleda utredning om självständigt förverkande bör även särskilt utsedda anställda vid Tullverket få göra det. Det innebär att en anställd vid Tullverket bör få inleda en utredning om självständigt förverkande och, beroende på omständigheterna, inom ramen för den utredningen kunna använda tvångsmedel, t.ex. beslag för att säkra egendomen. Under utredningen bör de tvångsmedel som får användas inom ramen för utredningar om självständigt förverkande i enlighet med den nya lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot även gälla för anställda vid Tullverket när de inlett en utredning om självständigt förverkande.

På samma sätt som föreskrivits när en utredning inletts av någon vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen bör även den som inlett utredningen vid Tullverket så snart som möjligt lämna över ledningen av utredningen till åklagaren.

En samlad reglering i den föreslagna nya lagen

En viktig fråga är var den nya regleringen om Tullverkets biträde till åklagare i utredningar om självständigt förverkande bör placeras. Det finns två alternativ. Det ena är att placera bestämmelserna i lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot, i likhet med det som gäller för övriga myndigheter. Det andra alternativet är att ta in regleringen i tullbefogenhetslagen. Den lagen har tillkommit för att ge Tullverket en samlad och modern reglering av de befogenheter som Tullverket och tulltjänstemän har i kontrollverksamheten och den brottsbekämpande verksamheten.

Regeringen anser att regleringen lämpligen bör placeras i lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot så att alla bestämmelser om förfarandet vid självständigt förverkande samlas

i en lag. Genom en bestämmelse i tullbefogenhetslagen, som hänvisar till Tullverkets och tulltjänstemäns roller enligt lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot, tillgodoses intresset av att ha en samlad reglering i tullbefogenhetslagen.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 2 kap. 3 och 4 §§ lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot samt att en ny paragraf, 8 kap. 30 §, införs i tullbefogenhetslagen.

7 Användning av viss förverkad egendom

7.1 Nuvarande bestämmelser

7.1.1 Förverkandebeslut

Förverkande i brottmål är en särskild rättsverkan av brott där ägaren eller rättighetsinnehavaren genom ett särskilt beslut förlorar sin rätt till den aktuella egendomen. I 36 kap. brottsbalken regleras bl.a. förutsättningarna för förverkande, från vem egendom kan förverkas och andra grundläggande frågor om förverkande. I olika straffrättsliga författningar kan det finnas bestämmelser som kompletterar eller ersätter den regleringen.

Förverkandebeslut kan fattas av en domstol i ett brottmål eller, i vissa fall, av en åklagare (även tullåklagare) eller en polisman. Förverkad egendom övergår i statens ägo.

Förfarandelagen

Hur ett förverkandebeslut som har fått laga kraft ska verkställas regleras i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. (förfarandelagen). Utgångspunkten är enligt 4 § att egendomen ska säljas. I 5 § föreskrivs emellertid att egendom som kan befaras komma till brottslig användning eller som annars är olämplig för försäljning i stället ska oskadliggöras. Förfarandelagen ska dock inte tillämpas om något annat följer av lag eller annan författning (1 §).

Enligt 1 § förordningen (2004:1319) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. får Polismyndigheten, i samråd med Säkerhetspolisen, meddela föreskrifter om polisens förfarande med egendom som avses i lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. och om sättet för kungörande enligt 2–2 b §§ samma lag.

I 2 § förordningen föreskrivs att Tullverket, Kustbevakningen och Skatteverket, var och en för sina verksamhetsområden, får meddela föreskrifter om förfarandet med förverkad egendom när det gäller egendom som omfattas av regleringen i 27 kap. 8 a § andra stycket rättegångsbalken. Den sistnämnda bestämmelsen reglerar hanteringen av tidigare beslagtagen egendom som inte hämtas eller som inte kan lämnas ut. De angivna myndigheternas rätt att utfärda föreskrifter är sammantaget mer begränsad än Polismyndighetens.

Smugglingslagen

I 18 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen) regleras verkställighet av förverkandebeslut som har fått laga kraft. Där föreskrivs att egendomen ska säljas genom Tullverkets försorg eller i den ordning som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom. Egendomen får i stället förstöras om den inte kan säljas, den kan befaras komma till brottslig användning, eller den annars är olämplig för försäljning. Av 18 § andra stycket framgår att första stycket endast gäller om inget annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

7.1.2 Förverkad egendom kan ha betydelse för myndigheter

Egendom som förverkas i Tullverkets verksamhet utgörs till stor del av föremål som saknar eller har begränsat marknadsvärde, t.ex. beslagtagna föremål som det inte är tillåtet att inneha eller som kräver särskilt tillstånd (narkotika, vapen, explosiva varor, dopningsmedel m.m.). Sådana föremål riskerar, typiskt sett, att komma till brottslig användning, om de skulle komma ut på marknaden. De förstörs i stället för att säljas. Detsamma gäller föremål som inte får föras in i Sverige utan särskilt tillstånd eller föremål som saknar legalt användningsområde, exempelvis farliga föremål som butterflyknivar och kaststjärnor.

När egendom har förverkats har den övergått i statens ägo. I de fall där egendomen inte ska säljas saknar den normalt intresse. Det är därför naturligt att särskilt sådan egendom som kan komma till brottslig användning oskadliggörs snarast möjligt efter förverkandebeslutet, för att eliminera risken att egendomen kommer i orätta händer.

Förverkad egendom kan emellertid i vissa fall ha betydelse för brottsbekämpande myndigheter. När det gäller narkotika är det viktigt för träningen av sökhundar att de har tillgång till färskt material bl.a. av det skälet att växtmaterial åldras och att tillverkning av syntetiska droger kan variera avsevärt över tid. Även när det gäller t.ex. dopningsmedel, vapen, ammunition, explosiva varor och pengar kan träningen av sökhundar kräva tillgång till aktuella varor, eftersom tillverkningen av sådana varor också successivt förändras.

Tullpersonal behöver även under utbildningen ha tillgång till exempelvis farliga föremål i original, för att de ska kunna känna igen dem vid tullkontroller. Vidare kan fordon som har byggts om eller på annat sätt försetts med dolda förvaringsutrymmen vara viktiga för tullpersonal att studera, för att lättare kunna upptäcka framtida smugglingsförsök. Detsamma gäller väskor med dubbla bottnar och allehanda andra föremål som särskilt preparerats för smuggling.

I lagen (1992:860) om kontroll av narkotika, lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, vapenlagen (1996:67) och lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor finns reglering av innehav och hantering av de respektive varuslagen. Tullverket kan, med stöd av lagen om kontroll av narkotika och den tillhörande förordningen (1992:1554) om kontroll av narkotika, få tillstånd av Läkemedelsverket att, så länge tillståndet gäller, få behålla beslagtagen narkotika för att kunna träna sina sökhundar. När tillståndet löper ut ska narkotikan

förstöras. I lagen om förbud mot vissa dopningsmedel finns det dock inte någon reglering som motsvarar den i lagen om kontroll av narkotika som ger myndigheter möjlighet att med stöd av särskilt tillstånd inneha dopningsmedel. Inte heller när det gäller explosiva varor finns särskilda bestämmelser om brottsbekämpande myndigheters innehav och hantering av sådana varor. Eftersom det inte krävs särskilt tillstånd till innehav av vapen som ägs av staten finns det inte heller i vapenlagstiftningen någon särskild reglering som ger möjlighet för brottsbekämpande myndigheter att behålla förverkade vapen.

7.2 En ny och generell reglering om att behålla förverkad egendom införs

Regeringens förslag: En ny regel införs i lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. som ger den eller de brottsbekämpande myndigheter som regeringen bestämmer möjlighet att behålla förverkad egendom för två olika ändamål: utbildning av personal och sökhundar respektive forensiska ändamål. En ändring görs i smugglingslagen för att tydliggöra möjligheten att behålla förverkad egendom även gäller egendom som varit föremål för brott i den lagen.

I lagen om förbud mot vissa dopningsmedel och lagen om brandfarliga och explosiva varor införs bestämmelser som ger brottsbekämpande myndigheter möjlighet att inneha respektive hantera förverkad egendom för utbildningsändamål eller forensiska ändamål.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock inte någon ändring i smugglingslagen i detta hänseende. Utredningens lagförslag har därtill en delvis annan utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Läkemedelsverket* är positivt till förslaget och till att narkotika inte omfattas av den föreslagna regleringen.

Tullverket, som välkomnar förslaget, anser att det kommer att stärka myndighetens förmåga att på ett effektivt sätt fullgöra sitt uppdrag men anser att det på grund av otydlighet i regleringen kan uppstå tolkningsproblem huruvida smugglingslagen eller förfarandelagen ska tillämpas. Tullverket anser vidare att det är av vikt att en myndighet ska kunna besluta om att behålla förverkad egendom till förmån för en annan myndighets behov. *Polismyndigheten* framför liknande synpunkter.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) konstaterar att det ingår i myndighetens arbetsuppgifter att genom att exempelvis bistå Polismyndigheten och Tullverket med identifiering av explosiva varor verka för att explosiva varor inte kommer till brottslig användning. MSB anser därför att myndigheten också har behov av den föreslagna möjligheten. MSB har därtill lagtekniska synpunkter samt att begreppet ”innehav” ska ändras till ”hantera”.

Skälen för regeringens förslag

En effektiv brottsbekämpning förutsätter effektiva verktyg

Det är angeläget att Tullverkets personal har så goda möjligheter som möjligt att hindra att narkotika, vapen, explosiva varor och andra varor som omfattas av förbud eller restriktioner kommer in i landet. Tullverkets personal måste även kunna upptäcka och hindra att restriktionsvaror förs ut ur landet.

En effektiv brottsbekämpning förutsätter att tulltjänstemännen har effektiva verktyg för att hitta varor som inte får föras in i eller ut ur landet. Användning av sökhundar är ett mycket effektivt hjälpmedel i brottsbekämpningen, men det förutsätter goda träningsmöjligheter. Hundekipagen används i dag framför allt för att upptäcka smuggling av narkotika men skulle, om Tullverket får tillstånd att använda förverkad egendom i större utsträckning, även kunna tränas att upptäcka – förutom vapen och ammunition – t.ex. explosiva varor. De kan även tränas att kontrollera utförsel av pengar. I dag har hundekipagen möjlighet att träna på narkotika som är tagen i beslag och förverkad, eftersom det finns en reglering som ger Tullverket möjlighet att söka tillstånd till det. Det finns emellertid inte någon motsvarande möjlighet i fråga om annan förverkad egendom, exempelvis dopningsmedel, vapen eller ammunition. Det material som behövs för att hundarna ska kunna utbildas och tränas i att hitta sådana varor tillhandahålls i stället – i viss begränsad utsträckning – av privata företag.

I grundutbildningen för tulltjänstemän ingår det utbildning om narkotika och dopningsmedel. Det ingår även utbildning om andra varor som omfattas av förbud eller restriktioner vid införsel eller utförsel, exempelvis vapen, explosiva varor och farliga föremål. Tulltjänstemännen utbildas också i hur varor kan gömmas i specialtillverkade väskor, ombyggda fordon eller på andra sätt. I likhet med det som gäller vid utbildning och träning av hundar får dock Tullverket inte inneha andra förverkade varor än narkotika för att utbilda personal. Tullverket är därför i stor utsträckning hänvisat till att använda bildmaterial i stället för de fysiska föremålen i sin utbildning när det är fråga om annat än narkotika. Det ger sämre förutsättningar än att kunna se de verkliga föremålen.

Det framstår både av principiella skäl och med hänsyn till behovet av sekretess för Tullverkets arbetsmetoder, t.ex. för att hitta insmugglade föremål, som olämpligt att myndigheten för sin utbildning är beroende av privata företag som tillhandahåller vapen och ammunition. Tillgången till lämpliga föremål som krävs för utbildning styrs då inte av myndighetens behov utan av företagens intresse.

Generella regler om att behålla förverkad egendom för utbildning bör införas

Polismyndigheten har i likhet med Tullverket sökhundar och har därför samma behov av att kunna få tillgång till förverkad egendom för träningen av hundar. Polismyndigheten och andra brottsbekämpande myndigheter har också samma behov som Tullverket att få tillgång till viss förverkad egendom för utbildning av personalen. Polismyndigheten har visserligen med stöd av bemyndigandet i förordningen om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. utfärdat föreskrifter och allmänna råd om

förfarande med egendom som tagits i beslag, förverkats eller tagits i förvar (PMFS 2023:7, FAP 102-2). Det framstår emellertid enligt regeringens mening som mer ändamålsenligt att möjligheterna att använda förverkad egendom regleras på samma sätt för de brottsbekämpande myndigheterna. En formell reglering ger de brottsbekämpande myndigheterna tydligare stöd för hur förverkad egendom får användas. Det gäller särskilt sådan egendom som normalt kräver tillstånd till innehav. Mot den bakgrunden anser regeringen att det bör införas generella regler om möjlighet att besluta om att förverkad egendom får behållas i stället för att förstöras. Vilka myndigheter som får ta hand om egendom enligt den föreslagna nya regleringen i förfarandelagen kommer att anges i förordning. Det innebär att endast de myndigheter som pekas ut i förordning får fatta beslut om att behålla egendom som har förverkats.

Regleringen omfattar alla typer av egendom

Regeringen anser vidare att regleringen bör vara generell på det sättet att den kan avse vilken typ av egendom som helst. Den egendom som en brottsbekämpande myndighet bör ha möjlighet att behålla kan vara såväl egendom som det inte är tillåtet att inneha utan särskilt tillstånd som all annan egendom.

Redan i dag finns det, som redan nämnts beträffande Tullverket i avsnitt 7.1.2, möjlighet för de brottsbekämpande myndigheterna att få inneha förverkad narkotika i utbildningssyfte. Det tillgodoser behovet av att förse dem med nödvändig narkotika för träningen av sökhundar och för utbildning av personalen. Såvitt framkommit fungerar den ordningen väl och regeringen anser därför att det inte finns skäl att ändra regleringen avseende möjligheterna att få tillstånd för att inneha narkotika för bl.a. utbildningssyfte.

Regleringen i lagen om kontroll av narkotika används som förebild

Den föreslagna regleringen ger brottsbekämpande myndigheter möjlighet att använda fler typer av förverkade föremål i sin utbildning av såväl personal som sökhundar. Eftersom det rör sig om föremål som kan komma till brottslig användning bör regleringen byggas upp med den reglering som finns i lagen om kontroll av narkotika som förebild. Det bör således fattas formella beslut om att viss, specificerad egendom i stället för att oskadliggöras ska få behållas. Regleringen bör framför allt ta sikte på användning för utbildningsändamål.

Det finns även behov att kunna behålla förverkad egendom för forensiska ändamål

Det finns även ett annat ändamål som bör tillgodoses genom den nya regleringen, nämligen behovet av att kunna behålla viss förverkad egendom för forensiska ändamål. Polismyndighetens nationella forensiska centrum har t.ex. referenssamlingar av vapen. Beslag av dopningsmedel eller sprängmedel behöver ibland jämföras med varandra för att klarlägga deras ursprung eller sammansättning. Nya preparat som har berusningseffekter kan behöva analyseras närmare för att dra framtida lärdomar. Behovet av forensiska undersökningar och jämförelser kan förväntas öka.

Undantag från tillståndskrav behöver göras

Enligt den föreslagna bestämmelsen 5 a § förfarandelagen, ska de myndigheter som regeringen bestämmer inte behöva tillstånd för att få behålla förverkad egendom för utbildningsändamål eller forensiska ändamål. Som tidigare nämnts i detta avsnitt bör regleringen vara generell. När det gäller föremål som inte omgärdas av krav på tillstånd för innehav behövs det inga särskilda regler, utöver en bestämmelse som medger att den brottsbekämpande myndigheten får behålla egendom. I den mån det är fråga om föremål som begränsas av krav på tillstånd för innehav, förvaring eller annan hantering, t.ex. varor som omfattas av lagen om brandfarliga och explosiva varor, behöver undantag göras från tillståndskravet.

MSB framför att utredningens förslag till lagtext i lagen om brandfarliga och explosiva varor bör justeras på så sätt att begreppet ”inneha” ändras till ”hantera”. MSB framför bland annat att den aktuella lagen föreskriver regler om hantering av brandfarliga och explosiva varor. Enligt 5 § i lagen avser begreppet ”hantering” tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, återvinning, destruktion, saluförande, underhåll, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden. Regeringen konstaterar att begreppet ”hantering” avser sådana arbetsmoment som fysiskt berör brandfarliga eller explosiva varor. I begreppet ”behålla” kan det förekomma sådana arbetsmoment som transport, förvaring och bearbetning eller andra jämförliga förfaranden. Alla sådana arbetsmoment som kan bli aktuella för den myndighet som får behålla den aktuella egendomen ingår således i begreppet ”hantering”. Mot den bakgrunden anser regeringen i likhet med MSB att begreppet ”inneha” bör ersättas med ”hantering”.

Vad gäller tillståndskravet för narkotika bör dock nuvarande regler om tillståndskrav för innehav av narkotika även gälla framöver.

Farliga varor ska hanteras på ett betryggande sätt

En grundläggande förutsättning för att förverkad egendom bör få behållas bör också vara att sådan egendom som enligt författning kräver särskild förvaring eller annan hantering kan hanteras på ett lika säkert sätt av den brottsbekämpande myndigheten som av en annan legal innehavare. Det innebär bl.a. att skjutvapen, ammunition och explosiva varor ska hanteras på ett betryggande sätt för att förhindra att egendomen kommer till brottslig användning. Det kan t.ex. innebära att skjutvapen bör plomberas eller att vissa delar bör avlägsnas så att vapnet blir obrukbart.

Syftet med den föreslagna regleringen är givetvis inte att brottsbekämpande myndigheter ska samla på sig en mängd föremål. En referenssamling bör t.ex. normalt inte innehålla flera föremål som är likadana. Har ett föremål av något skäl förlorat sin betydelse för utbildningsändamål eller forensiska ändamål bör det förstöras.

Förhållandet mellan förfarandelagen och smugglingslagen

Tullverket efterfrågar klargöranden av förhållandet mellan den föreslagna bestämmelsen (5 a § förfarandelagen) och smugglingslagen. Regeringen konstaterar att det såväl av 1 § förfarandelagen som av 18 § andra stycket

smugglingslagen framgår att respektive reglering gäller om inget annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

Utredningen konstaterar att smugglingslagen i detta sammanhang får anses vara en lex specialis i förhållande till förfarandelagen. Det innebär att i fråga om försäljning och förstöring av förverkad egendom, som regleras i båda lagarna, bör 18 § smugglingslagen även i fortsättningen tillämpas, i stället för regleringen i förfarandelagen. Utredningens bedömning är att i den mån förfarandelagen innehåller bestämmelser om hantering av förverkad egendom som saknar motsvarighet i smugglingslagen bör de, med stöd av regleringen i 18 § andra stycket smugglingslagen, kunna tillämpas av Tullverket och att detta då kommer att gälla den föreslagna bestämmelsen 5 a § i förfarandelagen. Detta innebär enligt utredningen att det inte behövs någon ny reglering som adresserar frågan om vilken reglering, smugglingslagen eller förfarandelagen, som har företräde.

Till skillnad från utredningen anser regeringen att det tydligt i smugglingslagen bör framgå att förverkad egendom, förutom att säljas och förstöras, får behållas enligt den föreslagna 5 a § förfarandelagen. Regeringen föreslår därför en ändring i 18 § smugglingslagen som tydliggör den möjligheten.

Förverkad egendom kan inte behållas för annan myndighets räkning

En särskild fråga är om ett beslut att behålla förverkad egendom bör kunna gälla till förmån för någon annan myndighet på så sätt som Tullverket och *Polismyndigheten* anser. MSB framför exempelvis att myndigheten har behov av den typ av varor som kan komma i fråga.

Regeringen konstaterar att de utökade möjligheterna att behålla förverkad egendom utgår från att den myndighet som beslutar att behålla viss egendom ska hålla kontroll över den. Regeringen delar därför utredningens bedömning att det, åtminstone i ett inledande skede, inte är lämpligt att möjligheten även ska gälla för en annan myndighets räkning. Det kan dock inte uteslutas att det, när erfarenhet har vunnits av hur de brottsbekämpande myndigheterna hanterar den föreslagna regleringen, kan finnas anledning att återkomma till frågan.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 6 och 11 §§ lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. och att en ny paragraf, 5 a §, införs i samma lag. Förslaget innebär också ändringar i 2 § lagen om förbud mot vissa dopningsmedel, 16 § lagen om brandfarliga och explosiva varor och 18 § smugglingslagen.

7.3 Bemyndigande

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om sådan egendom som enligt särskilt beslut har behållits med stöd av den föreslagna 5 a § i lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningens lagförslag har en delvis annan utformning.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har i avsnitt 7.2 föreslagit att den eller de brottsbekämpande myndigheter som regeringen bestämmer ska kunna behålla förverkad egendom för två olika ändamål: utbildning av personal och sökhundar respektive forensiska ändamål. För att kunna behålla förverkad egendom behöver myndigheten, enligt den föreslagna regleringen, fatta särskilda beslut. Formerna för sådana beslut och giltighetstiden för sådana beslut samt när sådan egendom som behållits ska förstöras kan regleras närmare i förordning.

En annan viktig fråga är också vilka krav som bör ställas på dokumentation av nu aktuella föremål. Eftersom det i huvudsak är fråga om föremål som kan befaras komma till brottslig användning bör höga krav ställas på dokumentation av den. När det gäller exempelvis skjutvapen eller explosiva varor kan det finnas behov av mer detaljerade föreskrifter om hur sådan egendom får hanteras och förvaras. Detaljkraven kan regleras i förordning eller myndighetsföreskrifter.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om sådan egendom som avses i 5 a §.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 11 § lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

8 Förtida förstöring av egendom

8.1 Nuvarande bestämmelser

Tullverket tar årligen hand om en mängd varor som av olika skäl inte får föras in i eller ut ur landet. Vid misstanke om brott kan egendomen tas i beslag. Tullverket får, utan att det finns misstanke om brott, under vissa förutsättningar också omhänderta egendom. Sådana bestämmelser finns t.ex. i 5 kap. 16 § tullbefogenhetslagen (2024:710). Enligt den bestämmelsen får omhändertagande göras vid en transportkontroll för att kontrollera om punktskatt ska betalas i Sverige.

En myndighet som tillfälligt har fråntagit någon egendom är, oberoende av vilken lagstiftning som ligger till grund för åtgärden, skyldig att ta väl hand om egendomen. Det är normalt först när ett beslut som innebär att egendomen förverkas har fått laga kraft, som en myndighet slutligt får förfoga över egendomen. Fram till dess finns det möjlighet att egendomen ska återställas till den från vilken den har tagits eller till någon annan. Det finns emellertid bestämmelser som gör att en myndighet under vissa förutsättningar får göra sig av med egendomen i förtid.

Rättegångsbalkens regler om beslag gäller även för egendom som har tagits i beslag med stöd av lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen). I 27 kap. 10 § RB anges bl.a. att föremål som tagits i

beslag ska väl vårdas och hållas under noggrann tillsyn samt att det ska tillses att föremålet inte byts ut, förändras eller att någon form av missbruk sker med föremålet. I 8 kap. 12 § tullbefogenhetslagen finns dock bestämmelser som delvis avviker från det som gäller enligt rättegångsbalken. Den nämnda regleringen anger att Tullverket omedelbart kan sälja egendom som tagits i beslag om den skäligen kan antas bli förverkad. Förutsättningarna för sådan försäljning är att egendomen inte kan vårdas utan fara för att den förstörs, vården av föremålet är förenad med alltför stora kostnader eller om det annars finns särskilda skäl. Om egendomen inte kan säljas, om den kan befaras komma till brottslig användning eller annars är olämplig för försäljning får egendomen i stället förstöras. En motsvarande reglering för andra myndigheter som har hand om egendom som skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott mot smugglingslagen finns i 19 § smugglingslagen.

Om egendom, som sålts eller förstörts, inte förverkas, har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning. För egendom som har sålts lämnas dock inte ersättning med högre belopp än det som influtit vid försäljningen. Om egendomen har förstörts, lämnas ersättning med skäligt belopp.

Även i lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m. finns bestämmelser om förtida förstöring. Regleringen omfattar införsel av en vara som enligt särskild författning inte får föras in i Sverige eller för vilken ett särskilt föreskrivet införselvillkor inte är uppfyllt (ofta kallade restriktionsvaror). Enligt 1 § gäller lagen om inte annat har föreskrivits. En vara som förs in i Sverige får enligt 2 och 3 §§ i vissa fall förstöras genom Tullverkets försorg.

Lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor

Vid tullkontroll eller transportkontroll påträffar Tullverkets personal inte sällan stora mängder alkohol, tobak eller energiprodukter som antingen tas i beslag eller omhändertas. Det kan exempelvis röra sig om hundratals liter alkoholhaltiga drycker, tusentals cigarretter eller tusentals liter diesel.

Enligt 5 kap. 16 § tullbefogenhetslagen får en punktskattepliktig vara som påträffas vid en transportkontroll omhändertas om det finns anledning att anta att transporten inte utförs i enlighet med 1 kap. 6 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor (LPK). Omhändertagande får göras för att kontrollera om punktskatt ska betalas i Sverige och för att fastställa vem som i så fall är skattskyldig, för att kontrollera om kraven för förflyttning i 1 kap. 6 § LPK är uppfyllda eller, om skattskyldighet i Sverige föreligger, i avvaktan på att skatten betalas.

Punktskattepliktiga varor får enligt 5 kap. 19 § tullbefogenhetslagen även omhändertas om de har påträffats vid en transportkontroll och varit i beslag men beslaget har hävts. Det förutsätter att det alltjämt finns grund för omhändertagande. Motsvarande bestämmelser om omhändertagande av punktskattepliktiga varor som har påträffats i postförsändelser finns i 5 kap. 27–30 §§ tullbefogenhetslagen.

Den vårdplikt för omhändertagen egendom som gäller ställer höga krav på förvaringen. Det innebär att Tullverket tvingas lägga betydande resurser på hantering och förvaring av sådana varor.

Om omhändertagandet av en alkohol- eller tobaksvara upphävs, men den som gör anspråk på varan saknar rätt enligt 4 kap. 4 § eller 6 kap. 1 § alkohollagen (2010:1622) respektive 5 kap. 19 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter att föra in varan i Sverige, ska enligt 5 kap. 24 och 25 §§ tullbefogenhetslagen beslut fattas om att varan inte ska lämnas ut till denne.

Eftersom varorna i fråga inte får lämnas ut, behöver det finnas bestämmelser som anger hur myndigheten ska förfara med varorna. Av det skälet finns bestämmelser om administrativt förverkande. En punktskattepliktig vara får enligt 2 kap. 5 § LPK förverkas antingen om ett beslut om skatt enligt 2 kap. 1 § LPK har fått laga kraft och skatten inte har betalats inom en månad från den dag då beslutet fick laga kraft, eller om ett beslut enligt 5 kap. 24 eller 25 § tullbefogenhetslagen att varan inte får lämnas ut har fått laga kraft. Ett beslut om administrativt förverkande får emellertid inte fattas om det är oskäligt.

Egendom som har varit omhändertagen får vidare enligt 2 kap. 6 § LPK förverkas om ägaren eller någon annan rättsinnehavare inte har gjort anspråk på den eller den som har gjort anspråk på egendomen inte har hämtat den.

När det gäller vissa varutyper kan vården av egendomen skapa särskilda problem. Förvaringen av dieselprodukter ställer t.ex. särskilda krav om emballaget eller det föremål som egendomen förvaras i är undermåligt. Det innebär bl.a. särskilda miljöproblem och ökad risk för brand om dieselprodukter läcker. Alkoholprodukter kan medföra samma problem och risker. Det har vidare funnits exempel på att växtmaterial som inte får tas in i landet, exempelvis kat, kan leda till att ett förvaringsutrymme utsätts för ohyra som kan skada annan egendom eller kräver omfattande sanering.

När det gäller egendom som tagits i beslag med stöd av smugglingslagen finns det visst utrymme för att förstöra det beslagtagna, trots att det inte finns ett lagakraftvunnet beslut om vad som ska göras med egendomen. Någon motsvarande möjlighet finns inte när det gäller egendom som har omhändertagits med stöd av tullbefogenhetslagen, trots att sådana varor på motsvarande sätt kan medföra särskilda problem.

Tullverkets kostnader för att förvara egendom av nu aktuellt slag uppgår årligen till betydande belopp. Kostnaderna hör både samman med att det är fråga om en mycket stor mängd varor och den särskilda säkerhet som krävs för förvaringen.

Ett annat problem är att Tullverket inte kan avsluta sin handläggning om ett beslut om administrativt förverkande inte har fått laga kraft. Det kan t.ex. bero på att den som berörs av beslutet inte har kunnat delges beslutet. Många personer som berörs av administrativa förverkanden är inte hemmahörande i Sverige. Det kan därför vara svårt att nå dem med delgivning. Det gäller administrativa förverkanden som beslutas såväl av Tullverket som av allmän förvaltningsdomstol.

8.2 Möjlighet att i förtid förstöra omhändertagna punktskattepliktiga varor

Regeringens förslag: Tullverket får, innan det finns ett beslut om administrativt förverkande eller innan ett sådant beslut har fått laga kraft, förstöra egendom som har omhändertagits enligt tullbefogenhetslagen om det skäligen kan antas att egendomen kan komma att förverkas och den inte kan vårdas utan fara för att den förstörs, vården av den är förenad med alltför stora kostnader, eller det annars finns särskilda skäl.

Om vården av det omhändertagna leder till allvarliga arbetsmiljö- eller säkerhetsproblem får egendomen förstöras även om det inte skäligen kan antas att den kommer att förverkas. Det införs en upplysningsbestämmelse i tullbefogenhetslagen om att det finns bestämmelser om förtida förstöring i lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår inte att det införs en upplysningsbestämmelse om förtida förstöring i tullbefogenhetslagen.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Tullverket* är mycket positivt till förslaget och konstaterar att det kommer att leda till efterfrågade möjligheter för Tullverket att kunna ta beslut om förtida förstöring i de fall vården av den omhändertagna egendomen är förenad med en alltför stor kostnad eller vållar arbetsmiljöproblem för Tullverkets personal.

Skälen för regeringens förslag

Förtida förstöring av beslag fyller ett viktigt behov

Syftet med regler om förtida förstöring av sådan egendom som tagits i beslag är att den myndighet som har hand om egendomen inte alltid ska behöva fortsätta vårda den, om det skäligen kan antas att egendomen faktiskt kommer att tillfalla staten genom förverkande och starka skäl talar mot fortsatt förvaring i avvaktan på det slutliga beslutet eller ikraftträdandet av sådant beslut.

Som framgår av avsnitt 8.1 är det emellertid en reglering som inte är generellt tillämplig för beslagtagen egendom. Den gäller enbart vid vissa typer av brott, där presumtionen för förverkande är särskilt stor. Den gäller som nämnts i avsnitt 8.1, inte heller för egendom som har omhändertagits enligt tullbefogenhetslagen.

Samma behov av förtida förstöring av omhändertagen egendom

Vid omhändertagande i samband med punktskattekontroll av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter finns det i och för sig inte alltid en lika stark presumtion för att varorna kommer att förverkas som det gör vid beslag med stöd av smugglingslagen, men i många fall blir det så. Däremot finns det ofta en betydande risk för att varorna inte kan vårdas utan risk för att de förstörs eller minskar avsevärt i värde. Som exempel kan nämnas varor med kort hållbarhet som öl. Vidare är vården av varorna inte sällan

förenad med betydande kostnader. Det finns även miljöfaror och säkerhetsrisker som kan behöva beaktas. Mot den bakgrunden föreslår regeringen att det bör införas en möjlighet för Tullverket att besluta om förtida förstöring av egendom som har omhändertagits med stöd av tullbefogenhetslagen. Regleringen utformas med 19 § smugglingslagen som förebild. Liknande bestämmelse finns också i 8 kap. 12 § tullbefogenhetslagen.

Vilka krav bör ställas för förtida förstöring?

Förtida förstöring bör vara en åtgärd som enbart används i undantagssituationer. Ett huvudskäl till det är att åtgärden är avsedd att användas trots att det inte finns ett lagakraftvunnet beslut om att egendomen tillfaller staten. De förutsättningar som bör gälla bör utformas med det som gäller för förtida förstöring av beslag i smugglingslagen som förebild. Det innebär för det första att det skäligen ska kunna antas att egendomen kommer att förverkas. Det bör alltså vara mer sannolikt att egendomen kommer att förverkas än att så inte blir fallet. Det är framför allt i de fall där varan inte får föras in i landet eller där det gäller särskilda villkor eller restriktioner för införseln som det normalt kan antas att varan kan komma att förverkas. Ett typiskt exempel är införsel av stora mängder alkohol som uppges vara för personligt bruk, men där omständigheterna tydligt talar mot det. Däremot kan det normalt inte förutsättas att en vara kan komma att förverkas på den grunden att skatten inte betalas i tid.

För det andra bör det vara fråga om egendom som antingen inte kan vårdas utan risk för att den förstörs eller vars vård är förenad med alltför stora kostnader. Det kan t.ex. bero på att det är egendom som löper risk att förstöras under förvaringen. Ett exempel kan vara varor som har en förhållandevis kort hållbarhet. Vidare kan det vara fråga om varor som läcker ur sitt emballage och därigenom vållar arbetsmiljöproblem eller skapar särskilda risker för brand eller explosion. Förstörande bör även kunna komma i fråga i annat fall, om det finns särskilda skäl. Ett exempel kan vara att det upptäcks att alkohol har börjat jäsa eller att tobak har ruttnat under förvaringen.

Om vården av det omhändertagna leder till allvarliga arbetsmiljö- eller säkerhetsproblem bör egendom få förstöras i förtid även om det inte finns omständigheter som pekar på att den kommer att förverkas. Det bör dock förutsätta allvarliga sådana problem. Exempel på detta är läckande dieselkärl, som kan innebära avsevärd risk för brand eller explosion, eller förvaring som leder till att ohyra sprids i förvaringslokalen.

Bör försäljning vara ett alternativ till förtida förstöring?

Egendom som har påträffats i postförsändelser och som förverkats ska enligt 2 kap. 16 § LPK förstöras, medan egendom som har förverkats enligt 2 kap. 5–7 §§ LPK i första hand ska säljas (2 kap. 10 § LPK). Egendom av sistnämnda slag får dock i stället förstöras om den inte kan säljas eller om den kan befaras komma till brottslig användning eller om den annars är olämplig för försäljning.

Ett problem med försäljning av varor som omhändertagits vid en transportkontroll med stöd av 5 kap. 16, 17 och 19 §§ tullbefogenhetslagen är att varor som förs in i landet inte alltid motsvarar sitt yttre. Det finns

t.ex. inga garantier för att en flaska med en viss etikett faktiskt innehåller den alkoholdryck som etiketten anger och inte ett billigare och sämre alternativ. Motsvarande gäller cigarretter och energiprodukter. Tullverket kan därmed inte garantera innehållet i produkten. Vidare gäller enligt 3 kap. alkohollagen särskilda begränsningar för vem som får försälja alkoholhaltiga drycker och Tullverket har ingen sådan rätt. Därför är försäljning knappast ett reellt alternativ. Mot den bakgrunden bör förtida förstöring kunna beslutas utan att Tullverket har undersökt möjligheten att sälja varorna i fråga.

Bestämmelserna om förtida förstöring är proportionerliga

I artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna anges att varje fysisk person eller juridisk person har rätt till fridfullt åtnjutande av sina ägodelar. Ingen får berövas sina ägodelar utom i det allmännas intresse och på de villkor som föreskrivs i lag och i folkrättens allmänna principer. Regeringen anser att de förslag som lämnas rörande förtida förstöring av punktskattepliktiga varor är proportionerliga samt också i övrigt uppfyller de i nämnda artikel uppställda kraven.

Upplysningsbestämmelse om förtida förstöring i tullbefogenhetslagen

Den nyligen införda tullbefogenhetslagen är tänkt att så heltäckande som möjligt reglera Tullverkets befogenheter och mot den bakgrunden föreslår regeringen att det i den lagen införs en upplysningsbestämmelse om att det finns bestämmelser om förtida förstöring i lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Lagförslag

Förslaget medför att en ny paragraf, 2 kap. 17 §, införs i lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor. Det införs också en upplysning om bestämmelsen om förtida förstöring i 5 kap. 33 § tullbefogenhetslagen.

8.3 Vem bör besluta om förtida förstöring?

Regeringens förslag: Samma tjänstemän inom Tullverket som får besluta om administrativt förverkande får besluta om förtida förstöring.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.
Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Dagens reglering

Frågor om administrativt förverkande prövas enligt huvudregeln i 4 kap. 9 § LPK av allmän förvaltningsdomstol på ansökan av Tullverket. Närmare bestämmelser om handläggningen i domstol finns i 4 kap. 17–20 §§ LPK.

Enligt 4 kap. 9 a § LPK får emellertid frågor om förverkande enligt vissa bestämmelser prövas av en tullåklagare eller annan särskilt förordnad tulltjänsteman om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då omhändertagandet verkställdes och det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda. Det gäller dock inte om det finns anledning att anta att någon innehar en särskild rätt till egendomen.

Ett beslut om förverkande ska meddelas skriftligen (4 kap. 9 b § LPK). Ägaren till egendomen eller den som senast innehade varorna får inom en månad från det att han eller hon fick del av förverkandebeslutet anmäla missnöje med det till Tullverket. Anmäls missnöje, ska beslutet om förverkande inte längre gälla. Om Tullverket inte häver omhändertagandet, ska myndigheten ansöka om förverkande hos allmän förvaltningsdomstol. Har ansökan inte gjorts inom en månad från det att anmälan kom in, ska omhändertagandet anses hävt, om inte 5 kap. 24 eller 25 § tullbefogenhetslagen är tillämplig.

Vem bör besluta om förtida förstöring?

En viktig fråga är vem inom Tullverket som bör besluta om förtida förstöring. Eftersom det är fråga om ett beslut som inte kan rättas till i efterhand, om det visar sig att beslutet saknade rättslig grund, är det särskilt viktigt att den som fattar sådana beslut har en adekvat utbildning. Beslut enligt 8 kap. 12 § tullbefogenhetslagen om förtida förstöring av beslag fattas enligt Tullverkets arbetsordning av tullåklagare. Enligt 4 § lagen (2011:111) om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser fattas beslut om förstörande enligt lagen av åklagare. Om ärendet är av enkel beskaffenhet får dock ett sådant beslut fattas av en tullåklagare. Likaså får en tullåklagare eller annan särskilt förordnad tulltjänsteman, som nämnts i föregående avsnitt, under vissa förutsättningar fatta beslut om förverkande (4 kap. 9 a § LPK). En tullåklagare får enligt 9 kap. 2 § tullbefogenhetslagen även fatta beslut om förverkande enligt 3 kap. 4 § lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

Tullåklagare har således erfarenhet av beslut av motsvarande slag och mot den bakgrunden anser regeringen därför att en tullåklagare eller en annan tjänsteman som särskilt förordnats för detta bör besluta om förtida förstöring av omhändertaget gods.

Lagförslag

Förslaget medför att en bestämmelse förs in i nya 2 kap. 17 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

8.4 Rätt till ersättning

Regeringens förslag: Om egendom, som har förstörts i förtid, inte förverkas ska ägaren eller någon annan rättsinnehavare ha rätt till ersättning. Ersättning ska lämnas med skäligt belopp.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har ingen synpunkt på förslaget. *Sveriges advokatsamfund* anser att det är viktigt att möjligheterna till att få ersättning för förstörd egendom säkerställs genom ett enkelt och skyndsamt förfarande.

Skälen för regeringens förslag: Som framgår av avsnitt 8.1 ska ersättning betalas för beslagtagen egendom som har förstörts i förtid om egendomen inte slutligt förverkas. I de fall en tulltjänsteman får besluta om administrativt förverkande uppstår knappast några sådana problem. Däremot kan de fall av förverkande som ska prövas av allmän förvaltningsdomstol medföra att Tullverkets yrkande inte slutligen leder till att egendomen förverkas. Detsamma kan vara fallet om någon anmäler missnöje med ett beslut som har fattats av en tulltjänsteman. Motsvarande reglering som gäller för förtida förstöring av beslag bör därför gälla för förtida förstöring av omhändertagen egendom som inte slutligt förverkas.

Sveriges advokatsamfund anser att det är viktigt att möjligheterna till att få ersättning för förstörd egendom säkerställs genom ett enkelt och skyndsamt förfarande. Regeringen instämmer i detta. Regleringen bör därför utformas med nyssnämnda regler i avsnitt 8.1 om beslag som förebild. Det innebär att om omhändertagen egendom som har förstörts i förtid inte förverkas har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning. Ersättning bör lämnas med skäligt belopp. En ny bestämmelse som föreskriver det bör därför föras in i LPK.

Lagförslag

Förslaget medför att en ny paragraf, 2 kap. 18 §, införs i lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

9 Följdändringar

9.1 Ändringar med anledning av det nya häleribrottet

Regeringens förslag: Som en följd av förslaget om ett nytt häleribrott görs ändringar i lagen om visst stöldgods m.m., lagen om insättningsgaranti och lagen om investerarskydd. Lagen om visst stöldgods m.m. ska kunna tillämpas på egendom som har varit föremål för utförselhäleri och grovt utförselhäleri. Krav som avser tillgångar som varit föremål för dessa brott ska undantas från rätten till ersättning från insättningsgarantin och investerarskyddet.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens, men har en annan redaktionell utformning.

Remissinstanserna har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Stöldgodslagen

Syftet med lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m. (stöldgodslagen) är att göra det möjligt att ta i förvar egendom som har kommits åt genom brott i fall där ägaren till egendomen antingen är okänd eller avstår från att göra anspråk på den. Av kriminalpolitiska skäl har det ansetts viktigt att inte låta gärningsmannen göra obehörig vinning i fall där stöldgods inte har kunnat spåras till ägaren (proposition med förslag till lag om visst stöldgods m.m., prop. 1974:124 s. 49 och 50). I 1 § stöldgodslagen anges därför i fyra punkter vilken egendom som får tas i förvar. Enligt 2 § stöldgodslagen ska som huvudregel beslut om att egendom ska tas i förvar fattas av allmän domstol på talan av åklagare. Talan ska föras mot den som frågan gäller, om denne har känt hemvist här i landet och kan delges på det sätt som föreskrivs om stämning i brottmål. Talan behöver dock inte föras mot den som har förklarat att han eller hon inte gör anspråk på egendomen.

Om talan inte ska föras mot någon person får åklagaren fatta beslut om att egendomen tas i förvar. Den som inte är nöjd med åklagarens beslut får enligt 3 § första stycket stöldgodslagen, innan egendomen har sålts eller förstörts, anmäla missnöje med beslutet till åklagaren. Åklagaren har då en månad på sig att väcka talan. Om det inte görs ska åklagaren upphäva beslutet om förvar.

När det gäller utförselhäleri kan det antas att sådana brott till stor del kommer att avse egendom som det kan vara svårt att spåra till rätt ägare. Vidare kommer sannolikt misstanke om utförselhäleri i många fall att riktas mot personer som inte uppfyller kraven för att talan ska kunna föras mot dem. I de fall där det är fråga om personer som anlitas av internationella brottsnätverk kan det i betydande utsträckning vara fråga om utlänningar som befinner sig tillfälligt i Sverige och därför saknar hemvist här. Mot den bakgrunden föreslår regeringen att stöldgodslagen ska kunna tillämpas på egendom som har varit föremål för utförselhäleri och grovt utförselhäleri.

Lagen om insättningsgaranti och lagen om investerarskydd

I lagen (1995:1571) om insättningsgaranti finns bestämmelser om garanti för insättningar hos bl.a. banker. Det föreskrivs i 4 b § att ett krav som avser tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6 eller 7 § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, inte ska ge rätt till ersättning från insättningsgarantin. Rätten till ersättning gäller inte om kravet avser tillgångar som har varit föremål för häleri, häleriförseelse, penningtvättsbrott, grovt penningtvättsbrott eller penningtvättsförseelse. En liknande bestämmelse finns i 14 § lagen (1999:158) om investerarskydd. Regleringen i den paragrafen innebär ett undantag från rätten till ersättning från investerarskyddet om investerarens krav avser tillgångar som varit föremål för något av de uppräknade brotten.

Eftersom utförselhäleri och grovt utförselhäleri är en form av häleri bör samma undantag från rätten till ersättning från insättningsgarantin respektive investerarskyddet gälla i fråga om de brotten.

Förslagen medför ändringar i 1 § lagen om visst stöldgods m.m., 4 b § lagen om insättningsgaranti och 14 § lagen om investerarskydd.

9.2 Ändringar med anledning av den nya förverkanderegleringen

Regeringens förslag: Tullåklagare ska pröva en fråga om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde.

I ärenden som rör tullåklagares rätt att besluta om förverkande av viss egendom som tagits i beslag ska förfarandet i lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot tillämpas.

Om missnöje anmäls med en tullåklagares beslut och Tullverket anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet snarast överlämnas till allmän åklagare.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att det uttryckligen anges i författningstexten att en tullåklagare får, om det är uppenbart att egendomen ska förverkas, besluta om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. har upphävts och ersatts av lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot. Som en följd av det har hänvisningen i 9 kap. 2 § tullbefogenhetslagen (2024:710) i lagförslaget i denna proposition ändrats till lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

Det bör därtill framgå av tullbefogenhetslagen att lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot ska tillämpas på förfarandet när tullåklagare beslutar om förverkande av egendom som tagits i beslag. De förfaranderegler som anges i den lagen, t.ex. om delgivning, kravet på skriftligt beslut och vad som ska gälla om missnöjesanmälan, kommer därmed att kunna tillämpas av tullåklagare. I förarbetena till den nya förverkanderegleringen angavs att beloppsgränsen relaterar till det sammanlagda värdet av det som kan komma att förverkas och avser egendom som har ett värde på en legal marknad. Egendom som saknar sådant värde är således möjlig att förverka oavsett vilket värde den kan betinga på en illegal marknad (prop. 2023/24:144 s. 398). Det behöver därför inte särskilt anges att regleringen omfattar egendom som saknar saluvärde, eftersom det anses innefattas i att egendomens värde inte överstiger en viss nivå.

I 3 kap. 3 § lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot anges att åklagaren ska pröva en fråga om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde. Om beslutet riktas mot någon som är misstänkt för brott med koppling till frågan om förverkande ska det meddelas senast i samband med att åklagaren beslutar om huruvida åtal ska väckas eller att

förundersökningen ska läggas ned. Om åklagaren finner att det finns särskilda skäl för det får han eller hon i stället begära att rätten prövar frågan. I lagstiftningsarbetet om den nya förverkanderegleringen lämnades ett förslag som innebar att även tullåklagare skulle kunna fatta sådana beslut. Lagrådet ansåg att lagtexten i den del det rör en tullåklagares möjligheter att fatta beslut behövde ses över. I förarbetena till den nya förverkanderegleringen uttalar regeringen (prop. 2023/24:144 s. 321 och 518) att en tullåklagare omfattas av nyss nämnda bestämmelse, dvs. att en tullåklagare också är skyldig att pröva en fråga om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde.

Utredningen föreslår att det uttryckligen anges i lagtexten att en tullåklagare får, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda, fatta beslut enligt 3 kap. 3 § lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än hälften av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes.

Mot bakgrund av Lagrådets ovan nämnda synpunkter samt att regeringen nyligen uttalat att den skyldighet som en allmän åklagare har enligt 3 kap. 3 § lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot, dvs. att åklagaren ska pröva en fråga om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde, gör regeringen samma bedömning som utredningen och föreslår därför att det införas en uttrycklig bestämmelse om tullåklagares befogenhet att besluta om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde. Då syftet med bestämmelsen i 3 kap. 3 § lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot är att domstolsprocessen inte bör tyngas av yrkanden om förverkande av egendom som det inte är tillåtet att inneha anser regeringen att en tullåklagare, på samma sätt som allmän åklagare, ska vara skyldig att pröva frågan om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde. Därför föreslår regeringen, till skillnad från utredningen, att bestämmelsen ska utformas på samma sätt som gäller för allmän åklagare, dvs. att även en tullåklagare är skyldig att pröva den nu aktuella förverkandefrågan.

Regeringen anser dock att skyldigheten att pröva frågor om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde bör kopplas till de brott som en åklagare har rätt att föra talan om enligt 9 kap. 1 § tullbefogenhetslagen. Det som gäller för allmän åklagare enligt 3 kap. 3 § lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot kommer således att gälla även för en tullåklagare när denne avser att föra talan avseende brott som omfattas av tullåklagarens talerätt. Om frågan i och för sig ligger inom tullåklagarens talerätt men frågan inte kan anses vara av enkel beskaffenhet ska ärendet överlämnas till allmän åklagare. Detsamma gäller om det aktuella brottets straffvärde inte uppenbart motsvarar böter och om brottet kan föranleda annan påföljd än böter.

Lagförslag

Förslaget innebär ändringar i 9 kap. 2 § tullbefogenhetslagen.

10 Rättelse av hänvisning i lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor

Regeringens förslag: Bestämmelsen i 5 kap. 3 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor ska rättas på så sätt att hänvisningen sker till 5 kap. 2 § första stycket i stället för till 1 a § första stycket.

Skälen för regeringens förslag: I 5 kap. 3 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor regleras att om brott som avses i 1 a § i nämnda lag, olovlig befattning med punktskattepliktiga varor, är att anses som grovt ska det dömas för grov olovlig befattning med punktskattepliktiga varor till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år. Hänvisningen i 5 kap. 3 § till 1 a § ska rätteligen vara till 5 kap. 2 §.

Paragrafen bör därför rättas på så sätt hänvisningen görs till 5 kap. 2 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Lagförslag

Förslaget innebär en ändring i 5 kap. 3 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

11 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Förslaget i 5 kap. 3 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor ska träda i kraft den 1 juli 2025. Övriga förslag ska träda i kraft den 1 september 2025.

Regeringens bedömning: Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att lagändringar som direkt knyter an till förverkandelagstiftningen om möjligt bör träda i kraft samtidigt som den. Utredningen föreslår inte någon ändring av 5 kap. 3 § lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Tullverket anser att det är angeläget att förslagen kan träda i kraft så snart som möjligt. Myndigheten konstaterar dock att flera förslag innebär många förändringar jämfört med dagens reglering vilket medför behov av utbildningsinsatser och uppdatering av styrande och stödjande dokument samt förändringar i it-system. Ett ikraftträdande mitt i sommaren innebär att genomförandeåtgärderna behöver vara vidtagna innan sommaren, vilket kommer att vara en utmaning. Med hänsyn till detta anser Tullverket att den 1 oktober 2025 är en rimlig tid för ikraftträdande.

Kriminalvården konstaterar att för att myndigheten ska kunna möta den förväntat ökade klientinströmningen behöver myndigheten ha tid att planera verksamheten och bedömer att myndigheten kommer ha synnerligen svårt att klara av det till den 1 juli 2025.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Ikraftträdande

Lagändringen i 5 kap. 3 § lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor är av rättelsekaraktär och bör träda i kraft så snart som möjligt. Ändringen bör därför träda i kraft den 1 juli 2025.

Regeringen anser, precis som *Tullverket*, att det är angeläget att även övriga ändringar som föreslås träder i kraft så snart som möjligt. *Tullverket* och *Kriminalvården* har framfört att tidpunkten för ikraftträdande av dessa ändringar bör skjutas fram till den 1 oktober 2025. Detta för att för ge myndigheterna möjligheter att anpassa verksamheten till de nya regleringarna. Med hänsyn till att myndigheterna ska ges rimliga möjligheter att anpassa verksamheten till de föreslagna bestämmelserna anser regeringen att tidpunkten för ikraftträdande bör justeras och föreslår därför att de övriga förslagen bör träda i kraft den 1 september 2025. Det bör enligt regeringens mening ge myndigheterna tillräckligt med tid för att planera och genomföra de åtgärder som krävs i anledning av förslagen.

Utredningen har föreslagit att de lagändringar som direkt knyter an till förverkandelagstiftningen om möjligt bör träda i kraft samtidigt som den. Regeringen konstaterar att den nya förverkandelagstiftningen trädde i kraft den 8 november 2024 (prop. 2023/24:144, bet. 2024/25:JuU3, rskr. 2024/25:9). Det är därmed inte möjligt att låta de förslag som presenteras i denna proposition träda i kraft samtidigt som den lagstiftningen. Förslagen i dessa delar bör därför också träda i kraft den 1 september 2025.

Övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att det ska införas en ny straffbestämmelse om utförselhäleri i brottsbalken och att försök, förberedelse och stämpling till sådana brott ska straffbeläggas. Vidare föreslås att straffskalan för narkotikasmuggling i försäljningssyfte ska skärpas. Av 5 § andra stycket lagen (1964:163) om införande av brottsbalken framgår att straff ska bestämmas enligt den lag som gällde när gärningen företogs, utom i de fall där annan lag gäller när dom meddelas och den nya lagen leder till frihet från straff eller lindrigare straff. Bestämmelsen har enligt förarbetena generell räckvidd, dvs. den gäller även utanför brottsbalken (prop. 1964:10 s. 99). Några särskilda övergångsbestämmelser behövs därför inte.

Regeringen föreslår vidare att Tullverket och en tulltjänsteman ska få vissa nya befogenheter, bl.a. i gränsnära områden. Utgångspunkten när det gäller processuella bestämmelser är att nya regler blir tillämpliga omedelbart (se bl.a. prop. 2013/14:237 s. 171 och 172). De kräver därför inte några övergångsbestämmelser.

Förslagen i fråga om självständigt förverkande, användning av förverkad egendom och förtida förstöring av egendom som har omhändertagits enligt lagen om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga

varor kräver inte heller några övergångsbestämmelser. Detsamma gäller den ändring av rättelsekaraktär som föreslås i samma lag.

12 Konsekvensanalys

12.1 Förslagens syfte och alternativa lösningar

De föreslagna ändringarna i fråga om utförsel av stöldgods syftar till att den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten ska kunna bekämpas effektivare än i dag. Förslaget innebär att det införs ett nytt brott, utförselhäleri, och att Tullverket får en aktiv roll när det gäller att upptäcka och ingripa mot sådana brott. Alternativa lösningar som rör dessa förslag behandlas i avsnitten 4.2–4.4 och 4.8. Även de övriga förslagen i propositionen syftar i huvudsak till att ytterligare stärka Tullverkets arbete mot den grova organiserade brottsligheten och den kriminella ekonomin. Alternativa lösningar som rör dessa förslag behandlas i avsnitten 6.2 och 8.2.

12.2 Konsekvenser för Tullverket

I betänkandet bedöms att Tullverkets utökade uppdrag kräver ny utrustning, bl.a. utryckningsbilar och civila bussar. Tullverket har beräknat det till en engångskostnad om 12 miljoner kronor. Därutöver uppstår det ökade kostnader för utbildning av personal och utveckling av nya styr- och stöddokument. Sammantaget beräknar Tullverket kostnadsökningen avseende personal, utbildning och driftskostnader till 22 miljoner kronor år ett, 33,3 miljoner kronor år två och 39,3 miljoner kronor år tre. Därefter beräknas kostnadsökningen per år till 33,7 miljoner kronor avseende personal och driftskostnader.

Utredningen föreslår att Tullverket tillförs ett engångsbelopp om 12 miljoner kronor och anslaget höjs med 22 miljoner kronor år ett, med ytterligare 11,3 miljoner kronor år två och med ytterligare 6 miljoner kronor år tre. Därefter ska den årliga anslagsökningen vara 33,7 miljoner kronor. Anslagsökningen avser förslaget om utförsel av stöldgods.

Tullverket konstaterar att det är en förutsättning att myndigheten får utökat anslag i enlighet med utredningens beräkningar för att myndigheten ska kunna genomföra förslagen utan att annan angelägen verksamhet behöver prioriteras ned. Hur stor anslagshöjning som behövs beror på hur stor ambition som finns att begränsa den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten. Tullverket bedömer, till skillnad från utredningen, att förslaget om självständigt förverkande kräver att anslagen höjs. Tullverkets bedömning är att förslaget initialt kommer kräva ytterligare 8,3 miljoner kronor för att täcka kostnaderna för fler utredare och it-utveckling inom myndigheten.

Svensk Försäkring och *Larmtjänst* anser att det är mycket angeläget att Tullverket ges de anslag som behövs. *Juridiska fakultetsnämnden vid*

Stockholms universitet, *Svensk Handel*, *Sveriges advokatsamfund* och *Tull-Kust* för fram liknande synpunkter.

Regeringen konstaterar att Tullverkets verksamhet i dagsläget är koncentrerad till kontroll i samband med införsel av varor. För att förslaget ska få genomslag krävs det att Tullverket har en ökad närvaro vid avgående trafik. Regeringen har de senaste åren kraftigt utökat Tullverkets anslag och anslaget beräknas öka även kommande år (prop. 2024/25:1). För 2025 föreslår regeringen en anslagsökning om 198 miljoner kronor i syfte att stärka arbetet med att motverka den kriminella ekonomin. Tullverket behöver bl.a. utöka bemanningen, införskaffa ytterligare teknisk utrustning till kontrollverksamheten samt utrustning i syfte att stärka skyddet för tulltjänstemännen. Förstärkningen omfattar också genomförande av förslagen i propositionen Ny tullbefogenhetslag (prop. 2023/24:132) som bl.a. innebär att öka tulltjänstemännens säkerhet samt stärka Tullverkets kontrollverksamhet och brottsbekämpning. Den föreslagna anslagsökningen omfattar även förberedelser för genomförandet av de förslag på ny lagstiftning om utförsel av stöldgods som föreslås i detta lagstiftningsärende. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att de kostnader som uppkommer för Tullverket kan tas inom myndighetens befintliga ram.

När det gäller förslaget om självständigt förverkande anser *Tullverket* att myndigheten bör tillföras medel för detta. Regeringen konstaterar, likt utredningen, att det främst är i de fall där en tulltjänsteman upptäcker att någon har oförklarade tillgångar av viss storlek som frågan om självständigt förverkande kan uppkomma. Det kan t.ex. inträffa om någon vid en utförselkontroll har med sig onormalt stora summor kontanter eller annan värdefull egendom eller om frågan väcks i en utredning om grovt smugglingsbrott eller andra allvarliga brott där Tullverket biträder åklagaren. Oförklarade tillgångar kan också påträffas vid kartläggningar som görs av Tullverkets finansiella utredare. Förslaget om självständigt förverkande innebär att Tullverket får en ny uppgift. Det är emellertid osäkert hur stor betydelse förslaget får för Tullverkets resurser. Det kan visserligen antas att ett antal beslut om att inleda utredning om självständigt förverkande kommer att fattas av tulltjänstemän i de fall de påträffar ekonomiska tillgångar. Det kan också antas att sådana beslut i viss utsträckning kommer att fattas som en följd av de kartläggningar som görs av Tullverkets finansiella utredare. Det framstår emellertid som tveksamt om åklagare kommer att välja att i någon större utsträckning utnyttja tullpersonal för ekonomiska utredningar i andra fall än då Tullverket själva initierat ärendet. Mot den bakgrunden bedömer regeringen att de kostnader som kan bli följden av förslaget inte är större än att de bör rymmas inom ramen för Tullverkets nuvarande anslag. Detsamma gäller förslaget om skärpt straff för narkotikasmuggling i försäljningssyfte. När det gäller förslagen om att Tullverket ska ges större möjligheter att använda förverkad egendom och i förtid kunna förstöra egendom som har omhändertagits enligt lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor kan förslagen leda till vissa mindre besparingar.

12.3 Konsekvenser för Polismyndigheten

Regeringen föreslår att Polismyndigheten ska utreda utförselhäleri och förvara den egendom som tas i beslag. För att förslaget ska få avsedd effekt krävs det att Polismyndigheten utreder de brott som Tullverket upptäcker.

Polismyndigheten konstaterar att myndighetens beslagsverksamhet framöver kommer att vara mycket ansträngd. Polismyndigheten bedömer också att det innebär vissa risker för polisverksamheten att Tullverket i ökad utsträckning initierar ärenden som Polismyndigheten ska utreda, i och med att Polismyndigheten måste ha en konstant mottagarförmåga för att täcka ett eventuellt behov.

Svensk Försäkring och *Larmtjänst* anser att det är mycket angeläget att Polismyndigheten ges de anslag som behövs. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet*, *Svensk Handel*, *Sveriges advokatsamfund* och *Tull-Kust* för fram liknande synpunkter.

Regeringen konstaterar att Polismyndigheten redan bedriver underrättelseverksamhet avseende brottsligheten i fråga. Att informationen bearbetas och delas med Tullverket är avgörande för en effektiv brottsbekämpning.

Regeringen bedömer att förväntade kostnadsökningar ryms inom Polismyndighetens befintliga ekonomiska ramar.

Likaså konstaterar regeringen att införandet av det nya brottet utförselhäleri innebär att omfattningen av myndighetens brottsutredande verksamhet ökar, även om det redan i dag är en uppgift för Polismyndigheten att bekämpa tillgreppsbrott. De sammanlagda kostnadsökningarna för myndigheten är i nuläget svårberäknade. Regeringen bedömer dock även här att förväntade kostnadsökningar ryms inom Polismyndighetens befintliga ekonomiska ramar.

12.4 Konsekvenser för Åklagarmyndigheten, de allmänna domstolarna och Kriminalvården

Domstolsverket efterfrågar en mer utförlig analys av de tillkommande kostnaderna som förslaget innebär för domstolarna och motsätter sig bedömningen att de tillkommande kostnaderna med anledning av förslaget när det gäller utförsel av stöldgods ryms inom befintliga ekonomiska ramar för Sveriges Domstolar. *Göteborgs tingsrätt* och *Svea hovrätt* för fram liknande synpunkter. *Kriminalvården* anser att det inte är sannolikt att de kostnader som utredningens förslag kan förväntas medföra kommer att rymmas inom den ram som myndigheten hittills har beräknat.

Förslaget om utförsel av stöldgods kan förväntas få konsekvenser i hela rättskedjan i form av fler förundersökningar och åtal. Konsekvensen bedöms bli en ökad ärendetillströmning till såväl Åklagarmyndigheten som de allmänna domstolarna. Förslaget bedöms även leda till att fler personer häktas under utredningstiden och att fler senare döms för brott. *Domstolsverket* och *Svea hovrätt* efterfrågar en utförligare analys av de tillkommande kostnaderna för domstolarna. Regeringen konstaterar att det är mycket svårt att uppskatta hur många fler åklagarledda förundersökningar, beslut om åtal och förhandlingar i domstol det kan bli

fråga om. Polismyndigheten har beräknat antalet utredningar om utförselhäleri till åtminstone 240 per år, men omkring hälften så många under det första året. Siffrorna är emellertid osäkra, bl.a. eftersom det kan antas att de internationella brottsnätverken på sikt i mindre utsträckning än i dag ser Sverige som ett attraktivt mål. I betänkandet görs bedömningen att det kan förväntas bli fråga om så många fler mål att den ökade belastningen för Åklagarmyndigheten motsvarar omkring fem årsarbetskrafter. Det första året bör det emellertid vara tillräckligt med halva den resursförstärkningen.

Regeringens bedömning är att de aktuella kostnadsökningarna inte är större än att de ryms inom ramen för Åklagarmyndighetens anslag. För de allmänna domstolarna bedömer regeringen att det bör bli fråga om ett begränsat antal fler mål. Kostnaderna ryms därför inom domstolarnas befintliga ekonomiska ramar. Med hänsyn till att antalet mål torde bli begränsat bedömer regeringen även att eventuella kostnader för rättsliga biträden inte bedöms vara större än att de ryms inom redan befintliga anslag.

Eftersom grovt utförselhäleri tar sikte på förhållandevis allvarlig brottslighet kan påföljden förväntas bli fängelse i många fall. Det kan vidare förväntas att det ofta kommer att finnas skäl att häkta den misstänkte under utredningstiden. En konsekvens bedöms därför bli ett ökat behov av häktes- och anstaltsplatser. Det är mycket svårt att uppskatta hur många platser som krävs. Grovt uppskattat kan det dock under de första åren röra sig om upp till hundra häktes- och anstaltsplatser årligen.

Regeringen konstaterar att anslaget till Kriminalvården har höjts kraftigt under senare år, och för de kommande åren beräknas ytterligare mycket kraftiga ökningar (se prop. 2024/25:1 utg.omr. 4 avsnitt 2.2).

I jämförelse med de omkring 3 000 häktesplatser och 6 000 anstaltsplatser som för närvarande finns framstår behovet av nya platser som få. Kostnadsökningarna framstår som små i jämförelse med det ökade anslag som beräknas för kommande år. Mot den bakgrunden bedömer regeringen att kostnadsökningarna bör rymmas inom ramen för befintliga anslag under de närmaste åren.

Förslaget om en skärpt straffskala för narkotikasmuggling om narkotikan är avsedd att säljas innebär att utrymmet för att döma till frivårdspåföljd för narkotikasmuggling av normalgraden vid lägre straffvärden bör minska när det gäller den typen av brott. Förslaget kan också förväntas leda till längre strafftider i de fall påföljden bestäms till fängelse. Hur många fler anstaltsplatser förslaget kommer att kräva eller hur mycket längre strafftiden kan förväntas bli kan dock inte uppskattas med någon grad av säkerhet, bl.a. eftersom det inte finns någon statistik som visar antalet fall av narkotikasmuggling i försäljningssyfte per år. Regeringen bedömer att förslaget visserligen kan förväntas innebära ökade kostnader för Kriminalvården. Kostnadsökningarna bedöms emellertid inte vara större än att de ryms inom ramen för myndighetens nuvarande anslag.

12.5 Konsekvenser för brottsligheten

Regeringens förslag för att förhindra utförsel av stöldgods innebär att Tullverket får särskilda befogenheter för att upptäcka utförselhäleri och att bekämpningen av brottet görs till en prioriterad uppgift för myndigheten. Förslaget medför att Tullverket kan upptäcka och förhindra fler brott, bl.a. utförselhäleri men även andra typer av brott i samband med utförsel av varor. Det bör även ha en brottsavhållande effekt. Den tillgrepps-brottslighet som begås av internationella brottsnätverk kan förväntas minska i omfattning när upptäcktsrisken ökar och förtjänsten minskar. Sverige bedöms bli ett mindre attraktivt land för sådana brottsnätverk. Även annan typ av brottslighet i samband med utförsel av varor, exempelvis narkotikasmuggling och penningtvättbrott, kan förväntas minska om Tullverket har en ökad närvaro vid avgående trafik. Regeringen bedömer att förslaget gör brottsbekämpningen mer effektiv och bör få positiva effekter på brottsligheten och brottsbekämpningen.

Regeringen föreslår en skärpt straffskala för narkotikasmuggling av normalgraden om narkotikan är avsedd att säljas. Narkotikasmuggling som omfattas av den särskilda straffskalan ska inte kunna bedömas som ringa narkotikasmuggling. Förslaget kan förväntas ha vissa avskräckande och brottspreventiva effekter.

Regeringen föreslår att Tullverket ska kunna biträda allmän åklagare vid utredningar av självständigt förverkande och att en tulltjänsteman ska få inleda en sådan utredning. Förslaget bör medföra fler utredningar och därmed att beslut om självständigt förverkande kan fattas i fler fall. Det är en viktig pusselbit i arbetet att begränsa de ekonomiska vinster som framför allt organiserad brottslighet och kriminella nätverk kan generera.

Regeringen föreslår att Tullverket ska få möjlighet att behålla förverkad egendom för bl.a. utbildning av sökhundar och personal. Genom förslaget förbättras Tullverkets möjligheter att hindra att t.ex. smuggling av narkotika, vapen och explosiva varor.

Regeringen bedömer sammanfattningsvis att förslagen bedöms få positiva effekter på brottsbekämpningen.

12.6 Konsekvenser för enskilda och företag

Förslaget i fråga om utförsel av stöldgods förväntas leda till att brottsligheten i fler fall kan upptäckas innan godset lämnar landet. Det bedöms därför bli lättare för dem som har frånhänts egendomen att få tillbaka den. För försäkringsbolag bedöms förslaget därmed leda till att lägre ersättningsbelopp behöver betalas ut. På sikt bedöms konsekvensen bli att Sverige blir ett mindre attraktivt land för internationella brottsnätverk och att deras verksamhet här minskar. Även det bedöms vara till fördel för både företag och andra enskilda.

Företagarna och *Föreningen Svensk Sjöfart* anser att det är viktigt att bekämpandet av brottsligheten inte inverkar negativt på laglydig verksamhet, exempelvis sjöfarten. Regeringen konstaterar att det, som vid all brottsbekämpning, inte kan uteslutas att företag och andra enskilda i enstaka fall påverkas av ett ingripande av brottsbekämpande myndigheter,

t.ex. i form av att en färjas avgångstid senareläggs något för att ett ingripande genomförs mot en passagerare. Regeringen bedömer dock att detta inte bör vara så vanligt förekommande att det påverkar verksamheten i någon nämnvärd omfattning. Laglydiga företag bör därtill gynnas av att den typ av brottslighet som de internationella stöldligorna ägnar sig åt över tid minskar i omfattning.

12.7 Konsekvenser för barn och för jämställdheten

De lämnade förslagen tar inte särskilt sikte på barn, och förslagen bedöms inte heller få någon indirekt betydelse ur ett barnperspektiv. Mot den bakgrunden får de lämnade förslagen inte några konsekvenser för barn. Förslagen är utformade så att de inte innebär olika konsekvenser för kvinnor och män. Förslagen bedöms inte heller på annat sätt påverka jämställdheten.

12.8 Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms inte ha några offentligfinansiella effekter eller fördelningseffekter. Det finns inga förslag som påverkar Tullverkets uppgifter under höjd beredskap eller för totalförsvaret i övrigt och förslagen bedöms inte få några konsekvenser i de avseendena. Förslagen bedöms inte leda till några kostnadseffekter eller andra effekter för kommuner. Förslagen bedöms inte heller ha några effekter på miljön eller sysselsättningen.

Förslagen bedöms vara förenliga med Sveriges åtaganden till följd av medlemskapet i Europeiska unionen. Regeringen bedömer att förslagen inte medför några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för små företags arbetsförutsättningar eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

13 Författningskommentar

13.1 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

9 kap.

6 a § *Den som, på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande, tar befattning med något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott, i syfte att föra det ut ur landet, döms för utförselhäleri till fängelse i högst två år.*

Om brottet är grovt, döms för grovt utförselhäleri till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har avsett betydande värde, ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller annars varit av särskilt farlig art.

Paragrafen, som är ny, reglerar straffansvar för utförselhäleri och grovt utförselhäleri. Regleringen har utformats med 6 § som förebild.

Utförselhäleri är en särskild form av häleri. Ansvar för brottet omfattar enligt *första stycket* den som, på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande, tar befattning med något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott i syfte att föra det ur landet. Straffskalan för brottet är fängelse i högst två år.

För straffansvar förutsätts att någon tar befattning med något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott. Med ”befattning” avses detsamma som i 6 § första stycket 1. Även uttrycket ”något”, dvs. den egendom som utgör brottsobjektet, avser detsamma som i den bestämmelsen. Befattningen kan bestå i t.ex. att transportera, gömma, förvara, överlämna, omarbeta, paketera eller reparera egendomen. Det kan också handla om andra fysiska åtgärder, exempelvis att ta emot egendomen vid köp eller byte eller som gåva eller pant. Befattningen kan även bestå i att skaffa sig besittning av föremålet utan att själv ta fysisk befattning med det. Ett exempel är att någon tar emot nycklar till ett låst utrymme där stöldgods förvaras.

De relevanta förbrotten är desamma som vid sakhäleri enligt 6 §. Något förbrott behöver emellertid inte styrkas. Det räcker att egendomen – objektivt sett – skäligen kan antas vara frånhänd annan genom brott. Med det avses detsamma som motsvarande uttryck i 6 § andra stycket. Faktorer som kan vara relevanta att beakta är t.ex. egendomens art, mängd, utseende och pris. Även omständigheterna kring befattningen kan bidra till att det skapas en totalbild av att egendomen har frånhänts annan genom brott (jfr NJA II 1980 s. 14). Att det rör sig om ett flertal elektronikföremål som inte är förpackade i sina originalförpackningar, en mängd smycken eller klockor eller båtmotorer, bildelar, dyrbara fordon eller skogsmaskiner, som inte åtföljs av något kvitto eller andra handlingar som visar innehavarens rätt till dem, kan exempelvis tala i den riktningen. Liksom i fråga om sakhäleri förutsätts det att befattningen har varit ägnad att försvåra ett återställande. Det krävs inte att gärningen faktiskt har försvårat återställandet (jfr NJA 1960 s. 522).

Det som särskiljer straffbestämmelsen från häleribrotten i övrigt är att det ska finnas ett syfte att föra ut egendomen ur landet. Om en person påträffas med stöldgods när han eller hon är på väg att lämna Sverige – exempelvis i kön till en avgående färja – bör ett sådant syfte i allmänhet vara enkelt att konstatera. Om personen påträffas med stöldgods längre in i landet – exempelvis när ett fordon stoppas för rutinkontroll eller när godset anträffas på en lagringsplats för stöldgods – kan syftet att föra ut godset vara svårare att bevisa. Omständigheter som starkt kan tala för ett sådant syfte är om det finns bokade färjebiljetter till utlandet i personens namn eller om det finns e-post, sms eller liknande meddelanden som anger att personen inom kort ska lämna Sverige. Att personen är på väg i riktning mot ett färjeläge, brofäste eller annat gränsområde där bilfärjor eller fordon avgår till utlandet kan likaså vara en omständighet som talar för att syftet är att föra ut stöldgodset. Att personen har med sig en s.k. brobizz, dvs. en sändare för elektronisk betalning för överfart på Öresundsbron, kan också i någon mån tala i den riktningen. Omständigheterna vid gärningen ska vid en helhetsbedömning vara sådana att syftet att föra ut egendomen

ur Sverige kan visas. Gärningen kan i annat fall innefatta brott enligt t.ex. 6 § första stycket 1 eller andra stycket.

I subjektivt hänseende krävs uppsåt till samtliga brottsrekvisit.

Ansvar för grovt utförselhäleri regleras i *andra stycket*. Straffskalan för brottet är fängelse i lägst sex månader och högst sex år. I bestämmelsen ges exempel på omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett utförselhäleri ska anses vara grovt. Exemplifieringen motsvarar det som föreskrivs om grovt häleri i 6 § tredje stycket. Avsikten är att brottsbeteckningen grovt utförselhäleri ska förbehållas den från allmän synpunkt allvarligaste brottsligheten. Hänsyn ska tas till samtliga omständigheter och en helhetsbedömning ska göras. Särskild vikt ska dock läggas vid sådana omständigheter som anges i straffbestämmelsen. Det som särskilt ska beaktas är om gärningen har avsett betydande värde, ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller annars varit av särskilt farlig art. Med det avses detsamma som i 6 § tredje stycket.

Inskränkningarna i åklagares rätt att väcka åtal enligt 12 § gäller för de brott som regleras i paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 4.4 och 4.5.

7 § *Om* brott som avses i 6 *eller 6 a* § *är* ringa, döms för *häleriförseelse* till böter eller fängelse i högst sex månader.

För häleriförseelse *döms* också den som

1. i annat fall än som avses i 6 § andra stycket på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande förvärvar eller *tar emot* något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott,
2. i fall som avses i 6 § första stycket inte insåg men hade skälig anledning att anta att brott förelåg, eller
3. på sätt som anges i 6 § första stycket 1 medverkat vid det brott varigenom egendomen frånhändes annan och inte insåg men hade skälig anledning att anta att brott förövades.

Paragrafen reglerar ansvar för häleriförseelse.

Huvudfallet av häleriförseelse regleras i *första stycket*. Regleringen omfattar häleri enligt 6 § som är ringa. I paragrafen läggs brott som avses i 6 a § till. Det innebär att om ett brott enligt den paragrafen är ringa ska gärningsmannen dömas för häleriförseelse. Ett exempel på när gärningen är av så lindrig karaktär är om straffskalan för förbrottet är lägre än för häleri, t.ex. om den egendom som ska föras ut ur Sverige är ett föremål som tillgripits genom ringa stöld. Påföljden för brottet är böter eller fängelse i högst sex månader.

I *andra stycket* görs endast språkliga ändringar.

Övervägandena finns i avsnitt 4.5.

11 § För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri, grovt häleri, *utförselhäleri eller grovt utförselhäleri* och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri, grovt häleri, *utförselhäleri eller grovt utförselhäleri* döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk och för förberedelse till grovt fordringsbedrägeri döms det också till ansvar enligt 23 kap.

Som för förberedelse till bedrägeri eller grovt bedrägeri döms den som för att bedra försäkringsgivare eller annars med uppsåt att begå bedrägeri skadar sig eller någon annan till person eller egendom. Detsamma ska gälla, om någon med samma uppsåt försöker åstadkomma sådan skada. Har han eller hon innan skadan uppstått frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, ska han eller hon inte dömas till ansvar.

I paragrafen föreskrivs osjälvständiga brottsformer av vissa av de brott som regleras i kapitlet.

Ändringen i *första stycket* innebär att försök, förberedelse och stämpling till utförselhäleri och grovt utförselhäleri kriminaliseras.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.

13.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.

1 § Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom tas i förvar:

1. egendom som har frånhänts någon genom brott och som anträffats hos någon annan som uppenbart saknar rätt till egendomen,
2. egendom som har anträffats utan att vara i någons besittning, om varken ägaren eller någon annan som har rätt till egendomen är känd,
3. egendom som har förvärvats eller tagits emot under förhållanden som anges i 9 kap. 6 § andra stycket eller 7 § andra stycket 1 brottsbalken,
4. *egendom som har varit föremål för brott som avses i 9 kap. 6 a § brottsbalken, och*
5. egendom som har varit föremål för brott som avses i 7 § eller, när det gäller näringspenningtvätt, 8 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott.

Första stycket tillämpas också om varken ägaren eller någon annan som har rätt till egendomen gör anspråk på den.

Bestämmelser om förfarandet med egendom som tagits i förvar enligt första eller andra stycket och om rätt för ägare som senare blir känd, eller för någon annan som har rätt till egendomen, att få egendomen utlämnad till sig eller att få ersättning finns i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde.

I *första stycket* anges i fem punkter vilken egendom som ska tas i förvar enligt lagen.

Punkt 3 ändras endast redaktionellt.

I *punkt 4*, som är ny, föreskrivs att egendom som varit föremål för utförselhäleri eller grovt utförselhäleri ska tas i förvar. Det kan bli aktuellt om det har visat sig vara mer eller mindre omöjligt att spåra ägaren av egendomen, t.ex. om det är fråga om stöldgods som saknar märkning. Även egendom som har varit föremål för en osjälvständig form av brotten, dvs. försök, förberedelse och stämpling, omfattas av regleringen.

Punkt 5, som motsvarar nuvarande punkt 4, ändras endast redaktionellt.

Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

13.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

5 a § *Den eller de brottsbekämpande myndigheter som regeringen bestämmer får behålla sådan förverkad egendom som anges i 5 §, om egendomen enligt ett särskilt beslut behövs för utbildningsändamål eller för forensiska ändamål.*

Om det i lag eller annan författning finns särskilda bestämmelser om innehav av viss egendom gäller de bestämmelserna utöver det som anges i första stycket.

Paragrafen, som är ny, reglerar möjligheten för brottsbekämpande myndigheter att under vissa förutsättningar behålla egendom som har förklarats förverkad. Om det finns avvikande bestämmelser gäller i stället enligt 1 § den regleringen.

I *första stycket* bemyndigas regeringen att i förordning ange vilka myndigheter som får behålla förverkad egendom. I stycket föreskrivs också att sådan egendom som är förverkad får behållas av den brottsbekämpande myndigheten om egendomen behövs för något av de två ändamål som anges. Det innebär att endast de myndigheter som anges i förordning får fatta beslut om att behålla egendom som har förverkats.

Med förverkad egendom avses att det finns ett förverkandebeslut som har fått laga kraft. Det krävs ett särskilt beslut av myndigheten för att egendomen ska få behållas.

Det ena tillåtna ändamålet för att behålla egendomen är att den behövs för utbildningsändamål. Det kan handla om att brottsbekämpande myndigheternas personal kan behöva tillgång till förverkad egendom för att lära sig att känna igen vissa typer av varor eller för att förbättra sin förmåga att leta efter gömda varor. Med utbildningsändamål avses också träning av sökhundar. För sådan träning krävs det normalt material som håller viss kvalitet. För träning med exempelvis vapen, ammunition och sprängmedel behöver hundekipage, dvs. hundförare och sökhund, ha tillgång till material som är aktuellt. Är det fråga om kemiskt framställda substanser som t.ex. dopningsmedel kan hundarna behöva ha tillgång till olika framställningar.

Det andra tillåtna ändamålet för att behålla egendomen är att den behövs för forensiska ändamål. Med det avses sådan jämförande undersökning som görs av Polismyndighetens nationella forensiska centrum eller Tullverkets laboratorium. Laboratorierna kan bl.a. behöva jämförelsematerial för att fastställa om narkotika eller andra substanser tillhör en viss sändning eller kommer från en viss plats. Referenssamlingar kan också behövas och det täcks av det forensiska ändamålet.

I *andra stycket* föreskrivs att om det finns särskilda bestämmelser om innehav av viss egendom i lag eller annan författning gäller den regleringen utöver första stycket. Ett exempel är lagen (1992:860) om kontroll av narkotika med tillhörande förordning. I de fall narkotika ska behållas med stöd av paragrafen krävs därför också ett tillstånd från Läkemedelsverket enligt 7 § 5 lagen om kontroll av narkotika.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

6 § Egendom som inte har sålts enligt 4 §, oskadliggjorts enligt 5 § *eller tagits om hand enligt 5 a § ska* säljas genom den förvarande myndighetens försorg. Kan egendomen inte säljas får den förstöras.

I paragrafen anges hur egendom som varken har sålts i förtid enligt 4 §, oskadliggjorts enligt 5 § eller tagits om hand enligt 5 a § ska hanteras.

Paragrafen föreskriver att förverkad egendom som huvudregel ska säljas. En hänvisning till den nya paragrafen, 5 a §, läggs till. Den innebär att egendom som genom ett särskilt beslut har behållits av en brottsbekämpande myndighet undantas från kravet på försäljning eller förstöring. Övriga ändringar är endast språkliga.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* närmare föreskrifter om

1. sättet för kungörande enligt 2–2 b §§, *och*
2. *förfarandet* med egendom som avses i denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om sådan egendom som avses i 5 a §.

Paragrafen innehåller bemyndiganden.

Ändringarna i *första stycket* är endast språkliga och redaktionella. Någon ändring i sak är inte avsedd.

I *andra stycket*, som är nytt, bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om egendom har behållits med stöd av 5 a §. Föreskrifterna kan t.ex. avse giltighetstiden för sådana beslut samt när sådan egendom som behållits ska förstöras. Föreskrifterna kan även avse hur t.ex. skjutvapen eller explosiva varor ska förvaras.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2 och 7.3.

13.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel

2 § Medel som anges i 1 § får inte annat än för medicinskt eller vetenskapligt ändamål

1. införas till landet,
2. överlåtas,
3. framställas,
4. förvärvas i överlåtelsesyfte,
5. bjudas ut till försäljning,
6. innehas, eller
7. brukas.

Den myndighet som får behålla förverkad egendom med stöd av 5 a § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. får, trots första stycket, för utbildningsändamål eller för forensiska ändamål inneha sådana medel som anges i 1 §.

Paragrafen anger vilka inskränkningar som gäller i fråga om hanteringen av sådana medel som räknas upp i 1 §.

Det *andra stycket*, som är nytt, föreskriver att en myndighet som har pekats ut av regeringen har rätt att inneha sådana medel som anges i 1 §. Det gäller bara om det är fråga om egendom som är förverkad och om medlet behövs för utbildningsändamål eller forensiska ändamål.

Med att egendomen är förverkad avses att ett förverkandebeslut har fått laga kraft. Dessutom krävs det ett särskilt beslut, se 5 a § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. Genom det bemyndigande som finns i 5 a § den lagen kan regeringen ange vilka myndigheter som får behålla sådan förverkad egendom som avses i den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

13.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti

4 b § Ett krav *som avser* tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6, *6 a* eller 7 § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, ska inte ge rätt till ersättning från insättningsgarantin.

Om åtal har väckts för brott som avses i första stycket avseende en viss insättning och ersättning begärs för insättningen, ska garantimyndigheten besluta att ersättning tills vidare inte ska betalas ut.

Paragrafen föreskriver ett undantag från rätten till ersättning från insättningsgarantin, om kravet avser tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för vissa brott, bl.a. häleribrott.

I *första stycket* görs en språklig justering och utförselhäleri enligt 9 kap. 6 a § brottbalken läggs till i uppräkningen över brott som inte ger rätt till ersättning från insättningsgarantin.

Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

13.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor

2 kap.

Förtida förstöring

17 § *I avvaktan på ett beslut om förverkande enligt 5, 6, 7 eller 14 §, eller om ett sådant beslut inte fått laga kraft, får en tullåklagare eller annan särskilt förordnad tulltjänsteman besluta att egendomen får förstöras, om det skäligen kan antas att den kan komma att förverkas och*

1. egendomen inte kan vårdas utan fara för att den förstörs,

2. vården av den är förenad med alltför stora kostnader, eller

3. det annars finns särskilda skäl.

Egendom får förstöras enligt första stycket 1 även om det inte skäligen kan antas att egendomen kan komma att förverkas, om vården av den medför allvarliga arbetsmiljö- eller säkerhetsproblem.

Paragrafen, som är ny, reglerar möjligheten att i förtid förstöra egendom som har omhändertagits och som kan komma att förverkas enligt lagen.

Ibland kan det uppstå behov av att förstöra omhändertagen egendom, trots att det ännu inte finns något lagakraftvunnet beslut om förverkande av den. Paragrafen reglerar möjligheten att göra det. Sådan egendom får, enligt *första stycket*, förstöras om det skäligen kan antas att den kan komma att förverkas enligt 2 kap. 5, 6, 7 eller 14 §, i avvaktan på beslut om förverkande.

Skäligen kan antas innebär att det ska finnas objektiva skäl som pekar på att ett beslut om administrativt förverkande kommer att fattas. I tre punkter anges alternativa grunder för förstöring.

Enligt *punkt 1* krävs det att egendomen inte kan vårdas utan fara för att den förstörs. Det kan t.ex. vara fråga om egendom med begränsad hållbarhet, som öl eller vin i s.k. bag-in-box, eller egendom som kräver särskild förvaring som Tullverket inte kan erbjuda.

Förtida förstöring får, enligt *punkt 2*, även beslutas om vården av egendomen är förenad med alltför stora kostnader. Det bör krävas att mycket stora extrakostnader kan förutses för att den punkten ska vara tillämplig. Ett exempel kan vara att det krävs en dyrbar specialförvaring som måste anförtros åt en extern part. Det kan vara fallet om en exklusiv samling av mycket dyrbara viner har omhändertagits.

Den tredje grunden för förtida förstöring, som anges i *punkt 3*, är att det annars finns särskilda skäl. Det kan t.ex. vara fråga om varor som läcker ur sitt emballage och därigenom vållar arbetsmiljöproblem eller skapar särskilda risker för brand eller explosion.

Beslut om förtida förstöring får meddelas av antingen tullåklagare eller av någon annan tulltjänsteman som Tullverket särskilt har förordnat för uppgiften.

I *andra stycket* föreskrivs att en vara, som inte kan vårdas utan fara för att den förstörs, får förstöras även om det inte skäligen kan antas att den kan komma att förverkas. Det gäller dock bara om vården av varan vållar allvarliga arbetsmiljö- eller säkerhetsproblem. Det kan exempelvis vara fråga om läckande diesel, som medför risk för brand eller explosion, eller varor med ohyra.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2 och 8.3.

18 § *Om egendom som har förstörts med stöd av 17 § inte förverkas, har ägaren eller någon annan rättsinnehavare rätt till ersättning med skäligt belopp.*

Paragrafen, som är ny, reglerar rätten till ersättning om omhändertagen egendom har förstörts enligt 17 § och det senare inte meddelas något beslut om förverkande.

Ägaren till egendomen har enligt paragrafen rätt till ersättning med skäligt belopp om omhändertagen egendom har förstörts utan att det i efterhand har fattats något beslut om förverkande. Det kan t.ex. bero på att det har visat sig att det inte fanns tillräcklig grund för förverkande eller att Tullverkets beslut om förverkande har ändrats efter överklagande. Även annan rättsinnehavare, t.ex. någon som har panträtt i egendomen, har rätt till sådan ersättning.

När det gäller ersättningens storlek bör allmänna principer för hur skälig ersättning beräknas tillämpas.

 Övervägandena finns i avsnitt 8.4.

5 kap.

3 § Om brott som avses i *2* § första stycket är att anse som grovt, döms för *grov olovlig befattning med punktskattepliktiga varor* till fängelse *i* lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt *ska* det särskilt beaktas om gärningen ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning, om gärningen avsett befattning med varor som varit föremål för brott varigenom skatt eller avgift till mycket betydande belopp har undandragits det allmänna eller felaktigt återbetalats eller tillgodoräknats någon.

Paragrafen reglerar straff för grov olovlig befattning med punktskattepliktiga varor samt de omständigheter som ska beaktas vid bedömning av om brottet ska anses som grovt.

Paragrafens *första stycke* ändras genom att en felaktig hänvisning rättas. Vidare görs mindre språkliga justeringar i paragrafens första och *andra stycken*.

Övervägandena finns i avsnitt 10.

13.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:158) om investerarskydd

14 § Ett krav *som avser* tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6, *6 a* eller 7 § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, ska inte ge rätt till ersättning från investerarskyddet.

Paragrafen föreskriver ett undantag från rätten till ersättning från investerarskyddet, om kravet avser tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom varit föremål för vissa brott, bl.a. häleribrott.

Genom ändringen läggs utförselhäleri enligt 9 kap. 6 a § brottsbalken till i uppräkningen över brott som inte ger rätt till ersättning från investerarskyddet. Det görs också en mindre språklig justering.

Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

13.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

6 § Om en gärning som avses i 3 § gäller narkotika, döms för *narkotikasmuggling* till fängelse i högst tre år.

Om narkotikan är avsedd att säljas, döms till fängelse i lägst sex månader och högst tre år.

Om *brott som avses i första stycket* är ringa, döms för *ringa narkotikasmuggling* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är att anse som grovt, döms för *grov narkotikasmuggling* till fängelse i lägst två och högst sju år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett en särskilt stor mängd narkotika, om gärningen ingått som ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt,

eller om verksamheten eller gärningen annars varit av särskilt farlig eller hänsynslös art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt, döms för *synnerligen grov narkotikasmuggling* till fängelse i lägst sex och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har ingått som ett led i en verksamhet som utövats i organiserad form i syfte att i stor omfattning bedriva handel med narkotika, om gärningen avsett en synnerligen stor mängd narkotika, eller om verksamheten eller gärningen annars varit av synnerligen farlig eller hänsynslös art.

Paragrafen reglerar ansvar för narkotikasmuggling.

I ett nytt *andra stycke* införs en särskild straffskala för smuggling av narkotika som är avsedd att säljas. Straffskalan för sådana brott är fängelse i lägst sex månader och högst tre år.

Genom kravet på att narkotikan ska vara avsedd att säljas begränsas tillämpningsområdet för den särskilda straffskalan till sådana former av överlåtelser som typiskt sett sker i vinningssyfte. Det omfattar att den insmugglade narkotikan är avsedd att överlåtas även mot annan egendom än pengar, t.ex. en värdefull klocka. Andra former av överlåtelser, t.ex. om narkotikan är avsedd att överlåtas till vänner utan vederlag eller om det är fråga om ett samköp av narkotika mellan flera missbrukare, faller däremot utanför tillämpningsområdet för den strängare straffskalan. Narkotikan kan vara avsedd att säljas exempelvis genom gatuförsäljning eller via en hemsida på internet, via telefon eller via sms. Det saknar betydelse vilket syfte som gärningsmannen har med den avsedda försäljningen. Även de fall där narkotikan är avsedd att säljas för att gärningsmannen ska kunna finansiera sitt eget missbruk omfattas därmed av den särskilda straffskalan.

Den förväntade vinningen saknar betydelse vid bedömningen av om gärningen har varit ägnad att ge ekonomisk vinning. Det är tillräckligt att den avsedda överlåtelsen vid en objektiv bedömning har sådan karaktär att den kan förväntas innebära ekonomisk vinning för att den särskilda straffskalan ska bli tillämplig. Det behöver inte heller vara gärningsmannen som ska beredas ekonomisk vinning utan det kan vara någon annan, t.ex. hans eller hennes uppdragsgivare (jfr prop. 2022/23:53 s. 153).

Straffansvar för ringa narkotikasmuggling regleras i *tredje stycket*. Där föreskrivs att om brottet är ringa döms för ringa narkotikasmuggling till böter eller fängelse i högst sex månader. Ändringen innebär att smuggling av narkotika som är avsedd att säljas inte kan bedömas som ringa narkotikasmuggling, oavsett sort och mängd narkotika eller omständigheterna i övrigt kring gärningen. Varken böter eller fängelsestraff kortare än sex månader kan alltså dömas ut som påföljd för gärningar av denna typ, om inte någon särskild regel, som i det enskilda fallet tillåter straffmätning under minimistraffet, är tillämplig. Någon ändring i övrigt vad avser tillämpningsområdet för det ringa brottet är inte avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 5.

18 § När ett beslut om förverkande av egendom har *fått* laga kraft, *ska* egendomen säljas genom Tullverkets försorg eller *på det sätt* som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom. Egendomen får i stället *behållas enligt 5 a § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m., om förutsättningarna för ett sådant behållande är uppfyllda, eller* förstöras om

1. den inte kan säljas,

2. den kan befaras komma till brottslig användning, eller
3. den annars är olämplig för försäljning.

Första stycket gäller endast om inget annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

Om i stället för egendomen dess värde har förklarats förverkat och det fastställda beloppet har betalats inom två månader från det att beslutet om förverkande *fick* laga kraft, *ska* egendomen *lämnas ut* till ägaren. Om beloppet inte har betalats inom denna tid, får egendomen säljas enligt första och andra styckena och det fastställda beloppet tas ut ur de influtna medlen. Om det uppkommer ett överskott, sedan kostnaderna för försäljningen dragits av, *ska* detta betalas ut till ägaren eller någon annan rättsinnehavare.

Paragrafen reglerar hanteringen av förverkad egendom när ett beslut om förverkande av egendom har fått laga kraft.

I *första stycket* görs en ändring som tydliggör att egendom som förverkats med stöd av bestämmelserna i lagen får behållas enligt 5 a § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. om förutsättningarna för detta är uppfyllda.

Övriga ändringar är endast språkliga.

Överväganden finns i avsnitt 7.2.

13.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

16 § Den som hanterar, överför, importerar eller exporterar explosiva varor och den som yrkesmässigt eller i större mängd hanterar brandfarliga varor ska ha tillstånd till det.

Tillstånd enligt denna lag behövs inte för hantering av brandfarliga varor som avser transport i sådan rörledning för vilken koncession har meddelats enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar eller enligt naturgaslagen (2005:403). Verksamheten ska dock uppfylla kraven för tillståndspliktig verksamhet enligt denna lag.

Tillstånd enligt denna lag behövs inte heller för hantering av brandfarliga och explosiva varor om egendomen är förverkad och ska användas för utbildningsändamål eller för forensiska ändamål av den myndighet som får behålla sådan egendom med stöd av 5 a § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

I paragrafen föreskrivs krav på tillstånd för att hantera, överföra, importera eller exportera explosiva varor eller i större mängd hantera brandfarliga varor.

Tredje stycket, som är nytt, innebär att en myndighet som har pekats ut av regeringen har rätt att utan tillstånd hantera sådana varor som anges i första stycket dvs. brandfarliga och explosiva varor. Vad som avses med hantering framgår av 5 §. Det gäller bara om det är fråga om egendom som är förverkad och om egendomen behövs för utbildningsändamål eller forensiska ändamål.

Med att egendomen är förverkad avses att ett förverkandebeslut har fått laga kraft. Dessutom krävs det ett särskilt beslut, se 5 a § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

Genom bemyndigandet som finns i 5 a § den lagen kan regeringen ange vilka myndigheter som får behålla sådan förverkad egendom som avses i den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

13.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden

8 § I ett gränsnära område får en polisman *eller en tulltjänsteman*

1. kroppsvisitera en person i direkt samband med att han eller hon reser in till eller ut från landet, eller
2. genomsöka ett transportmedel i direkt samband med att det används vid en inresa till eller utresa från landet.

Åtgärderna får vidtas *av*

1. en polisman endast i den utsträckning det behövs för att förebygga eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i mer än ett år, *och*

2. en tulltjänsteman endast i den utsträckning det behövs för att upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott enligt 9 kap. 6 a § brottsbalken.

Paragrafen reglerar vissa tjänstemäns rätt att kroppsvisitera personer och genomsöka transportmedel i brottsförebyggande syfte i gränsnära områden.

Första stycket ändras på så sätt att även en tulltjänsteman får kroppsvisitera personer och genomsöka transportmedel enligt paragrafen.

Ändringarna i *andra stycket punkt 1* är endast redaktionella.

Genom *andra stycket punkt 2*, som är ny, begränsas befogenheterna för tulltjänstemän. Regleringen innebär att en tulltjänsteman får kroppsvisitera personer och genomsöka transportmedel enligt paragrafen endast i den utsträckning det behövs för att upptäcka brottslig verksamhet som innefattar utförselhäleri eller grovt utförselhäleri enligt 9 kap. 6 a § brottsbalken. En tulltjänsteman får i likhet med en polisman inte använda befogenheterna rutinmässigt. Det ska finnas anledning för tulltjänstemannen att ingripa i det enskilda fallet utifrån misstankar om utförselhäleri eller grovt utförselhäleri. För att det kravet ska vara uppfyllt krävs att det kan antas att ingripandet leder till ett visst resultat. Ett exempel är att det kan antas att den person som åtgärden riktas mot har med sig stöldgods (jfr prop. 2022/23:109 s. 49).

Övervägandena finns i avsnitt 4.7.

9 § Om en person lämnar ett gränsnära område innan ett ingripande mot honom eller henne har slutförts, får 3–5, 7 och 8 §§ tillämpas även utanför området om en polisman, en kustbevakningstjänsteman *eller en tulltjänsteman* följer efter personen i omedelbart samband med att personen lämnar området.

Paragrafen reglerar möjligheten att fortsätta ett ingripande utanför ett gränsnära område.

Paragrafen ändras på så sätt att en tulltjänsteman läggs till. Ändringen innebär att en tulltjänsteman får fortsätta ett ingripande enligt 8 § enligt de förutsättningar som anges i den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 4.7.

10 § Kroppsvisitation enligt denna lag får inte göras mer ingående än vad som krävs med hänsyn till ändamålet med åtgärden. *Den som visiteras ska visas all den hänsyn som omständigheterna medger*. Om möjligt ska ett vittne närvara.

Kroppsvisitation får inte genomföras eller bevittnas av andra än personer av samma kön som den som ska visiteras eller av läkare eller legitimerade sjuksköterskor. Detta gäller dock inte om det finns synnerliga skäl eller om visitationen enbart innebär att ett föremål som den enskilde har med sig undersöks.

Den som ska kroppsvisiteras får hållas kvar för ändamålet upp till tre timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare tre timmar. En polisman, en kustbevakningstjänsteman *eller en tulltjänsteman* får ta med den som ska visiteras till den plats där åtgärden ska genomföras.

Paragrafen reglerar hur kroppsvisitation enligt lagen ska verkställas.

I *första stycket* görs en språklig ändring. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Ändringen i *tredje stycket andra meningen* innebär att även en tulltjänsteman omfattas av regleringen.

Övervägandena finns i avsnitt 4.7.

13.11 Förslaget till lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:710)

5 kap.

33 § Bestämmelser om Tullverkets beslut om skatt på omhändertagna punktskattepliktiga varor finns i 2 kap. 1–4, 12 och 13 §§ lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

Bestämmelser om *förtida förstöring och* förverkande av omhändertagen egendom finns i 2 kap. 5–11 och 14–1*8* §§ samma lag.

I paragrafen upplyses om bestämmelserna om skatt på omhändertagna punktskattepliktiga varor och bestämmelserna om förverkande av omhändertagen egendom.

Andra stycket ändras genom att det läggs till en upplysning om bestämmelserna om förtida förstöring av egendom som har omhändertagits och som kan komma att förverkas enligt lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.

7 kap.

Särskilda befogenheter i gränsnära områden

3 a § *Bestämmelser om rätt för en tulltjänsteman att kroppsvisitera en person och genomsöka transportmedel för att upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott enligt 9 kap. 6 a § brottsbalken finns i lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden.*

Paragrafen, som är ny, innehåller en hänvisningsbestämmelse.

I paragrafen upplyses om rätten för en tulltjänsteman att kroppsvisitera personer och genomsöka transportmedel i syfte att upptäcka utförselhäleri eller grovt utförselhäleri i gränsnära områden enligt lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden.

8 kap.

1 § Tullverkets direkta brottsbekämpning omfattar brott enligt

1. denna lag,
2. lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m.,
3. lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering,
4. lagen (2025:000) om internationella sanktioner,
5. inregränslagen (1996:701),
6. lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor,
7. lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,
8. lagen (2000:1225) om straff för smuggling,
9. lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.,
10. tullagen (2016:253),
11. 4 och 4 a §§ lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott,
12. 2–4 §§ skattebrottslagen (1971:69), om brottet rör underlåtenhet att lämna deklaration enligt 26 kap. 37 § första stycket skatteförfarandelagen (2011:1244),
13. 4 § terroristbrottslagen (2022:666) som begås genom smuggling, grov smuggling, vapensmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, smuggling av explosiv vara, grov smuggling av explosiv vara eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara eller försök till sådana brott, *och*
14. *9 kap. 6 a § brottsbalken*.

Om en förundersökning om brott som avses i första stycket 14 har inletts av Tullverket ska förundersökningen om brottet skyndsamt överlämnas till Polismyndigheten eller allmän åklagare. I fråga om ett sådant brott tillämpas bestämmelserna i 3–23 §§ endast till dess att förundersökningen har överlämnats.

I paragrafen, som tillsammans med 2 § anger ramarna för Tullverkets direkta brottsbekämpning, anges genom en uttömmande uppräkning vilka brott som ingår i den.

I *första stycket* ändras *punkterna 12* och *13* endast redaktionellt.

Punkt 14, som är ny, anger att Tullverkets direkta brottsbekämpning även omfattar brott enligt 9 kap. 6 a § brottsbalken, dvs. utförselhäleri och grovt utförselhäleri. Det innefattar även, liksom övriga brott som räknas upp i bestämmelsen, osjälvständiga former av brotten i den utsträckning de är kriminaliserade. Tullverkets direkta brottsbekämpning omfattar dock inte häleriförseelse enligt 9 kap. 7 § brottsbalken.

I fråga om brott som avses i punkt 14 begränsas Tullverkets och en tulltjänstemans befogenheter enligt *andra stycket*, som är nytt. Tullverket har rätt att inleda förundersökning enligt 3 §. Tullverket och en tulltjänsteman har rätt att vidta utrednings- och tvångsåtgärder enligt 4–23 §§ endast fram till dess att förundersökningen har överlämnats till Polismyndigheten eller allmän åklagare. Regleringen innebär att Tullverkets och en tulltjänstemans befogenheter begränsas till åtgärder i direkt samband med ingripandet, vanligtvis i samband med att någon ertappas med att försöka föra ut stöldgods ur Sverige. Åtgärderna kan avse att hålla inledande förhör med den eller de som misstänks för brott, ta egendom i beslag och även i övrigt säkra den bevisning som finns på platsen. Att förundersökningen ska överlämnas skyndsamt innebär att förundersökningen ska överlämnas till Polismyndigheten så fort som

omständigheterna medger det. Ansvaret för beslaget övergår då till Polismyndigheten enligt 10 § andra stycket.

Hanteringen av beslagtagen egendom behandlas i kommentaren till 9 a §.

Övervägandena finns i avsnitt 4.8.

9 a § *Om egendom har tagits i beslag med anledning av brott som avses i 1 § första stycket 14 får en tulltjänsteman, trots att egendomen inte har protokollförts enligt 27 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken, skyndsamt överlämna beslaget i oförändrat skick till Polismyndigheten. Tulltjänstemannen ska samtidigt intyga att beslaget är i oförändrat skick och ange vem som beslutat om beslaget, vem som varit närvarande och vad som i övrigt förekommit. Polismyndigheten ansvarar då för skyldigheterna enligt 27 kap. 13 § rättegångsbalken.*

Om egendomen inte skyndsamt kan överlämnas, ska Tullverket ansvara för de skyldigheter som följer av 27 kap. 13 § rättegångsbalken.

Paragrafen, som är ny, reglerar hanteringen av beslag när en tulltjänsteman har ingripit mot utförselhäleri.

Även om det ingår i Tullverkets uppdrag att tulltjänstemän ska ingripa vid utförselhäleri är befattningen med sådana brott begränsad på så sätt att Polismyndigheten skyndsamt ska överta ledningen av förundersökningen. Det gäller även när egendom har tagits i beslag.

I *första stycket* meddelas avvikande bestämmelser från regleringen i 27 kap. 13 § rättegångsbalken om dokumentation om beslag. Den innebär att en tulltjänsteman skyndsamt får överlämna ett beslag till Polismyndigheten utan att först ha förtecknat beslaget. Det gäller dock bara under förutsättning att beslaget är i oförändrat skick. Med det avses att allt som har tagits i beslag överlämnas, inkluderande t.ex. emballage och liknande. Regleringen hindrar inte att tulltjänstemannen öppnar exempelvis en väska som har påträffats i bagageutrymmet på en personbil eller ett antal kartonger som misstänks innehålla stöldgods som har påträffats i en lastbil. Det ställs inte heller något krav på att det fordon eller annat transportmedel som godset påträffas i tas i beslag.

Ett beslag kan inte anses vara i oförändrat skick om tulltjänstemannen inte omedelbart avskiljer föremålen som tas i beslag. Det är således inte möjligt att tillämpa regleringen i de fall där varor först har tagits i beslag eller omhändertagits på någon annan grund än misstanke om utförselhäleri.

Begreppet ”skyndsamt” innebär att tulltjänstemannen så snart som omständigheterna medger det efter beslaget ska ombesörja att den beslagtagna egendomen överlämnas till Polismyndigheten för vidare hantering.

När tulltjänstemannen överlämnar beslaget ska han eller hon samtidigt överlämna viss annan dokumentation. Av den ska framgå dels att tulltjänstemannen intygar att beslaget är oförändrat, dels vem som har beslutat om beslaget, vem som varit närvarande vid beslaget och vad som i övrigt förekommit av intresse för dokumentationen i förundersökningsprotokollet. Det krävs för att Polismyndigheten ska kunna fullgöra uppgifterna enligt 20 § förundersökningskungörelsen (1947:948).

Om ett beslag överlämnas i oförändrat skick övergår skyldigheten att förteckna det beslagtagna och att, i förekommande fall, utfärda bevis om beslaget, till Polismyndigheten.

Regleringen hindrar inte att tulltjänstemannen förtecknar beslaget enligt reglerna i 27 kap. 13 § rättegångsbalken och först därefter överlämnar förundersökningen och beslaget till Polismyndigheten. Det kan t.ex. vara lämpligt om beslaget bara omfattar enstaka föremål som snabbt kan förtecknas.

Av *andra stycket* framgår att om beslaget inte kan överlämnas skyndsamt ansvarar Tullverket för den dokumentation som anges i 27 kap. 13 § rättegångsbalken. Det kan t.ex. ha sin grund i att andra tjänsteuppgifter gör att en tulltjänsteman inte hinner lämna över beslaget och att det därför tillfälligt blir kvar hos Tullverket.

Övervägandena finns i avsnitt 4.9.

11 § Beslagtagen egendom ska förvaras av Tullverket, om inte annat är föreskrivet eller åklagaren bestämmer något annat.

Egendom som har tagits i beslag med stöd av 26 § ska förvaras av Polismyndigheten när den har övertagit ärendet. *Detsamma gäller när en förundersökning har överlämnats till Polismyndigheten eller allmän åklagare med stöd av 1 § andra stycket.*

I paragrafen anges vilken myndighet som ska förvara beslagtagen egendom.

Av *andra stycket* framgår att egendom som en tulltjänsteman har tagit i beslag i den indirekta brottsbekämpningen som biträde åt Polismyndigheten, ska förvaras av Polismyndigheten när den har övertagit ärendet. En ny *andra mening* läggs till som innebär att beslagtagen egendom ska förvaras av Polismyndigheten även när en förundersökning har överlämnats till den myndigheten eller till allmän åklagare med stöd av 1 § andra stycket. Tillämpningsområdet omfattar förundersökningar om utförselhäleri eller grovt utförselhäleri enligt 9 kap. 6 a § brottsbalken eller försök, förberedelse eller stämpling till sådana brott. Bestämmelsen avviker från huvudregeln i 27 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken att beslag ska förvaras av den som har verkställt beslaget (jfr 27 kap. 17 § rättegångsbalken). Eftersom en förundersökning som avser brott av aktuellt slag skyndsamt ska överlämnas till Polismyndigheten eller allmän åklagare övertas beslaget normalt relativt omgående.

Övervägandena finns i avsnitt 4.8 och 4.9.

30 § *I lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot finns bestämmelser om att inleda en utredning om självständigt förverkande och om biträde åt allmän åklagare vid en sådan utredning.*

Paragrafen, som är ny, innehåller en hänvisningsbestämmelse.

I paragrafen hänvisas till de bestämmelser om att inleda en utredning om självständigt förverkande och om biträde åt allmän åklagare som finns i lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

9 kap.

2 § *En tullåklagare ska fatta beslut enligt 3 kap. 3 § lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot, om tullåklagaren har talerätt enligt 1 §.*

En tullåklagare får fatta beslut enligt 3 kap. 4 § lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot, om

1. värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än hälften av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes, *och*

2. det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.

I fråga om förfarandet tillämpas lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot. Om missnöje anmäls mot en tullåklagares beslut och Tullverket anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet snarast överlämnas till allmän åklagare.

Paragrafen reglerar tullåklagares rätt att besluta om förverkande av viss egendom.

Av *första stycket,* som är nytt, framgår att en tullåklagare har samma skyldighet som en allmän åklagare enligt 3 kap. 3 § lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot att pröva en fråga om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde.

En förutsättning för att en tullåklagare ska omfattas av skyldigheten att pröva frågan är att frågan i sig omfattas av tullåklagarens talerätt. Tullåklagares talerätt regleras i 9 kap. 1 § tullbefogenhetslagen. En grundläggande förutsättning för tullåklagare att föra talan om de brott som anges i 1 § är att det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte ska föranleda någon annan påföljd. Detta innebär att om det finns minsta tvekan om påföljdsvalet ska ärendet överlämnas till allmän åklagare. Även i de fall en tullåklagare har talerätt ska ärendet dock överlämnas till allmän åklagare om saken inte är av enkel beskaffenhet eller om det annars behövs av särskilda skäl. I de fall ärendet överlämnas till allmän åklagare kan således tullåklagaren inte längre pröva frågan om förverkande av egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde utan det blir då i stället allmän åklagare som har att pröva denna fråga. Medan i de fall där tullåklagaren kan föra talan och frågan inte behöver överlämnas till allmän åklagare så är det tullåklagaren som har att pröva frågan. Om det föreligger särskilda skäl kan tullåklagaren, på samma sätt som allmän åklagare, begära att rätten prövar frågan. En sådan prövning kommer då att ske i samband med åtalet.

Andra stycket ändras på så sätt att skrivningen om att egendom som saknar saluvärde tas bort då någon upplysning om att regleringen även omfattar föremål som saknar saluvärde inte behövs. Beloppsgränsen relaterar till det sammanlagda värdet av det som kan komma att förverkas och avser egendom som har ett värde på en legal marknad. Egendom som saknar sådant värde är möjlig att förverka oavsett vilket värde den kan betinga på en illegal marknad. Den relevanta tidpunkten för att avgöra egendomens värde är den dag då beslut om förverkande fattas.

I *tredje stycket* hänvisas till lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot när det gäller förfarandet vid förverkande. Det innebär bl.a. att det som föreskrivs i den lagen om krav på skriftligt beslut, delgivning, missnöjesanmälan m.m. ska tillämpas.

Vidare föreskrivs att om missnöje anmäls mot en tullåklagares beslut och Tullverket anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet snarast överlämnas till allmän åklagare. Det innebär ingen ändring i sak.

Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

13.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot

2 kap.

3 § Ett beslut att inleda en utredning om självständigt förverkande får fattas av

1. åklagaren, eller
2. en anställd vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen *eller Tullverket* som respektive myndighet har utsett.

Om utredningen har inletts av någon som avses i första stycket 2, ska denne snarast lämna över ledningen av utredningen till åklagaren.

Paragrafen reglerar vem som får fatta beslut om att inleda en utredning om självständigt förverkande och vad som gäller om någon annan än åklagaren har inlett en sådan utredning.

I paragrafens *första stycke* läggs Tullverket till. Det innebär att en anställd vid Tullverket som myndigheten utsett får inleda en utredning om särskilt förverkande av brottsvinster.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

4 § För att genomföra en utredning om självständigt förverkande får åklagaren anlita biträde av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten, Skatteverket, Säkerhetspolisen *eller Tullverket* som respektive myndighet har utsett.

Paragrafen reglerar åklagarens möjlighet att få biträde av andra myndigheter.

Den åklagare som leder en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster får anlita biträde av vissa anställda vid andra myndigheter för att genomföra utredningen. Ändringen innebär att en anställd vid Tullverket som myndigheten har utsett får anlitas som biträde för en sådan utredning.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Sammanfattning av betänkandet Nya tullrättsliga sanktioner och skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods (SOU 2023:99) i nu relevanta delar

Uppdraget

Utredningens uppdrag har bestått i att ta ställning till om Tullverket bör ges möjlighet att biträda allmän åklagare vid utredningar om självständigt förverkande och om Tullverket bör kunna behålla förverkad egendom för utbildning och hundträning i större utsträckning än i dag. Det har ingått att lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget har därutöver bestått i att ta ställning till om Tullverket bör få utökade möjligheter att kontrollera utförsel av varor, analysera behovet av och möjligheterna att göra utförsel av stöldgods till ett brott och, oavsett ställningstagande i sak, lämna författningsförslag på hur utförsel av stöldgods kan kriminaliseras.

Utredningens förslag

En strängare syn på narkotikasmuggling i försäljningssyfte

Som ett led i bekämpningen av brott som begås i kriminella nätverk har straffskalan för narkotikabrott av normalgraden nyligen skärpts. Den särskilda straffskalan, som är fängelse i lägst sex månader och högst tre år, gäller om gärningsmannen säljer narkotika eller annars befattar sig med narkotika som är avsedd att säljas eller vidtar vissa andra åtgärder som är ägnade att främja narkotikahandel. Narkotikabrott som omfattas av den särskilda straffskalan kan inte bedömas som ringa narkotikabrott. Ändringen innebär att straffskalan för narkotikasmuggling numera inte är lika sträng som straffskalan för motsvarande narkotikabrott.

En central del av de kriminella nätverkens aktiviteter och inkomstkällor består av smuggling av och handel med narkotika. Narkotikasmugglingen avser många gånger förhållandevis små mängder narkotika, oavsett om narkotikan är avsedd för försäljning. I dag leder sådan brottslighet till påföljder som är relativt milda. I många fall kan det vara en ren slump om en person ertappas med narkotika som är avsedd att säljas vid ankomsten till landet, och därför åtalas och döms för narkotikasmuggling, eller om narkotikainnehavet upptäcks när personen redan befinner sig i Sverige och därför åtalas och döms för narkotikabrott. Utredningen föreslår därför att det på samma sätt som i fråga om narkotikabrott av normalgraden införs en särskild straffskala för narkotikasmuggling av normalgraden om narkotikan är avsedd att säljas. Gärningar av det slaget ska inte kunna bedömas som ringa narkotikasmuggling.

Självständigt förverkande

2020 års förverkandeutredning föreslår att en ny förverkandeform, självständigt förverkande av brottsvinster, införs. Självständigt förverkande förutsätter inte att det kan visas att någon har begått ett konkret brott. I stället bygger regleringen på en mer generell bedömning att det som begärs förverkat härrör från brottslig verksamhet. Självständigt

förverkande får beslutas utan samband med något brott, om det kan visas att egendomen härrör från brottslig verksamhet. Enligt huvudregeln ska en utredning om självständigt förverkande inledas av allmän åklagare. Åklagaren kan begära biträde av bl.a. Polismyndigheten för att genomföra utredningen. I vissa fall får en polisman inleda en utredning om självständigt förverkande. Åklagaren ska då skyndsamt överta utredningen.

Självständigt förverkande kan aktualiseras i Tullverkets verksamhet. Ett exempel är om det vid en kroppsvisitation vid misstanke om smuggling påträffas stora mängder kontanter som varken kan knytas till det aktuella brottet eller till personens inkomster eller förmögenhet. Tullverket och tulltjänstemän kan i dag biträda åklagare vid utredning av förverkande på grund av brott och utvidgat förverkande. Det är naturligt att Tullverket också kan biträda åklagaren vid utredning av självständigt förverkande. Utredningen föreslår därför en sådan ordning. En tulltjänsteman ska, i likhet med en polisman, få inleda en utredning om självständigt förverkande.

Användning av förverkad egendom

Tullverkets hundekipage utgör ett effektivt hjälpmedel i myndighetens arbete. Hundarna används framför allt för att upptäcka narkotikasmuggling. Det är nödvändigt att hundarna får utbildning och kontinuerlig träning. Med rätt träning kan hundarna upptäcka även t.ex. vapen, explosiva varor och pengar. I utbildningen för tulltjänstemän ingår det utbildning om bl.a. narkotika, vapen och ammunition. Tulltjänstemännen utbildas också i hur varor kan gömmas i t.ex. ombyggda fordon. Brottsbekämpande myndigheter har i dag möjlighet att, efter beslut av Läkemedelsverket, inneha förverkad narkotika i utbildningssyfte. Tullverket får inte inneha några andra förverkade varor i det syftet.

Tullverket har ett tydligt behov av att kunna använda förverkad egendom för hundträning och utbildning av personal. Samma behov finns hos vissa andra myndigheter, bl.a. Polismyndigheten. Utredningen föreslår därför en ny, generell regel som ger brottsbekämpande myndigheter möjlighet att, efter särskilt beslut, behålla förverkad egendom för utbildning av sökhundar och personal och för forensiska ändamål. Den särskilda regleringen i fråga om narkotika ändras dock inte.

Ett effektivare arbete mot utförsel av stöldgods

Ett växande samhällsproblem

Den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten är omfattande. Internationella brottsnätverk står för en stor andel av brottsligheten. Nätverkens verksamhet har en betydande negativ påverkan på samhället, bl.a. i form av en minskad upplevd trygghet och minskad tilltro till staten och rättsväsendet. Brottsvinster används inte sällan till att utveckla den brottsliga verksamheten, driva företag och köpa fastigheter i Sverige. Olika delar av samhällssystemet utnyttjas systematiskt i brottsliga syften och bidrar till framväxten av en svart marknad. Legala företagsstrukturer och utsatta människor utnyttjas för brottslig verksamhet. Det faktum att stöldgodset normalt snabbt förs ut ur landet innebär att målsägandenas förutsättningar att få tillbaka det stulna riskerar att gå om intet.

Internationella brottsnätverk är även inblandade i andra typer av brottslighet, bl.a. bedrägeri, folk-bokföringsbrott, brott mot utlänningslagen, narkotikabrott, människohandel och olaga tvång.

Bekämpningen av utförsel av stöldgods behöver prioriteras

Den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten kan med rätt insatser förväntas minska i omfattning. Det som behövs är att det görs fler ingripanden mot den. Polismyndigheten eller Tullverket, eller båda myndigheterna, måste få i uppdrag att särskilt rikta in sig på brottsligheten, om den ska kunna begränsas. Myndigheterna måste också få det tillskott av resurser som krävs, alternativt besked om vilka mindre angelägna uppgifter som bör prioriteras ner. En effektivare bekämpning av brottsligheten i fråga kräver alltså mer än lagändringar, även om det också behövs.

Det införs ett nytt brott som benämns utförselhäleri

Utredningen föreslår att det införs ett nytt brott som syftar till att utförsel av stöldgods ska kunna bekämpas effektivare än i dag. Det är inte lämpligt att utforma brottet som ett smugglingsbrott. Brottet utformas i stället som en kvalificerad form av häleri och förs in i brottsbalken. Straffansvar träffar den som på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande tar befattning med något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott, om syftet är att det ska föras ut ur landet. Det nya brottet delas in i två grader, som betecknas utförselhäleri respektive grovt utförselhäleri. Straffet för utförselhäleri ska vara fängelse i högst två år och för grovt utförselhäleri fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Ringa fall av utförselhäleri bedöms som häleriförseelse.

Nya befogenheter för att upptäcka utförselhäleri

Tullverket bör ges en aktiv roll i bekämpningen av utförselhäleri. Tullverkets uppgift ska vara att upptäcka brottsligheten och ingripa mot den för att förhindra att stöldgodset förs ut ur landet. En tulltjänsteman ges därför nya befogenheter att kroppsvisitera personer och genomsöka transportmedel i gränsnära områden. Åtgärderna får vidtas i direkt samband med en in- eller utresa och endast i den utsträckning det behövs för att upptäcka brottslig verksamhet som innefattar utförselhäleri eller grovt utförselhäleri. Att utreda brottet föreslås däremot vara en fråga för Polismyndigheten. Bekämpningen av utförselhäleri och grovt utförselhäleri föreslås ingå i Tullverkets direkta brottsbekämpning. Det innebär att Tullverket och en tulltjänsteman har samma befogenheter som när exempelvis smuggling upptäcks. Om Tullverket har upptäckt ett utförselhäleri eller grovt utförselhäleri, ska förundersökningen om brottet emellertid genast överlämnas till Polismyndigheten eller allmän åklagare.

Förtida förstöring av omhändertagen egendom

Tullverket tar hand om en mängd varor som av olika skäl inte får föras in i eller ut ur landet. Det kan t.ex. röra sig om hundratals liter av olika alkoholhaltiga drycker eller tusentals liter diesel. Vid misstanke om brott tas egendomen i beslag enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling

(smugglingslagen). I lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter (LPK) finns det bestämmelser om administrativt förverkande av egendom som har omhändertagits enligt den lagen. När ett beslut om förverkande har fått laga kraft ska egendomen säljas eller förstöras. Beslagtagen egendom får i vissa fall förstöras, även om det inte finns ett slutligt avgörande om förverkande. Det gäller dock inte egendom som har omhändertagits med stöd av LPK, trots att vården av sådan egendom kan medföra särskilda problem. Förvaringen av dieselprodukter kan exempelvis skapa miljöproblem och ökad risk för brand. Utredningen föreslår att Tullverket, innan det finns ett beslut om förverkande eller innan ett sådant beslut har fått laga kraft, ska få förstöra egendom som har omhändertagits enligt LPK, om det skäligen kan antas att egendomen kan komma att förverkas och att

- den inte kan vårdas utan fara för att den förstörs,
- vården av den är förenad med alltför stora kostnader, eller
- det annars finns särskilda skäl.

Om vården av det omhändertagna leder till allvarliga arbetsmiljö- eller säkerhetsproblem ska egendomen få förstöras även om det inte skäligen kan antas att den kommer att förverkas.

Om det visar sig att egendomen inte förverkas ska ersättning för den förstörda egendomen utgå med skäligt belopp.

Följdändringar och ikraftträdande

Det krävs följdändringar i smugglingslagen, tullagen (2016:253) och vissa andra författningar. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2025. De förslag som är direkt kopplade till den nya förverkandelagstiftningen föreslås dock träda i kraft samtidigt som den.

Betänkandets lagförslag i nu relevanta delar

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att 9 kap. 7 § och 11 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 9 kap. 6 a §[1], av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	9 kap.
	6 a §
	Den som, på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande, tar befattning med något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott, i syfte att föra det ur landet, döms för utförselhäleri till fängelse i högst två år.
	Om brottet är grovt döms för grovt utförselhäleri till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har avsett betydande värde, ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller annars varit av särskilt farlig art.
7 §[2]	
Är brott som avses i 6 § att anse som ringa, döms för *häleriförseelse* till böter eller fängelse i högst sex månader.	Är brott som avses i 6 § *eller 6 a §* att anse som ringa, döms för *häleriförseelse* till böter eller fängelse i högst sex månader.
För häleriförseelse *skall* också dömas den som	För häleriförseelse *ska* också dömas den som

1. i annat fall än som avses i 6 § andra stycket på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande förvärvar eller mottar något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott,

2. i fall som avses i 6 § första stycket inte insåg men hade skälig anledning att anta att brott förelåg, eller

3. på sätt som anges i 6 § första stycket 1 medverkat vid det brott varigenom egendomen frånhändes annan och inte insåg men hade skälig anledning att anta att brott förövades.

[1] Tidigare 9 kap. 6 a § upphävd genom 2014:308.
[2] Senaste lydelse 1991:451.

11 §[3]

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri *eller* grovt häleri och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri *eller* grovt häleri döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk och för förberedelse till grovt fordringsbedrägeri döms det också till ansvar enligt 23 kap.	För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri, grovt häleri, *utförselhäleri eller grovt utförselhäleri* och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri, grovt häleri, *utförselhäleri eller grovt utförselhäleri* döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk och för förberedelse till grovt fordringsbedrägeri döms det också till ansvar enligt 23 kap.

Som för förberedelse till bedrägeri eller grovt bedrägeri döms den som för att bedra försäkringsgivare eller annars med uppsåt att begå bedrägeri skadar sig eller någon annan till person eller egendom. Detsamma ska gälla, om någon med samma uppsåt försöker åstadkomma sådan skada. Har han eller hon innan skadan uppstått frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, ska han eller hon inte dömas till ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

[3] Senaste lydelse 2023:187.

Förslag till lag om ändring i lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom tas i förvar:	
1. egendom som har frånhänts någon genom brott och som anträffats hos någon annan som uppenbart saknar rätt till egendomen,	
2. egendom som har anträffats utan att vara i någons besittning, om varken ägaren eller någon annan som har rätt till egendomen är känd,	
3. egendom som har förvärvats eller tagits emot under förhållanden som anges i 9 kap. 6 § andra stycket eller 7 § andra stycket 1 brottsbalken, *och*	3. egendom som har förvärvats eller tagits emot under förhållanden som anges i 9 kap. 6 § andra stycket eller 7 § andra stycket 1 brottsbalken,
	4. egendom som har varit föremål för brott som avses i 9 kap. 6 a § brottsbalken, och
4. egendom som har varit föremål för brott som avses i 7 § eller, när det gäller näringspenningtvätt, 8 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättbrott.	*5.* egendom som har varit föremål för brott som avses i 7 § eller, när det gäller näringspenningtvätt, 8 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättbrott.

Första stycket tillämpas också om varken ägaren eller någon annan som har rätt till egendomen gör anspråk på den.

Bestämmelser om förfarandet med egendom som tagits i förvar enligt första eller andra stycket och om rätt för ägare som senare blir känd, eller för någon annan som har rätt till egendomen, att få egendomen utlämnad till sig eller att få ersättning finns i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

[1] Senaste lydelse 2015:437.

Förslag till lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

dels att 6 och 11 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	5 a § *Sådan förverkad egendom som anges i 5 § och som enligt ett särskilt beslut behövs för utbildning av en brottsbekämpande myndighets personal eller sökhundar eller för forensiska ändamål får, om inte annat är föreskrivet, behållas av den brottsbekämpande myndigheten.* *Det finns särskilda bestämmelser om innehav av viss egendom i lagen (1991:680) om kontroll av narkotika, lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel och lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.*
6 §[1]	
Egendom som inte har sålts enligt 4 § *eller* oskadliggjorts enligt 5 § *skall* säljas genom den förvarande myndighetens för-sorg. Kan egendomen inte säljas får den förstöras.	Egendom som inte har sålts enligt 4 §, oskadliggjorts enligt 5 § *eller tagits om hand enligt 5 a § ska* säljas genom den förvarande myndighetens försorg. Kan egendomen inte säljas får den förstöras.
11 §[2]	
Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* närmare föreskrifter om	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *får med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* närmare föreskrifter om
1. sättet för kungörande enligt 2–2 b §§,	
2. *myndighets förfarande* med egendom som avses i denna lag.	2. *förfarandet* med egendom som avses i denna lag, *och*
	3. hanteringen av sådan egendom som kräver särskild bevaring.

[1] Senaste lydelse 2005:295.
[2] Senaste lydelse 2009:1172.

Regeringen får med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om vilka myndigheter som får ta om hand egendom enligt 5 a §, när sådan egendom ska förstöras och vad som i övrigt ska gälla för sådan egendom.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 §[1]
Medel som anges i 1 § får inte annat än för medicinskt eller vetenskapligt ändamål 1. införas till landet, 2. överlåtas, 3. framställas, 4. förvärvas i överlåtelsesyfte, 5. bjudas ut till försäljning, 6. innehas, eller 7. brukas.	
	Den myndighet som regeringen bestämmer får, utan hinder av det som sägs i första stycket, för utbildningsändamål eller för forensiska ändamål inneha medel som anges i 1 § och som är förverkade.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

[1] Senaste lydelse 1999:44.

Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti

Härigenom föreskrivs att 4 b § lagen (1995:1571) om insättningsgaranti ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 b §[1]	
Ett krav avseende tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6 eller 7 § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättbrott, ska inte ge rätt till ersättning från insättningsgarantin.	Ett krav avseende tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6, *6 a* eller 7 § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättbrott, ska inte ge rätt till ersättning från insättningsgarantin.

Om åtal har väckts för brott som avses i första stycket avseende en viss insättning och ersättning begärs för insättningen, ska garantimyndigheten besluta att ersättning tills vidare inte ska betalas ut.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

[1] Senaste lydelse 2014:310.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och energiprodukter[1] ska införas två nya paragrafer, 2 kap. 17 och 18 §§, och närmast före nya 2 kap. 17 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 kap.
	Förtida förstöring
	17 §[2] *I avvaktan på ett beslut om förverkande enligt 5, 6, 7 eller 14 §, eller om ett sådant beslut inte fått laga kraft, får en tullåklagare eller annan särskilt förordnad tulltjänsteman besluta att egendomen får förstöras, om det skäligen kan antas att den kan komma att förverkas och* *1. egendomen inte kan vårdas utan fara för att den förstörs,* *2. vården av den är förenad med alltför stora kostnader, eller* *3. det annars finns särskilda skäl.* *Förstörande enligt första stycket punkten 1 får ske även om det inte skäligen kan antas att egendomen kan komma att förverkas, om vården av den medför allvarliga arbetsmiljö- eller säkerhetsproblem.*
	18 § *Om egendom som har förstörts med stöd av 17 § inte förverkas, har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning med skäligt belopp.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

[1] Förslag till ändring av lagens rubrik finns i SOU 2022:48.
[2] Numreringen av paragraferna utgår från förslagen i SOU 2022:48.

Förslag till lag om ändring i lagen (1999:158) om investerarskydd

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1999:158) om investerarskydd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
14 §[1]	
Ett krav avseende tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6 *eller 7* § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, ska inte ge rätt till ersättning från investerarskyddet.	Ett krav avseende tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6, *6 a eller 7* § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, ska inte ge rätt till ersättning från investerarskyddet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

[1] Senaste lydelse 2014:311.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §[2]	
Om en gärning som avses i 3 § gäller narkotika, döms för *narkotikasmuggling* till fängelse i högst tre år.	Om en gärning som avses i 3 § gäller narkotika, döms för *narkotikasmuggling* till fängelse i högst tre år. *Om narkotikan är avsedd att säljas, döms till fängelse i lägst sex månader och högst tre år.*
Om brottet är ringa, döms för *ringa narkotikasmuggling* till böter eller fängelse i högst sex månader.	Om brottet är ringa, döms för *ringa narkotikasmuggling* till böter eller fängelse i högst sex månader, *dock inte om gärningen omfattas av första stycket andra meningen*.

Om brottet är att anse som grovt, döms för *grov narkotikasmuggling* till fängelse i lägst två och högst sju år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett en särskilt stor mängd narkotika, om gärningen ingått som ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, eller om verksamheten eller gärningen annars varit av särskilt farlig eller hänsynslös art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt, döms för *synnerligen grov narkotikasmuggling* till fängelse i lägst sex och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har ingått som ett led i en verksamhet som utövats i organiserad form i syfte att i stor omfattning bedriva handel med narkotika, om gärningen avsett en synnerligen stor mängd narkotika, eller om verksamheten eller gärningen annars varit av synnerligen farlig eller hänsynslös art.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

[1] Senaste lydelse av 8 § 2021:1152.
[2] Senaste lydelse 2016:489.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs att 16 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	16 §[1]
Den som hanterar, överför, importerar eller exporterar explosiva varor och den som yrkesmässigt eller i större mängd hanterar brandfarliga varor ska ha tillstånd till det.	
Tillstånd enligt denna lag behövs inte för hantering av brandfarliga varor som avser transport i sådan rörledning för vilken koncession har meddelats enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar eller enligt naturgaslagen (2005:403). Verksamheten ska dock uppfylla kraven för tillståndspliktig verksamhet enligt denna lag.	
	Den myndighet som regeringen bestämmer får, utan hinder av det som sägs i första stycket, för utbildningsändamål eller forensiska ändamål inneha sådan egendom som anges där och som är förverkad.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

[1] Senaste lydelse 2016:379.

Förslag till lag om ändring i lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden

Härigenom föreskrivs att 8–10 §§ lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 §	
I ett gränsnära område får en polisman	I ett gränsnära område får en polisman *eller en tulltjänsteman*
1. kroppsvisitera en person i direkt samband med att han eller hon reser in till eller ut från landet, eller	
2. genomsöka ett transportmedel i direkt samband med att det används vid en inresa till eller utresa från landet.	
Åtgärderna får vidtas endast i den utsträckning det behövs för att förebygga eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i mer än ett år.	Åtgärderna får vidtas av 1. *en polisman* endast i den utsträckning det behövs för att förebygga eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i mer än ett år, *och* *2. en tulltjänsteman endast i den utsträckning det behövs för att upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott enligt 9 kap. 6 a § brottsbalken.*
9 §	
Om en person lämnar ett gränsnära område innan ett ingripande mot honom eller henne har slutförts, får 3–8 §§ tillämpas även utanför området om en polisman *eller* en kustbevakningstjänsteman följer efter personen i omedelbart samband med att personen lämnar området.	Om en person lämnar ett gränsnära område innan ett ingripande mot honom eller henne har slutförts, får 3–8 §§ tillämpas även utanför området om en polisman, en kustbevakningstjänsteman *eller en tulltjänsteman* följer efter personen i omedelbart samband med att personen lämnar området.

10 §

Kroppsvisitation enligt denna lag får inte göras mer ingående än vad som krävs med hänsyn till ändamålet med åtgärden. All den hänsyn som omständigheterna medger ska iakttas. Om möjligt ska ett vittne närvara.

Kroppsvisitation får inte genomföras eller bevittnas av andra än personer av samma kön som den som ska visiteras eller av läkare eller legitimerade sjuksköterskor. Detta gäller dock inte om det finns synnerliga skäl eller om visitationen enbart innebär att ett föremål som den enskilde har med sig undersöks.

Den som ska kroppsvisiteras får hållas kvar för ändamålet upp till tre timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare tre timmar. En polisman *eller* en kustbevakningstjänsteman får ta med den som ska visiteras till den plats där åtgärden ska genomföras.	Den som ska kroppsvisiteras får hållas kvar för ändamålet upp till tre timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare tre timmar. En polisman, en kustbevakningstjänsteman *eller en tulltjänsteman* får ta med den som ska visiteras till den plats där åtgärden ska genomföras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Förslag till lag om ändring i lagen (2024:000) om rättegången i vissa fall vid förverkande och företagsbot

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 och 4 §§ lagen (2024:000) om rättegången i vissa fall vid förverkande och företagsbot ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SOU 2023:100	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
3 §	
Beslut att inleda utredning om självständigt förverkande av brottsvinster fattas av åklagaren, eller, om det är fara i dröjsmål och det skäligen kan befaras att egendom annars kommer att undanskaffas, av Polismyndigheten. Beslut av Polismyndigheten ska så snart som möjligt anmälas till åklagare, som skyndsamt ska pröva om utredningen ska fortgå och vidtagna åtgärder bestå.	Beslut att inleda *en* utredning om självständigt förverkande av brottsvinster fattas av åklagaren eller, om det är fara i dröjsmål och det skäligen kan befaras att egendom annars kommer att undanskaffas, av Polismyndigheten *eller Tullverket*. Beslut av Polismyndigheten ska så snart som möjligt anmälas till åklagare, som skyndsamt ska pröva om utredningen ska fortgå och vidtagna åtgärder bestå.
4 §	
En utredning av självständigt förverkande av brottsvinster leds av åklagaren med biträde av Polismyndigheten och, i vissa fall, Säkerhetspolisen och Skatteverket. Åklagaren får uppdra åt en polisman eller tjänsteman vid nämnda myndigheter att vidta en viss åtgärd som hör till utredningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.	En utredning av självständigt förverkande av brottsvinster leds av åklagaren med biträde av Polismyndigheten och, i vissa fall, Säkerhetspolisen, *Tullverket* och Skatteverket. Åklagaren får uppdra åt en polisman eller tjänsteman vid nämnda myndigheter att vidta en viss åtgärd som hör till utredningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.

Denna lag träder i kraft den …..

Förslag till lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:000)

Härigenom föreskrivs i fråga om tullbefogenhetslagen (2024:000)

dels att 8 kap. 1 och 10 §§ och 9 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att nuvarande 8 kap. 30 § ska betecknas 8 kap. 31 §,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 7 kap. 3 a §, 8 kap. 9 a och 30 § och närmast före 7 kap. 3 a § en ny rubrik, med följande lydelse.

Lydelse enligt SOU 2022:48	*Föreslagen lydelse*
	7 kap.
	Särskilda befogenheter i gränsnära områden
	3 a §
	Bestämmelser om rätt för en tulltjänsteman att kroppsvisitera en person och genomsöka transportmedel för att upptäcka brottslig verksamhet finns i lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden.
	8 kap.
	1 §
Tullverkets direkta brottsbekämpning omfattar brott enligt	
1. denna lag,	
2. lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m.,	
3. lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering,	
4. lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner,	
5. inregränslagen (1996:701),	
6. lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor,	
7. lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,	
8. lagen (2000:1225) om straff för smuggling,	
9. lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.,	
10. tullagen (2016:253),	
11. 4 och 4 a §§ lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott,	
12. 2–4 §§ skattebrottslagen (1971:69), om brottet rör underlåtenhet att lämna deklaration enligt 26 kap. 37 § första stycket skatteförfarandelagen (2011:1244), *och*	12. 2–4 §§ skattebrottslagen (1971:69), om brottet rör underlåtenhet att lämna deklaration enligt 26 kap. 37 § första stycket skatteförfarandelagen (2011:1244),

13. terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666) som begås genom smuggling, grov smuggling, vapensmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, smuggling av explosiv vara, grov smuggling av explosiv vara eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara eller försök till sådana brott.	13. terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666) som begås genom smuggling, grov smuggling, vapensmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, smuggling av explosiv vara, grov smuggling av explosiv vara eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara eller försök till sådana brott, *och* *14. utförselhäleri och grovt utförselhäleri enligt 9 kap. 6 a § brottsbalken.* *Om en förundersökning om brott som avses i första stycket 14 har inletts av Tullverket ska förundersökningen om brottet genast överlämnas till Polismyndigheten eller allmän åklagare. I fråga om ett sådant brott tillämpas bestämmelserna i 3–23 §§ endast till dess att förundersökningen har överlämnats.* *9 a §* *Har egendom tagits i beslag med anledning av brott som avses i 1 § första stycket 14 får en tulltjänsteman, utan hinder av att egendomen inte har förtecknats enligt 27 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken, genast överlämna beslaget i orubbat skick till Polismyndigheten. Tulltjänstemannen ska samtidigt intyga att beslaget är orubbat och ange vem som beslutat om beslaget, vem som varit närvarande och vad som i övrigt förekommit. Polismyndigheten ansvarar då för skyldigheterna enligt 27 kap. 13 § rättegångsbalken.* *Om egendomen inte genast kan överlämnas, ska tulltjänstemannen fullgöra de skyldigheter som följer av 27 kap. 13 § rättegångsbalken.*	

10 §

Beslagtagen egendom ska förvaras av Tullverket, om inte annat är föreskrivet eller åklagaren bestämmer något annat.

Egendom som har tagits i beslag med stöd av 24 § ska förvaras av Polismyndigheten när den har övertagit ärendet.	Egendom som har tagits i beslag med stöd av 24 § ska förvaras av Polismyndigheten när den har övertagit ärendet. *Detsamma gäller när en förundersökning har överlämnats till Polismyndigheten eller allmän åklagare med stöd av 1 § andra stycket.*
	30 §
	I lagen (2024:000) om rättegången i vissa fall vid förverkande och företagsbot finns bestämmelser om inledande av en utredning om självständigt förverkande och biträde åt allmän åklagare vid en sådan utredning.
9 kap.	
2 §	
En tullåklagare får fatta beslut enligt *3 § första stycket lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m.* om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än hälften av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes *eller om egendomen saknar saluvärde, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda*.	En tullåklagare får, *om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda*, fatta beslut enligt *3 kap. 2 § och 3 § lagen (2024:000) om rättegången i vissa fall vid förverkande och företagsbot*, om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än hälften av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes.
Tullåklagarens beslut i fråga om förverkande ska vara skriftligt. Den som drabbats av beslaget får inom en månad från det att han eller hon fick del av förverkandebeslutet anmäla missnöje med det hos Tullverket. Anmäls missnöje, ska beslutet om förverkande inte längre gälla. Om Tullverket anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet snarast överlämnas till allmän åklagare.	*I fråga om förfarandet tillämpas lagen om rättegången i vissa fall vid förverkande och företagsbot. Om missnöje anmäls med en tullåklagares beslut och* Tullverket anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet snarast överlämnas till allmän åklagare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande kommit in från Brottsförebyggande rådet, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Föreningen Svensk sjöfart, Företagarna, Försvarsmakten, Förvaltningsrätten i Uppsala, Göteborgs tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Integritetsskyddsmyndigheten, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Justitiekanslern, Kammarrätten i Göteborg, Kommerskollegium, Konkurrensverket, Kustbevakningen, Luleå tingsrätt, Läkemedelsindustriföretagen (Lif), Läkemedelsverket, Maersk, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Polisförbundet, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän, Riksgäldskontoret, Skatteverket, Statskontoret, Svea hovrätt, Svensk Försäkring, Svensk Handel, Svenska Bankföreningen, Svenskt Näringsliv, Sveriges Advokatsamfund, Sveriges Åkeriföretag, Säkerhetspolisen, Trafikverket, Transportföretagen, Transportstyrelsen, Tull-Kust, Tullverket, Villaägarnas Riksförbund och Åklagarmyndigheten.

Därutöver har yttranden inkommit från FAR, Inspektionen för strategiska produkter, Kriminalvården, Lantbrukarnas riksförbund, Larmtjänst, Maskinentreprenörerna, Mobility Sweden, Riksförbundet M Sverige och Transportindustriförbundet.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Amnesty-International – Svenska sektionen, Civil Right Defenders, DHL, Elektronikbranschen, Företagarförbundet, Livsmedelsföretagen, Näringslivets regelnämnd (NNR), Näringslivets Transportråd, Offentliganställdas förhandlingsråd, Polestar, Postnord, Regelrådet, Riksrevisionen, Saco-S, Schenker, SEKO, Skogsindustrierna, Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB, Svenska ICC, Sveriges Hamnar, Sveriges textil- och modeföretag, TEKO, Swedavia AB, Sydsvenska industri- och handelskammaren, Textilimportörerna, UPS och Volvo Cars.

Lagrådsremissens lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 9 kap. 7 och 11 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 9 kap. 6 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	9 kap.
	6 a §[1]
	Den som, på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande, tar befattning med något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott, i syfte att föra det ut ur landet, döms för utförselhäleri till fängelse i högst två år.
	Om brottet är grovt döms för grovt utförselhäleri till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har avsett betydande värde, ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller annars varit av särskilt farlig art.
7 §[2]	
Är brott som avses i 6 § *att anse som* ringa, döms för häleriförseelse till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Om* brott som avses i 6 *eller 6 a* § *är* ringa, döms för häleriförseelse till böter eller fängelse i högst sex månader.
För häleriförseelse *skall* också *dömas* den som	För häleriförseelse *döms* också den som
1. i annat fall än som avses i 6 § andra stycket på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande förvärvar eller *mottar* något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott,	1. i annat fall än som avses i 6 § andra stycket på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande förvärvar eller *tar emot* något som skäligen kan antas vara frånhänt annan genom brott,

[1] Tidigare 9 kap. 6 a § upphävd genom 2014:308.
[2] Senaste lydelse 1991:451.

2. i fall som avses i 6 § första stycket inte insåg men hade skälig anledning att anta att brott förelåg, eller

3. på sätt som anges i 6 § första stycket 1 medverkat vid det brott varigenom egendomen frånhändes annan och inte insåg men hade skälig anledning att anta att brott förövades.

11 §[3]

För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri *eller* grovt häleri och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri *eller* grovt häleri döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk och för förberedelse till grovt fordringsbedrägeri döms det också till ansvar enligt 23 kap.	För försök eller förberedelse till bedrägeri, grovt bedrägeri, olovlig befattning med betalningsverktyg, grov olovlig befattning med betalningsverktyg, utpressning, ringa utpressning, grov utpressning, ocker, grovt ocker, häleri*,* grovt häleri*, utförselhäleri eller grovt utförselhäleri* och för stämpling till grovt bedrägeri, grov utpressning, häleri*,* grovt häleri*, utförselhäleri eller grovt utförselhäleri* döms det till ansvar enligt 23 kap. Bestämmelserna i 23 kap. 3 § ska dock inte gälla i fråga om försök till utpressning, ringa utpressning eller grov utpressning. För försök till subventionsmissbruk eller grovt subventionsmissbruk och för förberedelse till grovt fordringsbedrägeri döms det också till ansvar enligt 23 kap.

Som för förberedelse till bedrägeri eller grovt bedrägeri döms den som för att bedra försäkringsgivare eller annars med uppsåt att begå bedrägeri skadar sig eller någon annan till person eller egendom. Detsamma ska gälla, om någon med samma uppsåt försöker åstadkomma sådan skada. Har han eller hon innan skadan uppstått frivilligt avstått från att fullfölja gärningen, ska han eller hon inte dömas till ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

[3] Senaste lydelse 2023:187.

Förslag till lag om ändring i lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom tas i förvar:	
1. egendom som har frånhänts någon genom brott och som anträffats hos någon annan som uppenbart saknar rätt till egendomen,	
2. egendom som har anträffats utan att vara i någons besittning, om varken ägaren eller någon annan som har rätt till egendomen är känd,	
3. egendom som har förvärvats eller tagits emot under förhållanden som anges i 9 kap. 6 § andra stycket eller 7 § andra stycket 1 brottsbalken, *och*	3. egendom som har förvärvats eller tagits emot under förhållanden som anges i 9 kap. 6 § andra stycket eller 7 § andra stycket 1 brottsbalken,
	4. egendom som har varit föremål för brott som avses i 9 kap. 6 a § brottsbalken, och
4. egendom som har varit föremål för brott som avses i 7 § eller, när det gäller näringspenningtvätt, 8 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott.	*5.* egendom som har varit föremål för brott som avses i 7 § eller, när det gäller näringspenningtvätt, 8 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott.

Första stycket tillämpas också om varken ägaren eller någon annan som har rätt till egendomen gör anspråk på den.

Bestämmelser om förfarandet med egendom som tagits i förvar enligt första eller andra stycket och om rätt för ägare som senare blir känd, eller för någon annan som har rätt till egendomen, att få egendomen utlämnad till sig eller att få ersättning finns i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

[1] Senaste lydelse 2015:437.

Förslag till lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

dels att 6 och 11 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	5 a § *Den eller de brottsbekämpande myndigheter som regeringen bestämmer får behålla sådan förverkad egendom som anges i 5 §, om egendomen enligt ett särskilt beslut behövs för utbildning av en brottsbekämpande myndighets personal eller sökhundar eller för forensiska ändamål.* *Om det i lag eller annan författning finns särskilda bestämmelser om innehav av viss egendom gäller de bestämmelserna utöver det som anges i första stycket.*
6 §[1]	
Egendom som inte har sålts enligt 4 § *eller* oskadliggjorts enligt 5 § *skall* säljas genom den förvarande myndighetens försorg. Kan egendomen inte säljas får den förstöras.	Egendom som inte har sålts enligt 4 §, oskadliggjorts enligt 5 § *eller tagits om hand enligt 5 a § ska* säljas genom den förvarande myndighetens försorg. Kan egendomen inte säljas får den förstöras.
11 §[2]	
Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* närmare föreskrifter om	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* närmare föreskrifter om
1. sättet för kungörande enligt 2–2 b §§,	1. sättet för kungörande enligt 2–2 b §§, *och*
2. *myndighets förfarande* med egendom som avses i denna lag.	2. *förfarandet* med egendom som avses i denna lag. *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får*

[1] Senaste lydelse 2005:295.
[2] Senaste lydelse 2009:1172.

meddela ytterligare föreskrifter om sådan egendom som avses i 5 a §.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 §[1]
Medel som anges i 1 § får inte annat än för medicinskt eller vetenskapligt ändamål 1. införas till landet, 2. överlåtas, 3. framställas, 4. förvärvas i överlåtelsesyfte, 5. bjudas ut till försäljning, 6. innehas, eller 7. brukas.	
	Den myndighet som får behålla förverkad egendom med stöd av 5 a § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. får, trots första stycket, för utbildningsändamål eller för forensiska ändamål inneha sådana medel som anges i 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

[1] Senaste lydelse 1999:44.

Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti

Härigenom föreskrivs att 4 b § lagen (1995:1571) om insättningsgaranti ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 b §[1]	
Ett krav *avseende* tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6 eller 7 § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, ska inte ge rätt till ersättning från insättningsgarantin.	Ett krav *som avser* tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6*, 6 a* eller 7 § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, ska inte ge rätt till ersättning från insättningsgarantin.

Om åtal har väckts för brott som avses i första stycket avseende en viss insättning och ersättning begärs för insättningen, ska garantimyndigheten besluta att ersättning tills vidare inte ska betalas ut.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

[1] Senaste lydelse 2014:310.

Förslag till lag om ändring i lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor[1] ska införas två nya paragrafer, 2 kap. 17 och 18 §§, och närmast före 2 kap. 17 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 kap.
	Förtida förstöring
	17 § *I avvaktan på ett beslut om förverkande enligt 5, 6, 7 eller 14 §, eller om ett sådant beslut inte fått laga kraft, får en tullåklagare eller annan särskilt förordnad tulltjänsteman besluta att egendomen får förstöras, om det skäligen kan antas att den kan komma att förverkas och* *1. egendomen inte kan vårdas utan fara för att den förstörs,* *2. vården av den är förenad med alltför stora kostnader, eller* *3. det annars finns särskilda skäl.* *Egendom får förstöras enligt första stycket 1 även om det inte skäligen kan antas att egendomen kan komma att förverkas, om vården av den medför allvarliga arbetsmiljö- eller säkerhetsproblem.*
	18 § *Om egendom som har förstörts med stöd av 17 § inte förverkas, har ägaren eller någon annan rättsinnehavare rätt till ersättning med skäligt belopp.*

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 2024:735.

Förslag till lag om ändring i lagen (1999:158) om investerarskydd

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1999:158) om investerarskydd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
14 §[1]	
Ett krav *avseende* tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6 eller 7 § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, ska inte ge rätt till ersättning från investerarskyddet.	Ett krav *som avser* tillgångar som enligt en lagakraftvunnen dom har varit föremål för brott enligt 9 kap. 6*, 6 a* eller 7 § brottsbalken eller 3, 4, 5 eller 6 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, ska inte ge rätt till ersättning från investerarskyddet.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

[1] Senaste lydelse 2014:311.

Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling

Härigenom föreskrivs att 6 och 18 §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §[1]	
Om en gärning som avses i 3 § gäller narkotika, döms för *narkotikasmuggling* till fängelse i högst tre år.	
	Om narkotikan är avsedd att säljas, döms till fängelse i lägst sex månader och högst tre år.
Om *brottet* är ringa, döms för <u>*ringa narkotikasmuggling*</u> till böter eller fängelse i högst sex månader.	Om *brott som avses i första stycket* är ringa, döms för <u>*ringa narkotikasmuggling*</u> till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är att anse som grovt, döms för *grov narkotikasmuggling* till fängelse i lägst två och högst sju år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett en särskilt stor mängd narkotika, om gärningen ingått som ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller yrkesmässigt, eller om verksamheten eller gärningen annars varit av särskilt farlig eller hänsynslös art.

Om brottet är att anse som synnerligen grovt, döms för *synnerligen grov narkotikasmuggling* till fängelse i lägst sex och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har ingått som ett led i en verksamhet som utövats i organiserad form i syfte att i stor omfattning bedriva handel med narkotika, om gärningen avsett en synnerligen stor mängd narkotika, eller om verksamheten eller gärningen annars varit av synnerligen farlig eller hänsynslös art.

18 §	
När ett beslut om förverkande av egendom har *vunnit* laga kraft, *skall* egendomen säljas genom Tullverkets försorg eller *i den ordning* som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom. Egendomen får i stället förstöras om	När ett beslut om förverkande av egendom har *fått* laga kraft, *ska* egendomen säljas genom Tullverkets försorg eller *på det sätt* som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom. Egendomen får i stället *behållas enligt 5 a § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m., om förutsättningarna för ett sådant behållande är uppfyllda, eller* förstöras om

1. den inte kan säljas,
2. den kan befaras komma till brottslig användning, eller

[1] Senaste lydelse 2016:489.

3. den annars är olämplig för försäljning.

Vad som anges i första stycket gäller endast om inget annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

Om i stället för egendomen dess värde har förklarats förverkat och det fastställda beloppet har betalats inom två månader från det att beslutet om förverkande *vann* laga kraft, *skall* egendomen *utlämnas* till ägaren. Om beloppet inte har betalats inom denna tid, får egendomen säljas enligt *vad som föreskrivs i* första och andra styckena och det fastställda beloppet tas ut ur de influtna medlen. Om det uppkommer ett överskott, sedan kostnaderna för försäljningen dragits av, *skall* detta betalas ut till ägaren eller någon annan rättsinnehavare.

Första stycket gäller endast om inget annat är föreskrivet i lag eller annan författning.

Om i stället för egendomen dess värde har förklarats förverkat och det fastställda beloppet har betalats inom två månader från det att beslutet om förverkande *fick* laga kraft, *ska* egendomen *lämnas ut* till ägaren. Om beloppet inte har betalats inom denna tid, får egendomen säljas enligt första och andra styckena och det fastställda beloppet tas ut ur de influtna medlen. Om det uppkommer ett överskott, sedan kostnaderna för försäljningen dragits av, *ska* detta betalas ut till ägaren eller någon annan rättsinnehavare.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs att 16 § lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 §[1]	
Den som hanterar, överför, importerar eller exporterar explosiva varor och den som yrkesmässigt eller i större mängd hanterar brandfarliga varor ska ha tillstånd till det.	
Tillstånd enligt denna lag behövs inte för hantering av brandfarliga varor som avser transport i sådan rörledning för vilken koncession har meddelats enligt lagen (1978:160) om vissa rörledningar eller enligt naturgaslagen (2005:403). Verksamheten ska dock uppfylla kraven för tillståndspliktig verksamhet enligt denna lag.	
	Tillstånd enligt denna lag behövs inte heller för hantering av brandfarliga och explosiva varor om egendomen är förverkad och ska användas för utbildningsändamål eller för forensiska ändamål av den myndighet som får behålla sådan egendom med stöd av 5 a § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

[1] Senaste lydelse 2016:379.

Förslag till lag om ändring i lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden

Härigenom föreskrivs att 8–10 §§ lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 §	
I ett gränsnära område får en polisman	I ett gränsnära område får en polisman *eller en tulltjänsteman*
1. kroppsvisitera en person i direkt samband med att han eller hon reser in till eller ut från landet, eller	
2. genomsöka ett transportmedel i direkt samband med att det används vid en inresa till eller utresa från landet.	
Åtgärderna får vidtas endast i den utsträckning det behövs för att förebygga eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i mer än ett år.	Åtgärderna får vidtas *av* *1. en polisman* endast i den utsträckning det behövs för att förebygga eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket är föreskrivet fängelse i mer än ett år, *och* *2. en tulltjänsteman endast i den utsträckning det behövs för att upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott enligt 9 kap. 6 a § brottsbalken.*
9 §[1]	
Om en person lämnar ett gränsnära område innan ett ingripande mot honom eller henne har slutförts, får 3–5, 7 och 8 §§ tillämpas även utanför området om en polisman *eller* en kustbevakningstjänsteman följer efter personen i omedelbart samband med att personen lämnar området.	Om en person lämnar ett gränsnära område innan ett ingripande mot honom eller henne har slutförts, får 3–5, 7 och 8 §§ tillämpas även utanför området om en polisman, en kustbevakningstjänsteman *eller en tulltjänsteman* följer efter personen i omedelbart samband med att personen lämnar området.
10 §	
Kroppsvisitation enligt denna lag får inte göras mer ingående än vad som krävs med hänsyn till ändamålet med åtgärden. *All den hänsyn som omständigheterna medger ska iakttas*. Om möjligt ska ett vittne närvara.	Kroppsvisitation enligt denna lag får inte göras mer ingående än vad som krävs med hänsyn till ändamålet med åtgärden. *Den som visiteras ska visas all den hänsyn som omständigheterna medger*. Om möjligt ska ett vittne närvara.

[1] Senaste lydelse 2023:736.

Kroppsvisitation får inte genomföras eller bevittnas av andra än personer av samma kön som den som ska visiteras eller av läkare eller legitimerade sjuksköterskor. Detta gäller dock inte om det finns synnerliga skäl eller om visitationen enbart innebär att ett föremål som den enskilde har med sig undersöks.

Den som ska kroppsvisiteras får hållas kvar för ändamålet upp till tre timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare tre timmar. En polisman *eller* en kustbevakningstjänsteman får ta med den som ska visiteras till den plats där åtgärden ska genomföras.

Den som ska kroppsvisiteras får hållas kvar för ändamålet upp till tre timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare tre timmar. En polisman*,* en kustbevakningstjänsteman *eller en tulltjänsteman* får ta med den som ska visiteras till den plats där åtgärden ska genomföras.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

Förslag till lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:710)

Härigenom föreskrivs i fråga om tullbefogenhetslagen (2024:710)

dels att nuvarande 8 kap. 30 och 31 §§ ska betecknas 8 kap. 31 och 32 §§,

dels att 5 kap. 33, 8 kap. 1 och 11 §§ och 9 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 8 kap. 31 § ska sättas närmast före 8 kap. 32 §,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 7 kap. 3 a §, 8 kap. 9 a och 30 §§, och närmast före 7 kap. 3 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
33 §	
Bestämmelser om Tullverkets beslut om skatt på omhändertagna punktskattepliktiga varor finns i 2 kap. 1–4, 12 och 13 §§ lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor.	
Bestämmelser om förverkande av omhändertagen egendom finns i 2 kap. 5–11 och 14–1*6* §§ samma lag.	Bestämmelser om *förtida förstöring och* förverkande av omhändertagen egendom finns i 2 kap. 5–11 och 14–1*8* §§ samma lag.
7 kap.	
	Särskilda befogenheter i gränsnära områden
	3 a §
	Bestämmelser om rätt för en tulltjänsteman att kroppsvisitera en person och genomsöka transportmedel för att upptäcka brottslig verksamhet finns i lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden.
8 kap.	
1 §	
Tullverkets direkta brottsbekämpning omfattar brott enligt	
1. denna lag,	
2. lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktigt ursprungsintyg m.m.,	
3. lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering,	
4. lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner,	
5. inregränslagen (1996:701),	
6. lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor,	

7. lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,

8. lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

9. lagen (2006:1329) om handel med vissa varor som kan användas till dödsstraff eller tortyr, m.m.,

10. tullagen (2016:253),

11. 4 och 4 a §§ lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott,

12. 2–4 §§ skattebrottslagen (1971:69), om brottet rör underlåtenhet att lämna deklaration enligt 26 kap. 37 § första stycket skatteförfarandelagen (2011:1244), *och*

13. terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666) som begås genom smuggling, grov smuggling, vapensmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, smuggling av explosiv vara, grov smuggling av explosiv vara eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara eller försök till sådana brott.

12. 2–4 §§ skattebrottslagen (1971:69), om brottet rör underlåtenhet att lämna deklaration enligt 26 kap. 37 § första stycket skatteförfarandelagen (2011:1244),

13. terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666) som begås genom smuggling, grov smuggling, vapensmuggling, grov vapensmuggling, synnerligen grov vapensmuggling, smuggling av explosiv vara, grov smuggling av explosiv vara eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara eller försök till sådana brott, *och*

14. utförselhäleri och grovt utförselhäleri enligt 9 kap. 6 a § brottsbalken.

Om en förundersökning om brott som avses i första stycket 14 har inletts av Tullverket ska förundersökningen om brottet skyndsamt överlämnas till Polismyndigheten eller allmän åklagare. I fråga om ett sådant brott tillämpas bestämmelserna i 3–23 §§ endast till dess att förundersökningen har överlämnats.

9 a §

Om egendom har tagits i beslag med anledning av brott som avses i 1 § första stycket 14 får en tulltjänsteman, trots att egendomen inte har protokollförts enligt 27 kap. 13 § första stycket rättegångsbalken, skyndsamt överlämna beslaget i oförändrat skick till Polismyndigheten. Tulltjänstemannen ska samtidigt intyga att beslaget är i oförändrat skick och ange vem som beslutat om beslaget,

vem som varit närvarande och vad som i övrigt förekommit. Polismyndigheten ansvarar då för skyldigheterna enligt 27 kap. 13 § rättegångsbalken.

Om egendomen inte skyndsamt kan överlämnas, ska Tullverket ansvara för de skyldigheter som följer av 27 kap. 13 § rättegångsbalken.

11 §

Beslagtagen egendom ska förvaras av Tullverket, om inte annat är föreskrivet eller åklagaren bestämmer något annat.

Egendom som har tagits i beslag med stöd av 26 § ska förvaras av Polismyndigheten när den har övertagit ärendet.

Egendom som har tagits i beslag med stöd av 26 § ska förvaras av Polismyndigheten när den har övertagit ärendet. *Detsamma gäller när en förundersökning har överlämnats till Polismyndigheten eller allmän åklagare med stöd av 1 § andra stycket.*

30 §

I lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot finns bestämmelser om att inleda en utredning om självständigt förverkande och om biträde åt allmän åklagare vid en sådan utredning.

9 kap.

2 §[1]

En tullåklagare ska fatta beslut enligt 3 kap. 3 § lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot, om tullåklagaren har talerätt enligt 1 §.

En tullåklagare får fatta beslut enligt 3 kap. 4 § lagen *(2024:782)* om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än hälften av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkrings-

En tullåklagare får fatta beslut enligt 3 kap. 4 § lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot, om

1. värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än hälften av det prisbasbelopp enligt 2 kap. 6

[1] Senaste lydelse 2024:901.

balken som gällde då beslaget verkställdes *eller om egendomen saknar saluvärde, om det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.*

Tullåklagarens beslut i fråga om förverkande ska vara skriftligt. Den som drabbats av beslaget får inom en månad från det att han eller hon fick del av förverkandebeslutet anmäla missnöje mot det hos Tullverket. Anmäls missnöje, ska beslutet om förverkande inte längre gälla. Om Tullverket anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet snarast överlämnas till allmän åklagare.

och 7 §§ socialförsäkringsbalken som gällde då beslaget verkställdes, *och*

2. det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.

I fråga om förfarandet tillämpas lagen om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot. Om missnöje anmäls mot en tullåklagares beslut och Tullverket anser att talan om förverkande bör föras, ska ärendet snarast överlämnas till allmän åklagare.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

Förslag till lag om ändring i lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 och 4 §§ lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
3 §	
Ett beslut att inleda en utredning om självständigt förverkande får fattas av	
1. åklagaren, eller	
2. en anställd vid Polismyndigheten *eller* Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett.	2. en anställd vid Polismyndigheten*,* Säkerhetspolisen *eller Tullverket* som respektive myndighet har utsett.
Om utredningen har inletts av någon som avses i första stycket 2, ska denne snarast lämna över ledningen av utredningen till åklagaren.	
4 §	
För att genomföra en utredning om självständigt förverkande får åklagaren anlita biträde av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten, Skatteverket *eller* Säkerhetspolisen som respektive myndighet har utsett.	För att genomföra en utredning om självständigt förverkande får åklagaren anlita biträde av en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten, Skatteverket*,* Säkerhetspolisen *eller Tullverket* som respektive myndighet har utsett.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2025-02-18

Närvarande: Justitierådet Svante O. Johansson, f.d. justitierådet Mari Andersson och justitierådet Johan Danelius

Skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods

Enligt en lagrådsremiss den 13 februari 2025 har regeringen (Finansdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.,
3. lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.,
4. lag om ändring i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,
5. lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti,
6. lag om ändring i lagen (1998:506) om flyttning och kontroll av vissa punktskattepliktiga varor,
7. lag om ändring i lagen (1999:158) om investerarskydd,
8. lag om ändring i lagen (2000:1225) om straff för smuggling,
9. lag om ändring i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor,
10. lag om ändring i lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden,
11. lag om ändring i tullbefogenhetslagen (2024:710),
12. lag om ändring i lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Roger Ghiselli och rättssakkunnige Johan Magnander, biträdda av departementssekreteraren Mats Barregren.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Finansdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 mars 2025

Närvarande: statsminister Kristersson, ordförande, och statsråden Svantesson, Ankarberg Johansson, Edholm, J Pehrson, Waltersson Grönvall, Jonson, Strömmer, Forssmed, Tenje, Forssell, Slottner, M Persson, Wykman, Malmer Stenergard, Kullgren, Liljestrand, Bohlin, Carlson, Pourmokhtari, Rosencrantz, Dousa

Föredragande: statsrådet Svantesson

Regeringen beslutar proposition Skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods